Міністерство освіти і науки України
Департамент освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації
Харківський регіональний інститут державного управління Національної
Академії державного управління при Президентові України
Кафедра політології та філософії
Комунальний заклад Сумський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти
Кафедра державного управління та педагогічного менеджменту

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

Матеріали ІІ Всеукраїнського науково-практичного круглого столу 11 червня 2015 року

Суми-2015

УДК 35.321.01
ББК 67

Рекомендовано до друку
Вченою радою Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (протокол № 12 від 4 червня 2015 р.)

А 43 Актуальні проблеми публічного управління в Україні : Наукове видання. Матеріали круглого столу, м. Суми, 11 червня 2015 р. / за ред. О. Ю. Крюкова. – Суми : РВВ СОІППО, 2015. – 144 с.

У збірнику вміщено тези доповідей круглого столу «Актуальні проблеми публічного управління в Україні». Розглянуто стан та перспективи розвитку діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з створення сприятливого політичного, соціального, економічного, освітнього та культурного середовища.

Для працівників органів державного управління та місцевого самоврядування, слухачів та студентів системи Національної академії державного управління при Президентові України, активістів громадських організацій.

УДК 35.321.01
ББК 67
© СОІППО, © О.Ю. Крюков, 2015

ЗМІСТ

Атрощенко Н.М.
КОНФЛІКТ ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ФЕНОМЕН..... **7**

Бєльська Т.В.
ВЗАЄМОДІЯ ДЕРЖАВИ, СОЦІУМУ І КУЛЬТУРИ В ЕПОХУ МОДЕРНУ І ПОСТМОДЕРНУ..... **9**

Бізікін С.В.
ПОВНОВАЖЕННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК СУБ'ЄКТА ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН..... **12**

Боршош І.С.
ЗАСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОДОСТАТНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД..... **14**

Гапон А.В.,
ДЕРЖАВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЮ ДІЯЛЬНОСТЮ..... **16**

Горблюк С.А.
ВАЖЛИВІСТЬ КОНЦЕПЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ..... **29**

Дегтярьова І.О.
ОНОВЛЕННЯ ПОЛІТИКИ СТИМУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ..... **32**

Дідок Ю.В.
КАДРОВА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ У ГАЛУЗІ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ..... **35**

Єгіозар'ян А.Г.
ПУБЛІЧНЕ ВРЯДУВАННЯ: НЕОЛІБЕРАЛЬНА КОНЦЕПЦІЯ..... **37**

Звіздай О.В.
ДОБРОВІЛЬНЕ ОБ'ЄДНАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ..... **40**

Івашина Л.П.
РОЛЬ КЕРІВНИКА У ФОРМУВАННІ ІМІДЖУ СУЧАСНОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ..... **43**

Карлов Т.В.
ПРИЧИНИ КОНФЛІКТІВ В ДІЯЛЬНОСТІ СЛУЖБОВЦІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ..... **46**

Кислощаєва М.В.
ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ..... **48**

Крутій О.М.
ТИПОЛОГІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ОСОБИСТОСТІ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО ДІАЛОГУ ДЕРЖАВИ ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА **51**

Купрієнко О.В.
ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ..... **54**

Куц Ю.О.
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАДАННЯ ЯКІСНИХ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ НА РІВНІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ..... **58**

Наконечний В.В.
ІДЕОЛОГІЧНА КОМПОНЕНТА УКРАЇНСЬКОГО ВЛАДНО-ПОЛІТИЧНОГО ПРОСТОРУ..... **62**

Лазько О.М.
ОСНОВНІ КАТЕГОРІЇ ТА ПОНЯТТЯ ЕТНОПОЛІТИКИ..... **65**

Логвиненко Ю.В.
ВПЛИВ НОВИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ПРОФЕСІЙНУ КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ..... **67**

Лопатченко І.М.
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ТА СОЦІАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ СИРІТ У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ..... **72**

Луценко С.М., Юрченко Л.І.
МАЙСТЕР-КЛАС ЯК УПРАВЛІНСЬКА ТЕХНОЛОГІЯ..... **73**

Медведєв І.А.
ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДҐРУНТЯ ПІДХОДІВ ЩОДО ОЦІНКИ ЯКОСТІ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ..... **77**

Мирошниченко Ю.А., Ханюкова О.А.
МОЖЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАКОРДОННОГО ДОСВІДУ УПРАВЛІННЯ СЕКТОРОМ ЖКГ В УКРАЇНІ..... **80**

Михайлик І.М.
ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ..... **84**

Мотречко В.В.
МОЛОДЬ ЯК ОБ'ЄКТ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ..... **88**

Орлов М.М.
ПРО НЕОБХІДНІСТЬ ТА НАПРЯМ СТВОРЕННЯ ЄДИНОГО РЕГІОНАЛЬНОГО ОРГАНУ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ У ПРИКОРДОННИХ РЕГІОНАХ УКРАЇНИ..... **90**

Перлик В.В.
ДЕРЖАВНО-ГРОМАДСЬКЕ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ УКРАЇНСЬКОГО ТА ЗАКОРДОННОГО ДОСВІДУ..... **93**

Пінчук Д.М.
ОПТИМІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ СИСТЕМИ ППО В УМОВАХ КРИЗИ..... **97**

Попова О.І.
ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ОСВІТИ ЗА УМОВ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ..... **100**

Радченко О.В., Радченко О.О.
ВІЙНА НА ДОНБАСІ ЯК ОСТАННІЙ ЗАСІБ ЛЕГІТИМІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ?..... **103**

Решевець І.В.
ПІДХОДИ ДО РОЗМЕЖУВАННЯ ПОЛІТИЧНОГО ТА АДМІНІСТРАТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ..... **109**

Решевець О.В
РОЛЬ ЦЕНТРІВ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В СИСТЕМІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ..... **112**

Семененко І.С.
ІНОВАЦІЇ ФОРМУВАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ..... **114**

Семенов В.М.
СИСТЕМА МІСЦЕВОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XVII- XVIII ст..... **117**

Солових В.П.
МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗМЕЖУВАННЯ ФУНКЦІЙ МІЖ ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА МІСЦЕВИМИ ДЕРЖАВНИМИ АДМІНІСТРАЦІЯМИ..... **120**

Сталенна Л.С.
СЕПАРАТИСТСЬКІ РУХИ В ІСПАНІЇ: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ..... **123**

Сташенко В.Ю.
ЕКОНОМІЧНІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ..... **125**

Стукалова Т.Г.
ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА ПЕДАГОГА ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА..... **127**

Сухарська Л.
КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНИХ УМОВАХ..... **130**

Федоров Г.О.
СУЧАСНИЙ СТАН ІЗ ЗАЛУЧЕННЯМ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ВПЛИВ НА МОДЕРНІЗАЦІЮ ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ..... **133**

Хашиєва Л.В.
СОЦІОКУЛЬТУРНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК ФАКТОР ПОБУДОВИ КОНСОЛІДУЮЧИХ ЦІННІСНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ ГЛООБАЛІЗАЦІЇ..... **135**

Хорошенюк О.В.
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ..... **138**

Цебро Я.І.
КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТО-СПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНІВ..... **141**

Атрощенко Н.М.
ст. викладач кафедри ДУПМ КЗ Сумський ОІППО, м. Суми

Тематичний напрям: 1. Управлінні освітою як фактор державотворення

КОНФЛІКТ ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ФЕНОМЕН

Наше життя повне суперечностей, конфлікти постійно виникають між членами родини, приватними особами та організаціями, між представниками різних державних, політичних, суспільних структур, між окремими регіонами всередині країни, державами тощо. Конфліктів неможливо уникнути в жодній сфері діяльності. Тому керівнику важливо знати, що являє собою конфлікт як соціальний феномен, яка його природа, причини виникнення, якою має бути стратегія поведінки в конфліктній ситуації тощо.

Суттєві особливості функціонування конфліктів в організаціях досліджували, Грішина Н., Делінг В., Дудкевич Т., Дудко Н., Карамушка Л., Кулієв Т., Коломінський Н., Ложкін Г., Мамедов, Повякель Н.І., Поляків В., Шаленко В., Філлі А.

На думку авторів, якщо знайти правильну формулу, освітня організація діятиме як добре налагоджений механізм. Конфлікти, що виникали в освітній організації, розглядалися як вельми негативні явища. Сьогоднішні теоретики управління та психологи визнають, що повна відсутність конфлікту всередині організації не тільки неможлива, але і не бажана [4, с.10].

Звичайно, важко знайти прямий зв'язок між конфліктом, та суперечністю, що його викликала, оскільки їх розділяють іноді велика дистанція, множина «посередників». Доти, поки не ліквідована проблемна ситуація, основа для конфліктів залишається. Вступаючи в протиборство учасники конфлікту реагують один на одного як на перешкоду, що блокує досягнення цілей, тобто оцінюють цілі один одного як конкуруючі. З цієї точки зору конфлікт є механізм, так або інакше знімаючий блокування, перешкоди. Отже, конфлікт по своїй природі покликаний створювати необхідні умови для задоволення потреб його учасників. Тут ми маємо справу виключно з людськими конфліктами – з конфліктами між окремими людьми, групами людей, системами груп [1, с.5].

Керівникам не слід вважати причиною конфліктних ситуацій просту відмінність у характерах. Звичайно, ця відмінність може бути причиною конфлікту в якомусь конкретному випадку, але це не єдиний чинник. Керівник повинен почати з аналізу фактичних причин, а потім використовувати відповідну методику. Зменшити можливість конфлікту можна, поширюючи інформацію щодо проблем. [2, с.80]

Переконання багатьох керівників у тому, що конфлікти у педагогічному колективі необхідно не доводити, що робота йде тим краще, чим менше конфліктів в організації, має під собою лише емоційні підстави, характерні для будь-якої наляканої конфліктами людини.

В загальному вигляді у виникненні конфліктів можна виділити дві сторони: об'єктивну та суб'єктивну. Об'єктивний початок у виникненні конфліктів пов'язано із складною, суперечливою ситуацією, в якій опиняються люди. Погані умови праці, нечітке розділення функцій і відповідальності - такого роду проблеми відносяться до числа потенційно конфліктогенних, так як об'єктивно є тим можливим ґрунтом, на якій легко виникають напружені ситуації. Якщо люди поставлені в такі умови, то незалежно від їх настрою, характерів, відносин, що склалися в колективі, до взаєморозуміння і стриманості, вірогідність виникнення конфліктів досить велика. Усунення конфліктів, викликаних такими причинами, може бути досягнуте тільки зміною об'єктивної ситуації. У цих випадках конфлікти виконують свого роду сигнальну функцію, вказуючи на неблагополуччя в життєдіяльності колективу. [1, с.96]

Тепер звернемося до другої сторони виникнення конфліктів - суб'єктивної, «людської». Нерідко конкретні ситуації створюють перешкоди на шляху задоволення наших прагнень, бажань, інтересів. Проблема починається тоді, коли ці перешкоди викликають у нас протест: прийняте рішення здається помилковим, поведінка когось з колег неприйнятною, оцінка нашої праці неправильною [5, с.24]. Наприклад, в інституті було вирішено почати дослідницькі роботи по новій перспективній тематиці. В ході попередніх обговорень з керівництвом інституту, завідувач однієї з лабораторій наполягав на включенні цієї тематики в план роботи саме його лабораторії, що не зустріло серйозних заперечень. Проте остаточне рішення було ухвалене на користь іншої лабораторії. Якщо керівник, проаналізувавши ситуацію, дійде висновку, що для такого вирішення є підстави і що справа від цього не програє, а виграє, то він оцінить ухвалене рішення як обґрунтоване і конфлікт не виникне. Якщо ж він визнає, що рішення неправильне, прийняте з якихось незрозумілих, або неділових міркувань, то ситуація стане конфліктною.

Керівнику часто доводиться стикатися з конфліктами, коли підлеглий висуває претензії щодо поганих умов праці, неможливості одержати відпустку слушного часу, відсутності перспектив просування і т.д. В цій ситуації у керівника часто виникає у відповідь реакція протесту, пов'язана з тим, що йдеться про обставини, від нього незалежні, і він вважає претензії підлеглого несправедливими. Слід мати на увазі, проте, що керівник в очах підлеглих сприймається не тільки як конкретна людина на конкретному робочому місці, але і як представник всієї адміністрації. Саме тому він і виступає для своїх підлеглих особою, яка несе відповідальність за трудову ситуацію вцілому.

Отже, керівник організації зобов’язаний робити глибокий аналіз ситуації, обдуманий вибір лінії поведінки, ефективно проводити обговорення ситуації з її учасниками, що здатні перетворити конфлікт, який зароджується, в інструмент ефективного рішення проблем, пошуку якнайкращого рішення і навіть засіб поліпшення відносин людей. У складних ситуаціях, де велика кількість підходів і точна інформація є істиною для ухвалення здорового рішення, появу конфліктуючих думок

треба навіть заохочувати й управляти ситуацією, використовуючи стратегію, на вирішення проблеми організації.

Із всього вище зазначеного - конфлікт є складним соціальним феноменом. Він постійно супроводжує життєдіяльність суспільства. Надмірний стрес дорого обходиться державі, особливо у періоди кризи суспільства. Конфліктні ситуації прямо й побічно збільшують витрати на досягнення цілей організації таким чином знижуючи продуктивність праці, а як наслідок, життя багатьох робітників. Але, відомо, з досліджень А. Філлі, що високоефективні керівники відкрито обговорювали свої відмінності в поглядах, не підкреслюючи їх, а навпаки концентрують реальні повноваження приймати рішення в тих підрозділах і рівнях управлінської ієрархії, де зосереджені найбільші знання та інформація про чинники, що впливають на рішення. Це підтверджує ефективність цього підходу до управління конфліктною ситуацією.

Підсумовуючи вищезазначене, конфлікт являється суперечністю, яку людина сприймає як значущу життєву проблему, що вимагає свого розв'язання і викликає активність щодо її подолання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Діп, З., Сесмен, Л., «Вірний шлях до успіху: 1600 рад менеджерам» -М.: Віче, 1995. – 292 с.

2. Дуткевич Т.В. Конфліктологія з основами психології управління: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 456 с.

3. Карамушка Л.М. Конфлікти в колективі - К.: Основа, 2009. – 258 с.

4. Кулієв, Т.А., Мамедов, В.Б., «Керівник і колектив: взаємодія» - М.: Знання, 2010. – 295 с.

5. Поляків, В.Г., Шаленко, В.Н. «Людина в світі управління» - Новосибірськ: Наука, 2012. – 350 с.

6. «Соціальне управління: словник-довідник» - М.: Вид-во МІЛІГРАМУ, 2014. – 468с.

Бєльська Т.В.

кандидат наук з державного управління,
докторант кафедри державної політики та
управління суспільним розвитком НАДУ
e-mail: tanya_belska@ukr.net
контактний телефон: 0664506212

ВЗАЄМОДІЯ ДЕРЖАВИ, СОЦІУМУ І КУЛЬТУРИ В ЕПОХУ МОДЕРНУ І ПОСТМОДЕРНУ

Соціальним подіям, в тому числі історичним процесам властива ритмічність або циклічність. Антична історія (Давня Греція і Давній Рим), Середньовіччя (Відродження і Просвітництво), Модерн і Постмодерн складають цикли соціально-історичного розвитку [1].

З XVI ст. поширюється поняття «модерн» (modern), яке репрезентує Нову добу в розвитку людства. Ця доба об'єднала здобутки попередніх історичних епох Відродження та Просвітництва, ставши своєрідним узагальненням і водночас початком нового циклу суспільного розвитку. Своє змістовне втілення Модерн знайшов у наукових парадигмах позитивізму, матеріалізму, атеїзму, в концептах ліберальної демократії та уявленні щодо індивідуальної гідності, яка перетворюється на ідеологію свободи і прав людини [5, с. 26]. Головними стратегіями доби Модерну стають, по-перше, модернізація соціально-економічної сфери, що зробила економічне зростання суспільною метою, а мотивація індивідів стала рушійною силою соціального розвитку.

Демократизація й лібералізація сприяє встановленню відносин між державою та громадянським суспільством. Політична участь, конкуренція, поява нового типу особистості – індивіда, що усвідомлює себе вільною істотою, наділеною від природи правами людини та громадянина, сприяють формуванню нових епохальних архетипних елементів.

Від середини XIX ст. до другої половини XX ст. відбувається усвідомлення тих негативних тенденцій, які з розвитком буржуазного суспільства приніс ринок – наростання соціальних конфліктів. Теорія громадянського суспільства змінюється і проявляється в опануванні насильницьких методів розв'язання конфліктів. Стають популярними соціалістичні концепції і одна з найрадикальніших – марксизм.

Громадянське суспільство для К. Маркса є формою, в якій здійснюється економічний розвиток, сфера праці, виробництва і обміну. У вступі «До критики політичної економії він характеризував громадянське суспільство як похідне після матеріальних умов життя і вважав, що «анатомію громадянського суспільства необхідно шукати у політичній економії [4, с. 4]. Громадянські зв'язки і громадянське суспільство є формою класових відносин, яка породжена капіталістичним способом виробництва і має загинути разом з ним. Німецький мислитель уявляв процес формування громадянського суспільства в умовах соціалізму через створення сильної держави – диктатури пролетаріату, яка змінюючись та перетворюючись на всенародну державу, передає свої владні функції суспільству і врешті-решт відмирає, а на її місці з'являється справжнє громадянське суспільство. Аналогічної думки дотримувався і В. Ленін Дійсність довела утопічність цієї концепції.

З цього часу починається доволі тривалий спад інтересу до цієї проблематики. Одна з причин цього полягає у встановленні тоталітарних режимів XX ст., втручанні держави, у сферу приватного життя громадян.

У середині XX сторіччя широкого вжитку набуває поняття «постмодерн". Для нього є характерними спеціалізація та впровадження раціонально-правових цінностей в організації економічного, політичного та соціального життя, зокрема: розширення сфери індивідуального вибору та політичної участі громадян.

Відновлення інтересу науковців до проблематики громадянського суспільства відносять до 70-80-х рр. XX ст. На цьому етапі громадянське

суспільство набуває нового значення, воно виділяється в окрему сферу. Громадянське суспільство стало усвідомлюватися як сфера, аналітично незалежна і відділена від держави та ринку. В XIX ст. створюються нові інститути громадянського суспільства – профспілки, товариства, політичні партії, в XX ст. – громадські організації і об'єднання, неурядові аналітичні центри.

Концепція громадянського суспільства інтенсивно розробляється зарубіжними вченими, зокрема: англійським дослідником Е. Геллнером, його співвітчизником Дж. Кіном, французькими вченими Ж. Керманом і Р. Фассаером, американськими політологами Е. Арато і Д. Коеном, Дж. Александером, Ф. Шміттером та ін.

Сучасний британський соціолог Е. Гідденс вважає, що економічна сфера має особливе значення для доповнення образу громадянського суспільства. «Громадянське суспільство являє собою сферу, всередині якої відбувається накопичення капіталу, що здійснюється завдяки механізмам ціни, прибутку та інвестування в ринок праці і товарний ринок [2, с. 282]. Як К. Маркс, так і Е. Гідденс відмічають, що держава знаходиться в протиріччі з громадянським суспільством і, разом з тим, нею ж сформоване, «залежить від механізмів виробництва та відтворення суспільства. У свою чергу, Д. Коен і Е. Арато під громадянським суспільством розуміють «сферу соціальної інтеракції між економікою та державою, що складається, в першу чергу, зі сфер найбільш близького спілкування (зокрема, сім'ї), об'єднань (зокрема, добровільних), соціальних рухів і різних форм публічної комунікації [3, с. 7].

Цікавою є думка, Т. Карозерса, який вважає, що громадянське суспільство може і повинно викликати, дратувати, і навіть, деколи, протистояти державі. Але громадянське суспільство і держава потребують один одного, і в ідеалі вони розвиваються в тандемі, а не один без одного [7].

Нові реалії суспільства загального добробуту в країнах розвиненої демократії привернули увагу тих вчених, які намагаються знайти способи поєднання зусиль держави загального добробуту і громадянського суспільства в досягненні рівної свободи для всіх та більшої соціальної справедливості, формуванні соціального капіталу (Дж. Кін, Ч. Тейлор, Н. Розенблюм, Р. Патнам).

За умов глобалізації ми маємо справу з міжнародними управлінськими структурами і глобальними інститутами громадянського суспільства. М. Едвардс, досліджуючи глобальне громадянське суспільство, зазначає, що для нього є характерним принципове зменшення ролі політики в житті суспільства за рахунок розширення вільного ринку і свободи особистості [6].

Отже, влада, ринок і громадянське суспільство впродовж різних соціально-історичних циклів змінювали форми та методи дії. Сьогодні стало зрозуміло, що без свідомості, яка готова по-новому сприймати глобальний сучасний світ зусилля людства виявляться неефективними.

ЛІТЕРАТУРА

1. Афонин Э.А. Соціальні цикли: історико-соціологічний підхід / Е.А.Афонін, О.М.Бандурка, А.Ю.Мартинов. – Х.: Вид-во «Золота миля», 2008. – 504 с.

2. Гидденс Э. Устроение общества: очерк теории структурации / Э. Гидденс. – 2-е изд. – М.: Академический Проект, 2005. – 528 с. – («Концепции).

3. Коэн Д. Л. Гражданское общество и политическая теория / Д. Л. Коэн, Э. Арато ; [пер. с англ.; общ. ред. И. И. Мюрберг]. – М. : Изд-во «Весь Мир, 2003. – 784 с.

4. Маркс К. К критике политической экономии / К. Маркс. – М.: Политиздат, 1990. – 206 с.

5. Суший О. В. Психосоціальна культура державного управління: [монографія] / О. В. Суший ; Національна академія державного управління при Президентові України, – К.: Світогляд, 2012. – 344 с.

6. Edwards, M. (2005) «Civil society, the encyclopedia of informal education // www.infed.org/association/civil_society.htm. Last updated: October 23, 2007.

7. Thomas Carothers. Think Again: Civil Society / Foreign Policy Magazine. Winter edition 1999 – 2000. – № 117 – С. 18–29 // http://www.carnegieendowment.org/pdf/CivilSociety.pdf

Бізікін Сергій Володимирович,
здобувач кафедри регіонального розвитку
та місцевого самоврядування ХарРІ НАДУ

Тематичний напрям: Економичні аспекти публічного управління.

ПОВНОВАЖЕННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК СУБ'ЄКТА ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

Особливість прав та обов'язків територіальної громади як власника землі, насамперед обумовлюється особливістю цього суб'єкта. Він не схожий на жодного із суб'єктів, які приймають участь у відносинах власності з приводу землі. Норми чинного законодавства, хоча з одного боку, і закріплюють можливість здійснення права комунальної власності на землю як безпосередньо територіальною громадою, так і через органи місцевого самоврядування, але з іншого – визначають компетенцію лише органів місцевого самоврядування, нічого при цьому не вказуючи стосовно прав та обов'язків територіальних громад [2].

Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» [4] сільські, селищні та міські ради наділені широким спектром повноважень щодо землекористування.

До їх компетенції належить: вирішення відповідно до закону питань регулювання земельних відносин; затвердження відповідно до закону ставок земельного податку, розмірів плати за користування земельними ресурсами, що є у власності відповідних територіальних громад; вирішення питань про надання дозволу на спеціальне використання земельних ресурсів місцевого значення, а також про скасування цього дозволу;

прийняття рішень про організацію територій та об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення та інших територій, що підлягають особливій охороні; внесення пропозицій до відповідних державних органів щодо оголошення земельних об'єктів, що мають екологічну цінність, пам'ятками природи, які охороняються законом; надання відповідно до законодавства згоди на розміщення на території села, селища, міста нових об'єктів, сфера екологічного впливу діяльності яких згідно з діючими нормативами включає відповідну територію [3].

До власних повноважень виконавчих органів сільських, селищних, міських рад відносяться:

– здійснення контролю за додержанням земельного та природоохоронного законодавства, використанням і охороною земель, природних ресурсів загальнодержавного та місцевого значення, відтворенням лісів;

– реєстрація суб'єктів права власності на землю;

– реєстрація права користування землею і договорів на оренду землі;

– видача документів, що посвідчують право власності і право користування землею;

– координація діяльності місцевих органів земельних ресурсів;

– погодження питань про надання дозволу на спеціальне використання природних ресурсів загальнодержавного значення;

– вирішення земельних спорів у порядку, встановленому законом;

– вжиття необхідних заходів щодо ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій відповідно до закону, інформування про них населення, залучення в установленому законом порядку до цих робіт підприємств, установ та організацій, а також населення; визначення території для складування, зберігання або розміщення виробничих, побутових та інших відходів відповідно до законодавства;

– підготовка висновків щодо надання або вилучення в установленому законом порядку земельних ділянок, що проводиться органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування; організація і здійснення землеустрою, погодження проектів землеустрою;

– здійснення контролю за впровадженням заходів, передбачених документацією із землеустрою;

– створення та забезпечення функціонування місцевих екологічних автоматизованих інформаційно-аналітичних систем, які є складовою мережі загальнодержавної екологічної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи забезпечення доступу до екологічної інформації [3; 1].

Отже, законодавство України на органи місцевого самоврядування покладає контрольно-розпорядчі функції, акцентуючи увагу на функціональній особливості щодо екологічних проблем, у процесі здійснення регулювання земельних відносин.

Таким чином, слід зазначити, що повноваження органів місцевого самоврядування щодо регулювання земельних відносин, урегульовані в усіх галузях законодавства опосередковані публічним правом,

характеризують значний вплив публічно-правового режиму земельних відносин, землі, земельних ділянок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Земельний кодекс України (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3-4. – Ст. 27.

2. Настечко О. Д. Механізми залучення територіальної громади до вирішення екологічних проблем [Електронний ресурс] / О. Д. Настечко // Державне будівництво : [Електронне наукове фахове видання]. – 2008. – № 1. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/DeBu/2008-1/index.html.

3. Про державний контроль за використанням і охороною земель : Закон України від 19.06.2003 р. із змінами // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 350.

4. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.portal.rada.gov.ua/.

***Боршош Іван Семенович**,*
заступник голови Сумської обласної
Державної адміністрації

ЗАСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОДОСТАТНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Процес становлення та розбудови та відстоювання незалежності Української держави збігся в часі з реформуванням політичної системи та становленням демократичного інституту публічної влади – місцевого самоврядування, яке визначається як право та реальна спроможність територіальної громади в межах законів і повноважень самостійно вирішувати питання місцевого значення. Зрозуміло, що основою життєдіяльності територіальних громад завжди буде економічний розвиток, який повинен бути регульованим і направленим на підвищення якісного рівня життя та зростання добробуту їх мешканців.

Як слушно зауважує О. Бабінова, базовий принцип місцевого самоврядування відповідно до Європейської хартії місцевого самоврядування - це право і реальна здатність органів самоврядування регламентувати значну частину державних справ і управляти нею, діючи в рамках закону, під свою відповідальність і на користь місцевого населення [2].

При цьому «реальна здатність» у контексті Європейської Хартії є широкою категорією й охоплює не лише фінансово-економічні чинники розвитку місцевого самоврядування, але й соціально-політичні, правові, територіальні, організаційні, кадрові тощо. Більше того, констатує Ю. Молодожен, практика свідчить, що успішне функціонування тієї чи іншої територіальної громади визначається не лише її природно-ресурсним і

матеріально-фінансовим потенціалом, як насамперед людським чинник ом, політико-правовим потенціалом, ініціативою громади та її органів щодо пошуку шляхів вирішення наявних проблем [4].

Необхідно, щоб незалежно від статусу – сільська громада, селищна, селищна міського типу, міська (мале чи велике місто) – територіальні громади були самодостатніми і мали можливості для забезпечення реалізації наявного соціального, економічного, людського потенціалу.

Загалом, самодостатність територіальних громад можна визначити за такими показниками:

1) позитивний приріст населення;

2) відсутність відтоку працездатних громадян;

3) стійка тенденція до збільшення кількості та потужності суб'єктів підприємництва;

4) наявність системи забезпечення нових членів громади житлом за доступними цінами;

5) ефективне функціонування житлово-комунального господарства, у тому числі сучасної системи утилізації і переробки сміття, постачання води та її реновації;

6) створення сприятливих умов для залучення інвестиційних ресурсів; швидка підтримка і спрощений механізм реалізації інвестиційних та інноваційних ініціатив на рівні громади;

7) сформована модель здобуття мешканцями громади відповідного рівня освіти і перекваліфікації.

Враховуючи вищенаведеного, оптимальними заходами для поліпшення фінансово-економічної самодостатності територіальних громад України на сьогодні можна назвати:

1. Прийняття змін до нормативно-правових акті, які суттєво покращили б власну податкову базу місцевого самоврядування та забезпечили повне фінансування делегованих повноважень.

2. Забезпечення повсюдності юрисдикції місцевого самоврядування.

3. Запровадження прозорого ринку землі на основі конкурсів та аукціонів.

4. Проведення розмежування земель державної і комунальної власності.

5. Наведення порядку у сфері житлово-комунального господарства:

– запровадити автоматичне коригування тарифів у разі зімни цін на енергоносії;

– запровадити дієвий механізм відповідальності за несплату комунальних послуг;

– запровадити спеціальний порядок сплати ПДВ підприємствами житлово-комунального сектору з подальшим направленням його на енергозбереження;

– законодавчо врегулювати партнерство влади і бізнесу у сфері житлово-комунального господарства тощо;

– запровадити, щоб ПДВ, яке сплачує кожний мешканець у складі житлово-комунальних послуг, залишалося в бюджеті територіальної

громади і ці кошти використовувалися на розвиток її інфраструктури.

6. Для промислового розвитку територіальних громад запровадити заходи щодо оптимізації організаційної структури діючих у них виробництв, створення їх об'єднань, а також кооперування з підприємствами інших територіальних громад.

7. Налагодити тісну співпрацю органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з недержавними організаціями та суб'єктами господарювання в питаннях економічного розвитку територіальних громад.

8. Визначити об'єкти, найбільш привабливі для інвестиційних проектів, обґрунтувати ефективність надання відповідному місцевому бюджету (на засадах конкуренції) субвенцій з Державного бюджету України на їх виконання.

9 Забезпечити передачу основних функцій щодо надання соціальних послуг населенню на рівень територіальних громад, що підвищить їх якість [3].

Необхідність невідкладної реалізації зазначених заходів дозволить не тільки вирішити актуальні проблеми розвитку територіальних громад, а і сприятиме досягненню більш високої мети – забезпечення креативних умов для забезпечення життєдіяльності кожного їх мешканця.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексєєв В. М. Проблеми самодостатності територіальних громад. – Режим доступу : www.univer.km.ua/visnyk/1366.pdf.

2. Бабінова О. Забезпечення само достатності територіальних громад як необхідна умова сталого місцевого та регіонального розвитку. – Режим доступу: http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content /uploads/ 2013/11/2009-1-17.pdf.

3. Куц Ю. О. Якість надання управлінських послуг як чинник ефективності місцевого управління // Державне будівництво. – 2011. – № 2. – Режим доступу : http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2011-2/index.html.

4. Молодожен Ю. Б. Деякі аспекти визначення самодостатності органу місцевого самоврядування. – Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. – 2013. – № 1. – Режим доступу: www.univer.km.ua/visnyk/1366.pd.

Гапон Анататолій Васильович,
старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін

ДЕРЖАВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЮ ДІЯЛЬНОСТЮ

Аналізуючи співвідношення підприємницької і некомерційної господарської діяльності, можна відзначити, що саме підприємницька діяльність є основним різновидом господарської діяльності.

Характерними рисами підприємницької діяльності, що відрізняє її від некомерційної, є:

1) особлива сфера існування;
2) особливий суб'єктний склад;

3) особливий вміст.

Особлива сфера господарської діяльності характеризується тим, що така діяльність здійснюється у сфері суспільного виробництва, для якого характерним є те, що товари (роботи і послуги) виготовляються не для особистого вжитку виробника, а для наступного обміну.

Особливий суб'єктний склад господарської діяльності характеризується тим, що в даній діяльності беруть участь особи з особливим правовим статусом − статусом суб'єкта господарювання (даний статус детально визначається Розділом 2 ГК).

Особливий зміст господарської діяльності характеризуються тим, що суб'єкти господарювання здійснюють дії з виробництва і реалізації продукції, виконання робіт або надання послуг. При цьому, виходячи з вмісту ст. 3 ГК України і продукція, і роботи, і послуги носять постійний характер і мають цінову визначеність [3].

Поняття підприємницької діяльності закріплюється в ст. 42 ГК України. Відповідно до даної статті, під підприємницькою діяльністю розуміється самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку.

Виходячи із вмісту вказаної статті, ознаками підприємницької діяльності є:

1) самостійність;
2) ініціативність;
3) систематичність;
4) ризиковий характер (ризикова);
5) мета − отримання прибутку.

У юридичній літературі виділяються і інші ознаки підприємницької діяльності, такі як:

- легальність;
- соціально орієнтованість;
- відповідальний характер.

Крім того, мета отримання прибутку може розглядатися як ознака прибутковості.

Розглянемо законодавчо закріплені ознаки підприємницької діяльності.

Самостійність підприємницької діяльності характеризується тим, що суб'єкти господарювання здійснюють відповідні дії від власного імені як самостійні суб'єкти господарського обороту.

На цій підставі, наприклад, філії і представництва юридичної особи не можуть здійснювати діяльність самостійно.

Ініціативність підприємницької діяльності характеризуватиметься наявністю у особи можливості визначати характер і зміст своєї діяльності.

Через це, суб'єкти підприємницької діяльності мають можливість вибирати вид підприємницької діяльності, вибирати постачальників і споживачів продукції, встановлювати ціну на продукцію (ст. 44 ГК України).

В порівнянні з підприємництвом, некомерційна господарська діяльність взагалі не є ініціативною (ст. 52 ГК України). Таким чином, відповідні особи не можуть вільно вибирати вид діяльності, а здійснюють лише ті дії, які були визначені при їх створенні. Такі особи досить обмежені і в інших питаннях.

Систематичність підприємницької діяльності характеризується її повторюваністю, циклічністю, постійним і професійним характером.

Ця ознака має важливе значення при рішенні питання про характер діяльності фізичної особи. Так, фізична особа може здійснювати дії, відповідні ознакам господарської діяльності. Зокрема, виготовляти продукцію, виконувати роботи, надавати послуги не для особистого вжитку, а для подальшого обміну (продажі). Вказані дії можуть спричиняти за собою отримання прибутку. Таким чином, якщо такі дії будуть систематичними, то в особи буде обов'язок придбати спеціальний статус суб'єкта господарювання (підприємця) з усіма правовими наслідками.

У будь-якому випадку особа, яка фактично здійснює підприємницьку діяльність повинно розглядатися як підприємець, а до відповідної діяльності повинні застосовуватися норми, регулюючі порядок заняття саме підприємницькою діяльністю (включаючи положення про підвищену відповідальність підприємця за невиконання, або неналежного виконання зобов'язань і ін.).

Ознака систематичності може мати значення і для юридичних осіб, оскільки виходячи з його вмісту можна буде охарактеризувати такі правопорушення, як фіктивне підприємництво і ін.

В даний час зміст підприємницької систематичності законодавчо не закріплений. У юридичній літературі деякі автори для цього використовують положення Декрету Кабінету Міністрів України «Про податок на промисел» від 17.03.1993 р. Відповідно до його систематичною визнається така торгівельна діяльність, яка здійснюється більш чотирьох разів протягом календарного року [2].

Проте закріплення чисте кількісного критерію може бути не завжди досить задовільним. В даному випадку корисним може бути досвід зарубіжних країн, в яких підприємницька систематичність (промисел) визначається в кожному конкретному випадку судом на підставі аналізу цілого ряду обставин, у тому числі кількості досконалих дій, розміру отриманого доходу, змісту попередніх дій, наявності спеціальних знань і навичок в даній сфері, періоду часу, протягом якого були здійснені відповідні дії.

Ризиковий характер підприємницької діяльності полягає в підвищеній можливості настання несприятливих наслідків у вигляді отримання збитків в наслідок втрати або пошкодження майна, інших обставин.

Окрім цього, підприємець ризикує нематеріальними благами (діловою репутацією). Підвищена можливості настання ризику прямо пов'язана з особливістю ринкових відносин.

Ризиковий характер проявляється і у відповідальності підприємця. Так, у ряді випадків, допускається відповідальність підприємця не залежно

від наявності його вини (ч. 1 ст. 906 ЦК України). («Виконавець, який порушив договір про надання послуг за плату при здійсненні ним підприємницької діяльності, відповідає за це порушення, якщо не доведе, що належне виконання виявилося неможливим внаслідок непереборної сили, якщо інше не встановлено договором або законом»).

Окрім цього, обставини непереборної сили (форс-мажор) для підприємців можуть відрізнятися від аналогічних обставин для звичайних фізичних осіб. Так, на Заході розрізняються обізнаність звичайної особи і освіченість дбайливого господаря (підприємця). Останній в силу професійного заняття підприємницькою діяльністю повинен володіти великими знаннями в даній сфері і проявляти велику міру турботи при виконання підприємницьких зобов'язань (у тому числі страхувати можливі ризики, іншим чином забезпечувати належного виконання зобов’язань зі свого боку і з боку контрагента).

Мета отримання прибутку як елемент підприємницької діяльності характеризує внутрішнє (суб'єктивне) прагнення осіб до перевищення отриманих доходів над понесеними витратами.

При цьому сам прибуток може бути використаний особою на будь-які цілі.

На відміну від цього, некомерційна господарська діяльність, будучи направленою на досягнення економічних результатів, і будучи економічно доцільною, також може приводити до отримання прибутку. Проте в даному випадку некомерційна організація не матиме можливості розподіляти прибуток за власним розсудом.

Принципи підприємницької діяльності та їх зміст

Під принципами в праві традиційно розуміють засадничі начала (керівні ідеї), покладені в основу певної системи правових норм.

Особливістю принципів підприємницької діяльності в сучасний час є їх підрозділ на дві групи. Дане розділення витікає з того, що основною категорією, закріпленою в ГК України, є поняття господарської діяльності. Підприємницька діяльність розглядається як вид господарської діяльності.

Через це, ст. 6 ГК України закріплює загальні принципи господарювання, а ст. 44 ГК України окремо виділяє принципи підприємницької діяльності.

Перші поширюються як на підприємницьку, так і на некомерційну господарську діяльність. Другі − лише на підприємницьку діяльність.

Таким чином, принципи, закріплені в ст. 6 ГК України можна умовно назвати загальними принципами підприємницької діяльності, а принципи, закріплені в ст. 44 ГК України, − спеціальними принципами підприємницької діяльності [2, 3].

Загальні принципи підприємницької діяльності (принципи господарювання):

- забезпечення економічної багатоманітності та рівний захист державою усіх суб'єктів господарювання;
- свобода підприємницької діяльності у межах, визначених законом;
- вільний рух капіталів, товарів та послуг на території України;

– обмеження державного регулювання економічних процесів у зв'язку з необхідністю забезпечення соціальної спрямованості економіки, добросовісної конкуренції у підприємництві, екологічного захисту населення, захисту прав споживачів та безпеки суспільства і держави;

– захист національного товаровиробника;

– заборона незаконного втручання органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб у господарські відносини.

Спеціальні принципи підприємницької діяльності (ст. 44 ГК України):

1. *Вільного вибору підприємцем видів підприємницької діяльності*

Суб'єкт підприємницької діяльності самостійно вирішує, якими видами діяльності йому займатися з огляду на обмеження, встановлені чинним законодавством (наприклад, згідно зі ст. 4 Закону України від 7 лютого 1991 р. № 698-XII «Про підприємництво» − єдиною статтею, що є чинною у цьому Законі − діяльність, пов'язана з проведенням криміналістичних, судово-медичних, судово-психіатричних експертиз може здійснюватися тільки державними підприємствами та організаціями);

2. Принцип самостійності:

– самостійне формування підприємцем програми діяльності, вибору постачальників і споживачів продукції, що виробляється;

– залучення матеріально-технічних, фінансових та інших видів ресурсів, використання яких не обмежено законом;

– встановлення цін на продукцію та послуги відповідно до закону.

3. Вільного найму підприємцем працівників

Цей принцип обмежується положеннями спеціального законодавства про зайнятість, що містить положення, якими обмежуються трудові права іноземних громадян та осіб без громадянства.

Ст. 8 Закону України від 1 березня 1991 р. № 803-XII «Про зайнятість населення» передбачена необхідність отримання дозволу на працевлаштування у державній службі зайнятості України (див. також Порядок оформлення іноземцям та особам без громадянства дозволу на працевлаштування в Україні, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 1 листопада 1999 р. № 4);

4. Комерційного розрахунку та власного комерційного ризику (див. ознаку № 4 підприємницької діяльності)

5. Вільного розпорядження прибутком, що залишається у підприємця після сплати податків, зборів та інших платежів, передбачених законом.

На практиці цей принцип суттєво обмежується шляхом встановлення правил щодо цільового використання коштів суб'єкта підприємницької діяльності − юридичної особи, обмежень на проведення операцій у готівкових коштах та ін.;

6. *Самостійного здійснення підприємцем зовнішньоекономічної діяльності, використання підприємцем належної йому частки валютної виручки на свій розсуд.*

Цей принцип обмежується, зокрема, положеннями Закону України від 23 вересня 1994 р. № 185/94-ВР «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті», ст. 1 якого встановлені правила щодо обов'язкового зарахування на їх валютні рахунки в уповноважених банках виручки резидентів у іноземній валюті у терміни виплати заборгованостей, зазначених в контрактах, але не пізніше 90 календарних днів з дати митного оформлення (виписки вивізної вантажної митної декларації) продукції, що експортується.

7. Окрім вказаного, до спеціальних ознак підприємницької діяльності можна віднести принцип здійснення підприємницької діяльності в будь-яких організаційно-правових формах, закріплених в законі (ст. 45 ГК України).

Розповсюдження принципів підприємництва на некомерційну господарську діяльність.

Відповідно до ст. 54 ГК України: на суб'єктів господарювання, які здійснюють некомерційну господарську діяльність, поширюються загальні вимоги щодо регулювання господарської діяльності з урахуванням особливостей її здійснення різними суб'єктами господарювання, які визначаються цим Кодексом та іншими законодавчими актами.

Господарська діяльність (як і будь-яка інша) вимагає організації та керівництва, особливо з боку держави. Це зумовлене роллю держави в суспільному житті.

Як відомо, однією з основних функцій держави є організація життя в суспільстві з метою забезпечення умов для нормальної його життєдіяльності. Це стосується й сфери господарювання − економічної основи державного суверенітету, надзвичайно складної системи, що вимагає комплексного регулювання з врахуванням інтересів різних категорій осіб: суб'єктів господарювання, їх об'єднань, споживачів, найманих працівників, територіальних громад, держави, а також міжнародної спільноти (міжнародних організацій, до складу яких входить чи має намір увійти Україна) [8].

Комплексне та збалансоване врахування всіх цих інтересів спроможна забезпечити лише держава, використовуючи відповідні важелі.

Заінтересованість держави в чіткій організації господарського життя зумовлена також наявністю в неї на праві власності значного масиву майна (насамперед, засобів виробництва), що відповідно вимагає від держави як власника забезпечення управління державним сектором економіки. Тому ГК України закріплює положення щодо державної економічної політики та її основних напрямів.

Державна економічна політика − це закріплені у відповідних економіко-правових документах (прогнозах, програмах, законодавчих актах) цілі і завдання, що ставить держава, забезпечуючи комплексне вирішення подвійного завдання: поєднання в економічному житті ринкових засад господарювання і соціальної спрямованості економіки, що ґрунтується на

оптимальному узгодженні інтересів суб'єктів господарювання, споживачів, суспільства в цілому та його різних верств.

При цьому держава застосовує економічну стратегію й економічну тактику.

Економічна стратегія − обраний державою курс економічної політики, розрахований на тривалу перспективу і спрямований на вирішення великомасштабних економічних та соціальних завдань, завдань культурного розвитку, забезпечення економічної безпеки держави, збереження і примноження її економічного потенціалу і національного багатства, підвищення народного добробуту.

Економічна стратегія включає визначення пріоритетних цілей народного господарства, засобів та способів їх реалізації, виходячи зі змісту об'єктивних процесів і тенденцій, що мають місце в національному та світовому господарстві, та враховуючи законні інтереси суб'єктів господарювання (ч. 2 ст. 9 ГК України) [2].

Економічна тактика − сукупність найближчих цілей, завдань, засобів і способів їх досягнення для реалізації стратегічного курсу економічної політики в конкретних умовах, що складаються в поточному періоді розвитку народного господарства (ч. 3 ст. 9 ГК України).

У ст. 10 ГК закріплені основні напрями економічної політики держави:

1. *Структурно-галузева політика* спрямована на:
   - здійснення державою прогресивних змін у структурі народного господарства,
   - удосконалення міжгалузевих та внутрішньогалузевих пропорцій,
   - стимулювання розвитку галузей, які визначають науково-технічний прогрес, забезпечують конкурентоспроможність вітчизняної продукції та зростання рівня життя населення;

Складовими цієї політики є:
   - промислова;
   - аграрна;
   - будівельна;
   - інші сфери економічної політики, щодо яких держава здійснює відносно самостійний комплекс заходів стимулюючого впливу.

2. *Інвестиційна політика* спрямована на:
   - створення суб'єктам господарювання необхідних умов для залучення і концентрації коштів на потреби розширеного відтворення основних засобів виробництва, переважно у галузях, розвиток яких визначено як пріоритети структурно-галузевої політики, а також
   - забезпечення ефективного і відповідального використання цих коштів та здійснення контролю за ним.

Регулюється ГК та законами України: від 18.09.1991 р. «Про інвестиційну діяльність», від 04.07.2002 р. «Про інноваційну діяльність».

3. *Амортизаційна політика* спрямована на:
   - створення суб'єктам господарювання найбільш сприятливих та рівноцінних умов забезпечення процесу простого відтворення

основних виробничих і невиробничих фондів переважно на якісно новій техніко-технологічній основі

Регулюється Законом України від 22.05.1997 р. «Про оподаткування прибутку підприємств»: ст. 8 «Амортизація», ст. 9 «Амортизація витрат, пов'язаних з видобутком корисних копалин».

4. *Політика інституційних перетворень* спрямована на:
   - формування раціональної багатоукладної економічної системи шляхом трансформування відносин власності,
   - здійснення роздержавлення економіки, приватизації та націоналізації виробничих фондів,
   - забезпечення на власній основі розвитку різних форм власності і господарювання, еквівалентності відносин обміну між суб'єктами господарювання,
   - державну підтримку і захист усіх форм ефективного господарювання та
   - ліквідацію будь-яких протизаконних економічних структур.

Основні акти законодавства, що регулюють пов'язані з приватизацією відносини: Закон України від 04.03.1992 р. «Про приватизацію державного майна» (в редакції Закону від 19.02.1997 р.) та від 18.05.2000 р. «Про Державну програму приватизації»);

5. *Цінова політика* спрямована на:
   - регулювання державою відносин обміну між суб'єктами ринку з метою забезпечення еквівалентності в процесі реалізації національного продукту,
   - дотримання необхідної паритетності цін між галузями та видами господарської діяльності, а також
   - забезпечення стабільності оптових та роздрібних цін

Основні положення з цих питань містяться в гл. 21 ГК України та Законі від 03.12.1990 р. «Про ціни і ціноутворення».

8. *Антимонопольно-конкурентна політика* спрямована на:
   - створення оптимального конкурентного середовища діяльності суб'єктів господарювання,
   - забезпечення їх взаємодії на умовах недопущення проявів дискримінації одних суб'єктів іншими, насамперед у сфері монопольного ціноутворення та за рахунок зниження якості продукції, послуг,
   - сприяння зростанню ефективної соціально орієнтованої економіки

Все зазначене вище конкретизується в гл. 3 ГК України, Законі України від 11.01.2001 р. «Про захист економічної конкуренції», Законі від 07.06.1996 р. «Про захист від недобросовісної конкуренції», трьох законах від 22.12.1998 р. щодо захисту вітчизняного товаровиробника: «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту», «Про захист національного виробника від субсидованого імпорту», «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну» [3].

9. *Бюджетна політика* спрямована на:

- оптимізацію та раціоналізацію формування доходів і використання державних фінансових ресурсів,
- підвищення ефективності державних інвестицій у народне господарство,
- узгодження загальнодержавних і місцевих інтересів у сфері міжбюджетних відносин,
- регулювання державного боргу та
- забезпечення соціальної справедливості при перерозподілі національного доходу

Основні засади визначаються Бюджетним кодексом України.

10. *Податкова політика* спрямована на:

- забезпечення економічно обґрунтованого податкового навантаження на суб'єктів господарювання,
- стимулювання суспільно необхідної економічної діяльності суб'єктів, а також
- дотримання принципу соціальної справедливості та конституційних гарантій прав громадян при оподаткуванні їх доходів.

Закони України: від 25.06.1991 р. «Про систему оподаткування»; від 22.05.1997 р. «Про оподаткування прибутку підприємств» та ін.

11. *Грошово-кредитна політика* спрямована на:

- забезпечення народного господарства економічно необхідним обсягом грошової маси,
- досягнення ефективного готівкового обігу,
- залучення коштів суб'єктів господарювання та населення до банківської системи,
- стимулювання використання кредитних ресурсів на потреби функціонування і розвитку економіки.

Закони України: 07.12.2000 р. «Про банки і банківську діяльність», від 18.06.1991 р. «Про цінні папери і фондову біржу», від 15.03.2001 р. «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)», від 12.07.2001 р. «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг».

12. *Валютна політика* спрямована на:

- встановлення і підтримання паритетного курсу національної валюти щодо іноземних валют,
- стимулювання зростання державних валютних резервів та їх ефективне використання.

Закон України від 23.09.2003 р. «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті», Декрет КМ України від 19.02.1993 р. «Про систему валютного регулювання і валютного контролю».

13. *Зовнішньоекономічна політика* спрямована на:

- регулювання державою відносин суб'єктів господарювання з іноземними суб'єктами господарювання та
- захист національного ринку і вітчизняного товаровиробника

Закони України: від 16.04.1991 р. «Про зовнішньоекономічну діяльність», від 19.03.1996 р. «Про режим іноземного інвестування», від 22.12.1998 р. «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту», від 22.12.1998 р. «Про захист національного виробника від субсидованого імпорту», від 22.12.1998 р. «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну» та ін.

14. Екологічна політика:

- забезпечує раціональне використання та повноцінне відтворення природних ресурсів,
- створення безпечних умов життєдіяльності населення, що регулюється системою екологічного законодавства

Регулюється екологічним та земельним законодавством.

15. Соціальна політика:

- захист прав споживачів, найманих працівників, працездатного безробітного населення, непрацездатних громадян тощо.

Регулюється системою трудового законодавства та законодавства про соціальне забезпечення.

Здійснюючи економічну політику, держава застосовує різні правові форми і засоби.

Правові форми державного керівництва економікою − це врегульовані правом, відмінні за конкретними цілями і способом здійснення види діяльності держави (уповноважених державних органів, а також органів місцевого самоврядування − щодо делегованих державою повноважень) у сфері економіки.

Розрізняють такі основні правові форми:

- нормативне регулювання;
- планування;
- управління;
- контроль.

Нормативне регулювання (як правова форма державного керівництва економікою) означає встановлення компетентними органами держави правил здійснення господарської діяльності.

Провідна роль у цьому належить Верховній Раді України, яка відповідно до Конституції (статті 92) регулює відносини власності, правові засади підприємництва, конкуренції, здійснює антимонопольне регулювання, в т. ч. визначаючи у формі кодексів (Господарського, Цивільного, Господарського процесуального та ін.), законів:

- правовий статус суб'єктів господарювання;
- правовий режим їх майна;
- порядок укладання господарських договорів і виконання господарських операцій;
- порядок розгляду господарських спорів;
- механізм захисту прав та законних інтересів учасників господарського життя.

Закон України від 11.09.2003 р. «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» визначає основні принципи такої

політики, в т. ч. збалансоване врахування інтересів різних категорій учасників господарських відносин − суб'єктів господарювання, громадян, держави (ст. 4), зміст державної регуляторної політики та напрями її забезпечення (статті 5-14), повноваження органів державної влади (в т. ч. спеціально уповноважених) та місцевого самоврядування щодо здійснення державної регуляторної політики у сфері господарювання (ст. 15-40).

Прогнозування та планування (як правова форма державного керівництва економікою) − це визначення за допомогою правових засобів основних напрямів і конкретних результатів діяльності країни, регіонів, галузей народного господарства, окремих суб'єктів господарювання.

Ця форма державного керівництва економікою регулюється Господарським кодексом (ст. 11 «Планування та прогнозування економічного та соціального розвитку») та Законом України від 23.03.2000 р. «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного та соціального розвитку України» [2].

Відповідно до ст. 1 цього Закону, державним прогнозуванням економічного і соціального розвитку визнається науково обґрунтоване передбачення напрямів розвитку країни, окремих галузей економіки або окремих адміністративно-територіальних одиниць, можливого стану економіки та соціальної сфери в майбутньому, а також альтернативних шляхів і строків досягнення параметрів економічного і соціального розвитку.

Прогноз економічного і соціального розвитку є засобом обґрунтування вибору тієї чи іншої стратегії та прийняття конкретних рішень органами законодавчої та виконавчої влади, органами місцевого самоврядування щодо регулювання соціально-економічних процесів.

Програмування економічного і соціального розвитку України − це визначення за допомогою правових засобів (у формі правового документа) цілей та пріоритетів економічного і соціального розвитку, засобів та шляхів їх досягнення, формування взаємоузгодженої та комплексної системи заходів органів законодавчої і виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, спрямованих на ефективне розв'язання проблем економічного і соціального розвитку, досягнення стабільного економічного зростання, а також характеристика очікуваних результатів в економіці та соціальній сфері [8].

Розрізняють директивне та індикативне планування.

Перше є обов'язковим для всіх тих суб'єктів господарювання, котрим воно адресоване, і за сучасних умов застосовується переважно в державному секторі економіки.

Друге (індикативне) має рекомендаційний характер, передбачає заходи заохочення для виконавців плану і в такий спосіб орієнтує їх на бажану для держави та суспільства поведінку у сфері господарювання.

Управління (як правова форма державного керівництва економікою) − означає прийняття компетентним органом юридично значущих рішень для суб'єктів господарювання з оперативних питань господарського життя (здійснення державної реєстрації суб'єктів господарювання, окремих видів договорів та майна; видача ліцензій, патентів та інших дозволів;

встановлення квот; затвердження стандартів та здійснення сертифікації продукції, робіт, послуг; встановлення лімітів на використання природних ресурсів тощо).

Контроль (як правова форма державного керівництва економікою) − це встановлення компетентними органами ступеня відповідності фактичних напрямів і результатів діяльності суб'єктів господарського життя встановленим державою правилам, нормам і нормативам, а також виявлення порушень у діяльності цих суб'єктів, вжиття заходів щодо їх усунення, в т. ч. застосування господарсько-правових санкцій.

Ця правова форма державного керівництва економікою регулюється Господарським кодексом: ст. 19 визначає основні засади державного контролю та нагляду за господарською діяльністю, в т. ч. його напрями (сфери).

Ст. 19 ГК України встановлює також гарантії для суб'єктів господарювання при здійсненні державного контролю та нагляду з боку компетентних органів державної влади та їх посадових осіб, встановлюючи умови здійснення інспектування та контролю: на підставі закону; в межах компетенції зазначених органів та посадових осіб; неупередженість, об'єктивність, оперативність проведення інспектування (перевірок) з дотриманням прав та законних інтересів суб'єктів господарювання; інформування останніх про результати перевірок (інспектування); можливість оскарження суб'єктами господарювання дій та рішень державних органів контролю та нагляду та їх посадових осіб [3].

Основні засади здійснення контролю (в т. ч. уповноважені на це органи) визначаються відповідними законами: «Про основні засади державного нагляду (контролю) в сфері господарської діяльності».

Від форм державного керівництва економікою слід відрізняти методи державного керівництва економікою.

Методи державного керівництва економікою − це передбачені законодавством способи впливу держави на поведінку суб'єктів господарського життя з метою отримання необхідного для суспільства результату.

Розрізняють адміністративні та економічні методи державного керівництва економікою

Адміністративні методи − це такі способи впливу держави, коли необхідний суспільству результат досягається прямим наказом компетентного органу, що підлягає обов'язковому та однозначному виконанню суб'єктом господарювання.

Ці методи мають як позитивні сторони (вони є швидкодіючими, тобто необхідний результат досягається через незначний проміжок часу), так і негативні (не враховуються належним чином економічні інтереси виконавців).

Прикладом таких методів є: державна реєстрація суб'єктів господарської діяльності, деяких видів господарських договорів, ліцензування, встановлення податкових ставок та інших платежів тощо.

Економічні методи − це такі способи впливу держави, коли необхідний суспільству результат досягається через економічний інтерес виконавців.

Останнє обумовлює надійність дії цих методів, що становить їх позитивну якість. Водночас економічні методи мають негативний бік − повільність дії: бажаний для суспільства результат настає через значний проміжок часу.

До економічних методів слід віднести:

- встановлення податкових пільг;
- державне кредитування суб'єктів господарювання;
- надання дотацій;
- застосування господарсько-правових санкцій за порушення встановленого державою порядку у сфері господарювання.

Отже, в сучасних умовах господарювання і публічного управління держава поєднує і в комплексі застосовує економічні та адміністративні методи. При цьому домінування тих чи інших методів залежить від стану економіки, надзвичайних обставин (стихійне лихо, війна, соціальні конфлікти тощо), а також завдань, що стоять перед державою щодо вирішення тих чи інших питань суспільного життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богун В. Правові аспекти здійснення зовнішньоекономічної діяльності в Україні. // Право України. – 1998. – № 4.

2. Господарська норма права: теорія і практика // Право України. – 2009. - № 3. – с. 102-108.

3. Господарський кодекс України. // Голос України, 2003, 03, 14.03.2003 № 49–50.

4. Закон України «Про господарські товариства», ВВР України. – 1991. – № 49. – Ст. 682.

5. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», ВВР України. – 1997. - №24 – Ст. 170.

6. Карпечкін П. Попередній договір в Цивільному та Господарському кодексах України // Вісник прокуратури. – 2008. - № 4. – с. 90-96.

7. Кравцова Т. Правова характеристика відносин, що виникають в сфері державного регулювання господарської діяльності // Право України.-2004.- № 6.-С.31-35.

8. Підприємницьке право: Навч. посіб. / Ніколаєва Л.В., Старцев О.В., Пальчук П.М., Іваненко Л.М. – К.: Істина, 2001. – 480 с.

9. Саниахметова Н.А. Юридический справочник предпринимателя. – Х.: «Одиссей», 1999.- 464 с.

10.Хозяйственное право: Учебник / В.К. Мамутов, Г.Л. Знаменский, К.С. Хахулин и др.; Под ред. Мамутова В.К. – К.: Юринком Интер, 2002. – 912 с.

11.Цивільний кодекс України. // Голос України, 2003, 03, 12.03.2003 № 45–46; Голос України, 2003, 03, 13.03.2003 № 47–48.

12.Шаповал Р.В. Освітня діяльність в Україні: адміністративно-правове дослідження: Монографія. – Х.: Золота миля, 2011. – 347 с.

Горблюк Сергій Анатолійович,
аспірант Національної академії
державного управління при Президентові України, м. Київ

Тематичний напрям: 4. Економічні аспекти публічного управління.

ВАЖЛИВІСТЬ КОНЦЕПЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Розробка та запровадження високоефективної моделі публічного управління передбачає виявлення й використання усіх можливостей регіонального розвитку на основі економіки знань. На початку 1990-х рр. у світовій регіональній науці виникла *концепція регіональних інноваційних систем* (РІС), що зосереджує увагу на всебічній взаємодії у процесі створення та розповсюдження нових знань та технологій. Ця концепція є привабливою для управлінців у пошуку дієвих інструментів публічної політики, щоб підтримати й стимулювати технологічні зміни в регіонах, а зрештою й в країні. Маючи низку переваг, вона дуже швидко набула поширення у державному та регіональному управлінні країн Європейського Союзу, Організації економічного співробітництва і розвитку тощо.

Враховуючи те, що в Україні тривають процеси децентралізації у сфері публічного управління й одночасно до управлінців приходить усвідомлення важливості регіонального рівня протікання інноваційного процесу, необхідно проаналізувати його особливості на основі концепції РІС.

Одним з перших авторів, який у своїй статті «Регіональні інноваційні системи: конкурентна політика в новій Європі» [1] (вийшла у світ в 1992 р.) ввів поняття РІС, був професор Ф. Кук з Центру спеціальних досліджень Кардіфського університету (Великобританія). Залишаючись до сьогодні провідним експертом щодо РІС, вчений незмінний у визнанні регіону як найефективнішого рівня для комунікацій та обміну знаннями.

Але чому регіональний рівень відіграє таку важливу роль для генерації нових знань та їх використання? Чому саме на цьому рівні виникає ефективне поєднання умов і формується дієва взаємодія та співробітництво для вироблення інновацій?

По-перше, варто зазначити, що *ступінь значущості регіонального рівня для різного виду знань та інновацій є неоднаковим*. Хоча саме на цьому рівні чітко простежується, як налагоджена взаємодія між різними суб'єктами приватного та публічного секторів, суттєво збільшує результати кожного з них, однак іноді більш ефективним може бути національний рівень. Так, для прикладних інновацій (наприклад, технічна, інженерна сфери) більш ефективним є локальний та регіональний рівні. Для інновацій, які більшою мірою спираються на досягнення фундаментальної науки та аналітичне, формалізоване знання, порівняльна значимість регіонального рівня знижується і більшу роль відіграє національний рівень.

По-друге, *інновації виникають лише в певних економічних, організаційних, правових, політичних і соціальних умовах*. Підвищена увага

до регіонів як до місця економічної взаємодії та оптимального просторового осередку для побудови економіки, заснованої на знаннях, вказує на важливість специфічних, властивих конкретному регіону ресурсів щодо стимулювання інноваційних можливостей і конкурентоспроможності підприємств. Зокрема, М. Портер стверджує, що стійкі конкурентні переваги у глобальній економіці часто бувають сильно прив'язані до території, «виростаючи» з концентрації в певному місці вузькоспеціалізованих навичок і знань, формальних інститутів, бізнесу і споживачів [2]. Значною мірою інноваційна активність підприємств ґрунтується на локальних ресурсах. До них відноситься інтелектуальна база, ринок праці, місцеві традиції підприємницької діяльності, різного роду інститути та організації, постачальники, субпідрядники, клієнтська база, споживачі тощо.

По-третє, *інновації можуть бути розглянуті як явища, вбудовані в систему соціальних відносин*. Адже у регіональному контексті існує набір правил, положень та норм, що зумовлюють форми поведінки, ролі та очікування кожного суб’єкта взаємодії. Ці правила є похідними від економічних та соціокультурних чинників, таких як повсякденні цінності, норми, рівень довіри, які сприяють локалізованій взаємодії у процесах передачі інформації та обміну знаннями. Комплекс здебільшого неформальних соціальних взаємин у межах регіону, що підвищує інноваційний потенціал території, є важливою складовою регіональної інноваційної системи у зв’язку з позитивним впливом на прискорення процесів створення та поширення знань та інновацій на визначеній території.

По-четверте, *інноваційні процеси набагато активніше відбуваються там, де існує певна концентрація, географічна близькість*. Саме регіональні кластери відіграють ключову роль у цих процесах. Наявність загальної спеціалізації, географічної близькості, разом з механізмами широкого співробітництва – явища, що характеризують будь-який з кластерів і сприяють спільній діяльності в межах регіональних інноваційних систем. Інноваційна діяльність отримує вигоду завдяки концентрації економічно-активних підприємств зі схожою або ідентичною спеціалізацією, це тим самим полегшує поширення наукових знань та технологій.

Усі зазначені чинники стають аргументами на користь регіональної інноваційної системи тому, що сучасне розуміння інноваційного процесу відрізняється від того, яке було раніше. За останні 25 років використання концепції інноваційних систем істотно розширило знання про сутність інноваційного процесу. Підкреслюючи системний характер виробництва знань, теорія РІС поступово замінила традиційні теорії, такі як лінійна або ланцюгова модель інновацій [3, с. 28]. Інноваційний процес індустріальної ери був ієрархічним, розумівся технологічно, матеріально, лінійно. Потоки знання «зверху-вниз» і «знизу-вгору» по ієрархічній драбині визначали процес його накопичення та комерціалізації. Оскільки верхній рівень був найголовнішим з точки зору владних повноважень і концентрованих фінансових ресурсів, тому він і був основним в інноваційному процесі.

При усвідомленні різноманіття форм комунікацій учасників інноваційного процесу, істотну роль горизонтальних зв'язків, важливість інтерактивної комунікації, тренд від лінійних комунікаційних ієрархій і ланцюжків до комунікаційних мереж, – складність нового простору змушує зменшити його охоплення, перейти до регіонального рівня інноваційної комунікаційної мережі.

Зміна природи інноваційного процесу в постіндустріальний період як нелінійного, інтерактивного (мережевого), соціального, а також зміщення центру його протікання на регіональний рівень – це дві сторони сучасної тенденції розвитку економік, заснованих на знаннях.

Таким чином, РІС є важливим інструментом економічної політики та мають виняткову важливість для інноваційної діяльності в умовах, з одного боку, просторової близькості суб'єктів інноваційного процесу, а з другого – мережевої глобальної конкуренції. З урахуванням наявності саме на рівні регіону вищих навчальних закладів, наукових установ та інших важливих для інновацій інституційних структур, державна інноваційна політика має формуватися на основі концепції РІС. Відповідно, публічне управління у цій сфері буде ефективним за умови належного й узгодженого формування і впровадження державної та регіональних стратегій інноваційного розвитку. Це вимагає насамперед скоординованої міжрівневої та міжсекторної взаємодії органів публічної влади, бізнесу, наукового співтовариства, громадськості й суттєво зумовлено не стільки фінансовими, скільки інформаційно-організаційними заходами, тобто так званими «м'якими чинниками», які є особливо важливими в умовах сучасного інформаційного суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Cooke P. Regional innovation systems: competitive regulation in the new Europe // Geoforum. – 1992. – №23. – P. 365-382.

2. Porter, M. Clusters and the new economics of competition // Harvard Business Review. – 1998.

3. Регіональні інноваційні системи: досвід розвинених країн і перспективи його використання в Україні: навчально-методичний посібник // ДП «Укртехінформ» – Київ, 2013. – 325 с.

ДегтярьоваІя Олександрівна,
д.держ.упр., доцент, професор кафедри
регіонального управління, місцевого самоврядування
та управління містом Національної академії
державного управління при Президентові України

Тематичний напрям: 4. Економічні аспекти публічного управління

ОНОВЛЕННЯ ПОЛІТИКИ СТИМУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Політика стимулювання та підтримки економічного розвитку регіонів ніколи не можезалишатисянезмінною, вонамає формуватися та змінюватися залежно від сукупного впливу всіх факторів регіонального розвитку та економічної ситуації, які є різними в різний час тав різних регіонах.

Наразі в розвинених країнах світу вже прийшли до переконання про те, що для того, щоб досягти успіху (у будь-яких сферах), слід формувати політику на принципах багаторівневого управління, яка передбачає скоординовані зусилля з боку усіх суб'єктів (в даному випадку – економічного розвитку регіону), засновані на партнерстві і спрямовані на розробку й реалізацію заходів згідно спільних цілей та в межах відповідних проектів.

У сучасних умовах ускладнення всіх форм суспільного життя регіональна політика не є винятком. Якщо на етапі становлення вона відображала насамперед державно-регіональні відносини, то сьогодні вона вийшла за межі інтересів держав і регіонів та включає політики різних рівнів:

1) державну регіональну політику, яка реалізує загальнодержавні інтереси;

2) політику самих регіонів, яка реалізує інтереси регіонів під їх відповідальність;

3) регіональну політику об'єднань держав або регіонів, яка реалізує спільні інтереси учасників цих об'єднань;

4) регіональну політику зарубіжних держав, яка реалізує їх інтереси і цілі з регіонального розвитку на територіях інших країн;

5) регіональну політику недержавних структур міжнародного, державного, регіонального та місцевого рівнів, яка реалізує інтереси їх учасників.

При цьому слід постійно узгоджувати не лише інтереси, а йусіскладові регіональної політики, оновлюючи її методологію (рис.), адже зміни мають відбуватися на сучасній науково-методологічній основі. Відповідно, рівнем, який здатний ефективно узгоджувати ці інтереси та дії, є регіональний рівень.

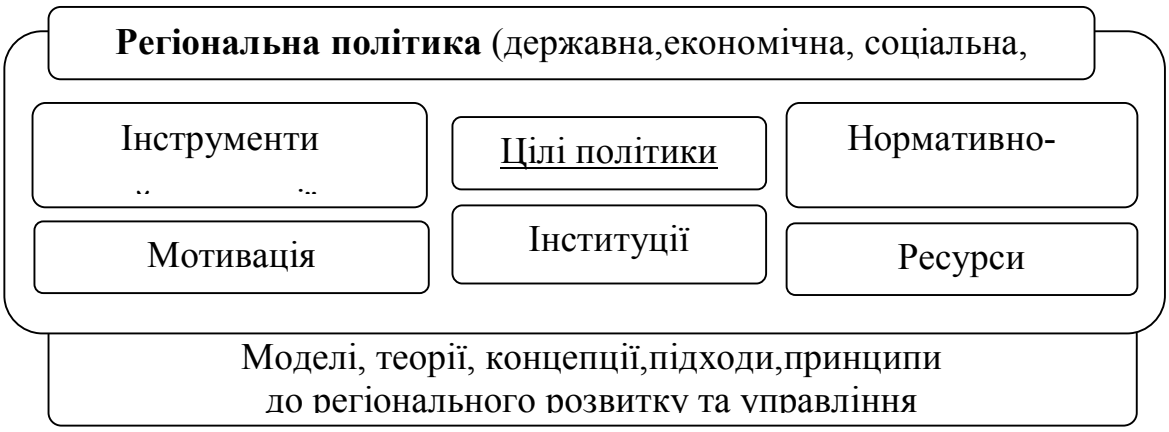

Рис. Складові та методологія регіональної політики[1, с.10]

Отже, цілі політики стимулювання економічного розвитку регіонів є визначальними для з'ясування змісту інших складових (рис.), крім того вони також мають бути узгоджені на усіх рівнях, у тому числі на рівні суб'єктів господарювання.

Щодо національної стратегії економічного розвитку, то згідно *Стратегії сталого розвитку "Україна – 2020"*[2], Україна має стати державою з сильною економікою та з передовими інноваціями. Для цього, передусім, передбачається"відновити макроекономічну стабільність, забезпечити стійке зростання економіки екологічно невиснажливим способом, створити сприятливі умови для ведення господарської діяльності та прозору податкову систему". Незважаючи на задекларовану Стратегією реформу регіональної політики, документом не передбачено напрямів та проектів щодо стимулювання економічного розвитку саме шляхом використання можливостей регіонального рівня. Водночас у сучасних динамічних умовах досягти значних економічних результатів на засадах централізованого управління неможливо.

Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року[3]спрямована на "… підвищення рівня економічного потенціалу територій, продуктивності їх економіки, прибутковості бізнесу та доходів населення і, як наслідок, створення умов для загального підвищення соціальних стандартів, якості життя та розвитку бізнес-середовища". Цілями Державної стратегії є: 1) підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів (на реалізацію цієї цілі планується спрямувати 35 % загального обсягу фінансування стратегії); 2) територіальна соціально-економічна інтеграція і просторовий розвиток (64%); 3) ефективне державне управління у сфері регіонального розвитку (1%). Документом визначені переважно завдання та напрями державної регіональної політики, а не інструментарій. Проте, для практичної їх реалізації необхідне визначення адекватних інструментів, а також узгоджене їх вбудовування у комплексний механізм (технологію) досягнення цілей регіональної економічної політики з чітко визначеним часом і ресурсами.

Щодо стратегій розвитку регіонів до 2020 р., то в усіх із них (які затверджені станом на червень 2015 р.), як засвідчив аналіз, визначено

дуже мало шляхів та інструментів стосовно саме економічного розвитку регіонів, натомість увага більше зосереджена на створенні сприятливого життєвого середовища, інфраструктурних та соціально спрямованих заходах.

Очевидно, що нині не задоволені економічні потреби українського суспільства. Фокус має бути спрямований на сприятливе життєве середовище, проте для його формування необхідні економічні передумови. Звідси, вітчизняна регіональна економічна політика має бути суттєво оновлена.

Загалом при формуванні комплексногомеханізму регіонального економічного розвитку слід виходити з того, що досягнення цілей та реалізація відповідних завдань вимагає цілої низки інструментів: інституційних, правових, концептуально-правових (стратегій, програм, проектів),
фінансових,матеріальних,організаційних,мотиваційних,аналітичних,інформ аційних. Ефективність політики суттєво залежить від того, наскільки будуть узгоджені та ресурсно забезпеченіці інструменти, аленасамперед від належного наукового та методичного забезпечення, адже якщо політика розроблена неякісно, то навіть якісне виконання заходів не дозволить забезпечити відчутних додаткових результатів.

У цілому можна зробити такі основні висновки щодо політики стимулювання регіонального економічного розвитку в Україні:

– на національному рівні не приділено уваги регіональному рівню як потенційно ефективному для економічного зростання держави;

– чинні стратегії розвитку держави та регіонів недостатньо узгоджені між собою, містять обмежений комплекс інструментів для стимулювання економічного розвитку регіонів, особливо інноваційних;

– у практиці вітчизняного регіонального управління використовується дуже обмежений комплекс інструментів щодо економічного розвитку регіонів, що не дозволяє досягти суттєвих економічних ефектів.

Розв'язання насамперед зазначених суперечностей зумовить значне оновлення регіональної політики, а отже створить передумови для економічного розвитку регіонів.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Дегтярева И. А. Подходы и инструменты стимулирования экономического развития регионов государства в условиях усиления внешних воздействий и неопределенности: научный доклад / И. А. Дегтярева // Записки Института государственного управления и политики. – Бишкек (Кыргызстан) : Университет Центральной Азии. – 2015. – Вып. № 3. – 44 с.*
2. *Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року : постанова Кабінету Мінстрів Українивід 6 серпня 2014 р. № 385[Електронний ресурс]. – Режим доступу :http:/ /zakon4.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF*
3. *Про Стратегію сталого розвитку “Україна – 2020” : Указ Президента України від 12 січ. 2015 р. № 5/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.president.gov.ua/documents/18688.html*

Дідок Юлія Валентинівна,
к.вет.н., доц., доцент кафедри
державного управління, ХРІДУ НАДУ
при Президентові України, м.Харків

Тематичний напрям: 2. Кадрова політика держави.

КАДРОВА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ У ГАЛУЗІ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ

Однією із найважливіших складових сучасних реформ є їх кадрове забезпечення, спрямоване на ефективне використання людського капіталу та кадрового потенціалу суспільства. У зв'язку з цим, у сучасних умовах значно зростає роль підготовки професійних кадрів для різних сфер і галузей суспільної діяльності, у тому числі для галузі ветеринарної медицини, в якій працює близька 30 тис. фахівців. Функціонування державної служби ветеринарної медицини України, що формується із державних органів управління ветеринарною медициною та державних установ ветеринарної медицини, у кадровому відношенні забезпечують 19 342 особи. Чисельність категорії фахівців ветеринарної медицини, які мають статус державних службовців (працівники центрального апарату Державної ветеринарної та фітосанітарної служби України та її територіальних органів), дорівнює приблизно 3 тис. осіб, що складає 10% від загальної кількості спеціалістів, зайнятих у сфері ветеринарної медицини України [1].

Серед проблем кадрового забезпечення, що потребують нагального вирішення, необхідно відзначити невизнання вітчизняних дипломів європейськими та міжнародними інституціями; дефіцит спеціалістів, які вільно володіють професійними іноземними мовами і технологіями; високу мінливість і плинність трудових кадрів.

Перш ніж визначати шляхи та засоби вирішення конкретних кадрових проблем, важливо визначити засади та концептуальні позиції державної кадрової політики, її місце і роль у державній діяльності, суб'єкти та об'єкти кадрової політики, специфіку їх взаємодії.

Усе це диктує необхідність вироблення науково обґрунтованої кадрової політики держави у галузі ветеринарної медицини, адекватної сучасним викликам і завданням, що стоять перед державною ветеринарною службою: забезпечення епізоотичного благополуччя держави, гарантування якості та безпеки продовольчої продукції та ін.

Визначальним фактором здійснення будь-якої галузевої кадрової політики є державна кадрова політика.

Наукові, теоретико-методологічні, прикладні та інші підходи до розгляду державної кадрової політики є предметом досліджень багатьох вітчизняних науковців.

За визначенням Ю. Ковбасюка, державна кадрова політика – це цілеспрямована стратегічна діяльність держави, пов'язана з плануванням та прогнозуванням формування, професійного розвитку та раціонального

використання кадрів, усіх трудових ресурсів України, визначенням цілей і пріоритетів кадрової діяльності [2].

Державна кадрова політика є найважливішим фактором збереження та зміцнення цілісності держави, соціально-політичної стабільності суспільства, стратегічною складовою регуляції життєдіяльності громадян. Особливістю нової державної кадрової політики є те, що в професійно-трудовій діяльності держава та особа виступають як соціальні партнери, а визначальним принципом є досягнення гармонійного поєднання індивідуальних та загальнонаціональних інтересів, сприяння творчої самореалізації особистості [3].

Стратегічним документом, що визначає мету, цілі та першочергові завдання, на реалізацію яких має бути спрямована сучасна державна кадрова політика в Україні, є «Стратегія державної кадрової політики на 2012-2020 роки», затверджена Указом Президента України від 1 лютого 2012 року №45/2012 [4].

Вітчизняні вчені [2] наголошують на тому, що у розробці державної кадрової політики важливо вирізняти окремі етапи: розробку кадрової доктрини; вироблення концепції державної кадрової політики, визначення її змісту (системи цілей, пріоритетів, принципів тощо); розробку програм (цільових, комплексних та ін.); розробку та налагодження механізмів реалізації кадрової політики, розв’язання її окремих проблем.

Узагальнення підходів до розгляду державної кадрової політики дало змогу визначити, що кадрова політика держави розглядається як:

– стратегічна діяльність (Ю.В. Ковбасюк, К.О. Ващенко, Ю.П.Сурмін [2], В.Я. Малиновський [5]);

– стратегія (О.Банчук-Петросова [3], О.Дьомін, Г.Леліков, В.Сороко [6], О.Воронько [7]);

– діяльність (О.І. Пархоменко-Куцевіл [8]);

– політика (І.М. Мельник [9]).

Аналіз теоретико-методологічних основ поняття «державна кадрова політика» дав змогу визначити державну кадрову політику у галузі ветеринарної медицини як стратегічну діяльність органів державного управління ветеринарною медициною, спрямовану на пошук, формування, професійний розвиток і раціональне використання кадрових ресурсів для забезпечення загальнодержавних інтересів у галузі ветеринарної медицини.

Таким чином, однією з важливих і необхідних передумов ефективного функціонування галузі ветеринарної медицини в Україні є належний рівень її забезпечення висококваліфікованими кадрами. Державна кадрова політика у галузі ветеринарної медицини є складовою державної кадрової політики, метою якої є забезпечення всіх сфер життєдіяльності держави кваліфікованими кадрами, необхідними для реалізації національних інтересів у контексті розвитку України як демократичної, соціальної держави з розвинутою економікою. Формування державної кадрової політики у галузі ветеринарної медицини України на сьогодні є питанням,

що потребує нагального розв'язання як у науковому, так і в практичному аспекті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дідок Ю. В. Удосконалення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців у сфері ветеринарної медицини / Ю. В. Дідок // Організаційно-правові аспекти публічного управління в Україні: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 10 квітня 2014 р. – Полтава: ПолтНТУ, 2014. – С. 153-155.

2. Державна кадрова політика в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку: наук. доп. авт.кол.: Ю.В. Ковбасюк, К.О. Ващенко, Ю.П.Сурмін, та ін. – К.: НАДУ, 2012. – 72 с.

3. Банчук-Петросова О. В. Теоретичні основи сучасної державної кадрової політики України / О. В. Банчук-Петросова // Державне управління: удосконалення та розвиток – 2013. – №7. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=597].

4. Стратегія державної кадрової політики України на 2012-2020 роки: Указ Президента України від 01.02.2012 № 45/2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua›go/45/2012.];

5. Малиновський В.Я. Державне управління : [навчальний посібник]. – [вид. 2-ге, доп. та перероб.] / В.Я. Малиновський. – К. : Атіка, 2003. – 576 с.

6. Дьомін О. Державна кадрова політика : система роботи з кадрами / О. Дьомін, Г. Леліков, В. Сороко // Вісник державної служби України. – 2001. – №2.

7. Воронько О. Кадрова політика - універсальний важіль державного будівництва / О. Воронько // Вісник УАДУ. - 2004. - № 2. - с. 141-152.

8. Пархоменко-Куцевіл О.І. Механізм формування кадрового потенціалу державної служби в Україні – базовий елемент механізмів державного управління // Актуальні проблеми державного управління. – Д.: ДРІДУ УАДУ, 2004. – Вип.2(16). – С.190.

9. *Мельник І.М. Особливості державної кадрової політики у сфері вдосконалення механізмів добору персоналу державної служби / І.М. Мельник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.academy.gov.ua*.

***Єгіозар'ян Артур Генріховіч**,*
аспірант кафедри політології та філософії
Харківського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України

Тематичний напрям: Органи влади в системі управління державою.

ПУБЛІЧНЕ ВРЯДУВАННЯ: НЕОЛІБЕРАЛЬНА КОНЦЕПЦІЯ

Ідея активного використання ринкових методів управління з метою підвищення ефективності діяльності уряду вперше з'явилась у процесі реалізації адміністративних реформ на основі ідеології нового публічного менеджменту (*англ.* New Public Management), які почали здійснюватися у

західних країнах на початку 1990-х рр. Однак, досить швидко стало зрозумілим, що відповідна ідеологія адміністративних перетворень недостатньо враховувала особливості публічного управління та мала серйозні недоліки. До того ж нові тенденції у суспільному розвитку – глобалізація, виникнення сітьових структур фактично у всіх сферах суспільного буття, інформаційна революція, формування суспільства знань тощо почали протистояти вузькому економічному підходу до проблем публічного управління. Критика менеджеріальної ідеології супроводжувалася спробою нової концептуалізації публічного управління на основі теорії політичних мереж, соціальної синергетики, політико-адміністративного управління, представницького уряду. На цю концептуалізацію справила серйозний вплив демократична теорія, що розвивалась на основі не лише третьої хвилі демократії, але й перегляду домінуючого значення моделі представницької демократії та пошуку нових демократичних форм, які б враховували потреби прямої участі громадськості в публічному управлінні. У підсумку наприкінці 1990-х рр. загальна концептуалізація сучасного публічного управління стала базуватися на терміні «врядування» (*англ.* governance), який увібрав у себе численні нові змістовні моменти, яких бракувало в понятті «менеджмент» по відношенню до сфери публічного управління.

Загальна історія концептуалізації врядування має довгу історію. Тим не менш, значна частина інтересу до відповідного поняття, як вже зазначалося, пов’язана з його використанням у зв’язку зі змінами, що відбулись у сфері публічного управління наприкінці двадцятого сторіччя. Відповідні зміни були започатковані неоліберальними реформами публічного сектору в 1980-х рр.

На думку прихильників теорії неолібералізму, держава є неефективним інститутом, порівняно із ринком. Особливо, це стосується кейнсіанської держави «загального добробуту» (*англ.* Welfare-state), бюрократичний апарат, якої став занадто численним та громіздким, щоб бути ефективним. Неоліберали вважають, що післявоєнна держава знаходиться в стані колапсу під тягарем непомірного оподаткування та породжує постійно зростаючі ставки циклічної інфляції. А отже, вона не здатна ефективно виконувати свої функції у світі, що характеризується високою мобільністю капіталу та жорсткою ринковою конкуренцією між державами. Вихід вбачається у поверненні до «мінімальної держави», значному скороченні державних функцій та обмеженні (або навіть запереченні) державного втручання в економіку. Згідно з теоретиками неолібералізму, держава повинна зосередитись на прийнятті політичних рішень, а не на наданні послуг. А державна система надання публічних послуг повинна поступитися місцем підприємницькій системі, заснованій на конкуренції та ринкових відносинах.

Так, Девід Осборн та Тед Геблер, порівнюючи суспільство з човном, розрізняють діяльність із прийняття політичних рішень, яку вони називають «рульовим керуванням» (steering), та з надання публічних послуг, в авторській термінології – «веслування» (rowing). Вони стверджують, що

бюрократія є неефективним інструментом «веслування» і пропонують замінити її «підприємницьким урядом», на діяльність якого впливають конкуренція, ринкові відносини, споживачі та прибуток. Оскільки представники неоліберальних теорій піддавали жорсткій критиці традиційне управління державою (*англ.* government) їм необхідний був інший термін, щоб позначити підприємницький режим правління, якому вони надавали перевагу. Таким терміном стало *врядування* (*англ.* governance). Застосування відповідного поняття дозволило дослідникам провести розмежувальну лінію між «поганим» управлінням (або «веслуванням») та *належним врядуванням* («рульовим керуванням») [1]. Отже, у цей період завдяки працям теоретиків неолібералізму термін «врядування» асоціювався з мінімальною державою та ринковими методами управління.

Неоліберальна концепція врядування як мінімальної держави передбачає значне зменшення впливу уряду. На думку багатьох західних науковців, що досліджували неоліберальні реформи в публічному секторі, останні призвели до значного скорочення функцій держави. Так, деякі західні соціологи акцентують увагу на т. з. ненавмисних наслідках реформ, що знайшли прояв у фрагментації системи надання публічних послуг та послабленні централізованого контролю. При цьому, на їхню думку, належного ринку відповідних послуг так і не було створено.

Одночасно, реформи призвели до появи політичних мереж у сферах формування публічної політики та надання публічних послуг. Саме у 1990-ті рр. ціла низка дослідників починає розглядати *врядування* як наслідок розвитку сітьової моделі управління. У значній частині зазначених праць досліджуються шляхи створення нових моделей надання публічних послуг, в основу яких покладено мережевий тип організацій публічного, приватного та волонтерського сектору.

На думку представників соціально-політичного знання, процеси глобалізації, регіоналізації та інші масштабні суспільні явища, що відбувались наприкінці XX ст. обумовили постійно зростаючу залежність держави від інших суспільних акторів, у тому сенсі, що успішне формування та реалізація державної політики стали практично неможливими без участі бізнесу та громадянського суспільства. Незважаючи на існування різних теорій політичних мереж, їх розробники погоджуються між собою у таких вихідних положеннях: держава перестає бути єдиним центром владного впливу; у сфері формування та реалізації публічної політики виникають міжорганізаційні мережі, всі учасники яких, у т.ч. держава, залежать один від одного; реалізація цілей будь-якого учасника відповідної мережі неможлива без взаємодії з іншими організаціями та обміну ресурсами; незважаючи на те, що досить часто держава зберігає позиції домінуючого актора, вона більше не здатна ефективно реалізувати свої функції через механізми владного примусу та все частіше звертається до так званих «м’яких» (*англ.* soft) методів управління, заснованих на дипломатії та переговорному процесі.

Тим не менш, видається можливим виділити два основні напрями у сучасному західному соціальному знанні, представники яких досить успішно

використовують концепт *врядування* у зв'язку з мережевим управлінням. По-перше, це стосується науковців, що досліджують роль транснаціональних зв'язків у межах ЄС. По-друге, до концерту врядування досить часто звертаються дослідники, що опікуються аналізом соціальної взаємодії та міжорганізаційних зв'язків. Останні у своїх працях обґрунтовують думку щодо того, що мережі потребують зовсім іншої структури управління, завданням якої є ефективна координація та розподіл ресурсів. Вони обстоюють думку, що в сучасних умовах мережевий тип організації є більш ефективним, ніж бюрократичні структури післявоєнного типу та ринкові структури, яким надають перевагу представники неолібералізму. Відповідна позиція науковців була однією з причин, що призвели до реалізації в низці країн комплексу заходів, що отримали назву «другої хвилі реформ».

ЛІТЕРАТУРА

1. Osborne. D. Reinventing government / D. Osborne, T. Gaebler. – Reading, MA: Addison-Wesley. – 1992. – 432 p.

Звіздай Оксана Василівна,
голова Великобагачанської РДА Полтавської області,
аспірант кафедри регіонального розвитку
та місцевого самоврядування ХарРІ НАДУ
при Президентові Україні

Тематичний напрям: 5. Органи влади в системі управління державою.

ДОБРОВІЛЬНЕ ОБ'ЄДНАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Реформа системи публічного врядування не є самоціллю. Скоріше необхідно спочатку виокремити цілі реформи та досягти через них консенсусу. Визначальними цілями, що обговорюються в рамках міжнародних реформаторських дебатів, є такі: підвищення дієздатності системи публічного врядування, поліпшення якості послуг публічної адміністрації, наближеність до громадян, більша результативність, внесок до консолідації публічних бюджетів. Щоб досягти мети не завжди вдається уникнути конфліктів.

Кожна реформа потребує своїх виконавців та їх глибокого розуміння суті реформування. Без цього будь-яка, навіть найліпше підготовлена, реформа приречена на провал.

У ході реформування відбуватиметься приведення українського законодавства у відповідність до Європейської хартії про місцеве самоврядування, що ратифікована Верховною Радою України. У цій Хартії зазначено, що саме органи місцевого самоврядування забезпечують ефективне і близьке до громадянина управління та безпосередню участь

людини у державних справах, що є одним з головних демократичних принципів.

Застосування норм Хартії та Європейської практики адміністративно-територіальної організації держави є необхідною умовою на шляху інтеграції України до світової спільноти, зокрема до Європейського Союзу [2, с.222].

Від часу ухвалення Конституції України суспільно-політична, економічна та правова ситуації в Україні суттєво змінилася. Нинішня система місцевого самоврядування, повноваження цього інституту публічної влади, його матеріально-фінансова основа перестали відповідати сучасним вимогам. Вони потребують серйозних реформувань і змін, у тому числі для приведення їх у відповідність до норм Європейської хартії місцевого самоврядування.

Перш за все потребують ефективного та швидкого вирішення проблеми правового та інституційного характеру. Щоб вирішити проблеми на рівні територіальних громад, необхідно об'єднати зусилля громад і їх територій, а також потрібна фінансова підтримка держави. Саме з цією метою Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України було прийнято рішення щодо перших двох законопроектів, які розглянуті в парламенті, про право територіальних громад на об'єднання і про співробітництво громад, адже, незважаючи на те, що Конституція України надає жителям сіл право на добровільних засадах об'єднуватися в єдину територіальну громаду, формувати органи місцевого самоврядування, механізм вирішення цього конституційного припису на законодавчому рівні не було врегульовано. Це Закони України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» та «Про співробітництво територіальних громад».

Крім того Урядом для забезпечення реалізації вищевказаного Закону «Про добровільне об'єднання територіальних громад» затверджено Методику формування спроможних територіальних. Саме ці акти визначають, яким чином має відбуватись об'єднання громад для того щоб вони стали спроможними.

1 квітня 2014 року розпорядженням Кабінету Міністрів України було схвалено «Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні». Метою Концепції є визначення напрямів, механізмів і строків формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади для створення і підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, задоволення інтересів громадян в усіх сферах життєдіяльності на відповідній території, узгодження інтересів держави та територіальних громад. Для впровадження Концепції затверджено План заходів з її реалізації.

Відповідно до цього плану було внесено зміни до Бюджетного та Податкового кодексів України, якими здійснено перший етап бюджетної децентралізації. Так, зміни до Бюджетного кодексу фактично є основою для

стимулювання громад до об'єднання та підвищення їхньої спроможності через механізм переходу бюджетів об'єднаних громад на прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом. У разі об'єднання такі громади наділяються повноваженнями та ресурсами, як у міст обласного значення. Натомість територіальні громади, які не візьмуть участь у об'єднанні, залишаються осторонь цього процесу та позбавляються права на виконання делегованих державою повноважень органів місцевого самоврядування в селах, селищах, містах районного значення, що не об'єдналися. Отже, об'єднання територіальних громад є запорукою переходу місцевого самоврядування на якісно новий рівень.

Невід'ємною вимогою демократичних перетворень у державі є посилення ролі місцевого самоврядування, його самостійності та відповідальності за вирішення питань, що стосуються розвитку територій. Ефективність місцевого самоврядування залежить від багатьох факторів, серед яких: територіальна організація влади, що базується на системі адміністративно - територіального устрою; розподіл повноважень між органами державного управління та органами місцевого самоврядування; організаційно-функціональна структура органів місцевого самоврядування; правова, матеріальна та фінансова основа діяльності та ін. Однак недосконалість адміністративно-територіального устрою, роздрібненість і низька дієспроможність територіальних громад, нечіткість розподілу повноважень між державою і територією, відсутність механізмів реалізації принципів Європейської хартії місцевого самоврядування зводять нанівець можливості місцевого самоврядування щодо якісного виконання своїх функцій щодо забезпечення високого рівня життєдіяльності населення, сталого розвитку власних територій. Сучасні реалії вимагають реформування адміністративно-територіального устрою країни, укрупнення територіальних громад [1, с. 175].

На сьогодні переважна більшість територіальних громад України, маючи право вирішувати питання місцевого значення, неспроможна їх виконувати через брак власних коштів, занепад або відсутність інфраструктури (необхідних будівель, споруд, доріг тощо), а також брак кадрів відповідної кваліфікації. Тому значна частина питань місцевого значення не вирішується належним чином – не утримуються приміщення шкіл і лікарень та інші будівлі комунальної власності, не забезпечується благоустрій території, нічне освітлення вулиць тощо. Метою реформи місцевого самоврядування є, передусім, забезпечення його спроможності самостійно, за рахунок власних ресурсів, вирішувати питання місцевого значення. Йдеться про наділення територіальних громад більшими ресурсами та про мобілізацію їхніх внутрішніх резервів.

Безперечно реформи потрібно проводити! Але виходячи з діючого законодавства необхідно:

- Чітко виписати та обґрунтувати повноваження старости. Тобто на перехідному етапі з метою уникнення конфліктних ситуацій староста повинен призначатися, а в подальшому призначатися на певний період.

Староста повинен отримувати заробітну плату та мати ресурси для виконання своїх повноважень.

- Запровадити вибори до сільських, селищних та міських рад виключно на мажоритарній основі, до районних та обласних – за змішаною виборчою системою.

- Визначити, які послуги повинні надавати органи влади на рівні сільської громади, району та області. Між територіальними громадами також повинен бути чіткий розподіл прямих та делегованих повноважень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мамонова В. В. Методологія управління територіальним розвитком: [Моногр.]. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ "Магістр", 2006. – 196 с.

2. Проблеми трансформації територіальної організації влади. Збірник матеріалів та документів /М. Пухтинський. – К. : Атіка, 2005. – 852 с.

Івашина Людмила Петрівна,
старший викладач кафедри державного управління та педагогічного менеджменту,
Сумський ОІППО, м. Суми

Тематичний напрям: 1. Управління освітою як чинник державотворення

РОЛЬ КЕРІВНИКА У ФОРМУВАННІ ІМІДЖУ СУЧАСНОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

На сьогоднішній день важливим завданням будь-якого навчального закладу є створення сприятливого іміджу, який є запорукою розвитку та процвітання закладу, підвищення його організаційної культури, індивідуальним підходом до роботи. Сформований імідж вищого навчального закладу допоможе вирішити низку завдань: збільшити привабливість закладу - у першу чергу для абітурієнтів, студентів та викладачів; підвищити ефективність заходів з інформування населення про нові освітні послуги; полегшити впровадження нових освітніх послуг.

На думку О.А. Петрової «проблема створення іміджу стає потребою дня, цікавить кожного керівника закладу освіти. Імідж може складатися стихійно, неконтрольовано або бути предметом цілеспрямованої роботи. Проблема сучасних навчальних закладів – це пошук, розробка та застосування управлінських пізнавальних та художніх засобів створення позитивного образу навчального закладу, відображення в цьому образі внутрішніх, сутнісних смислів, змісту та завдань, особливостей його діяльності» [5].

Імідж – це яскравий вияв індивідуальності навчального закладу, тобто неповторне обличчя його колективу, його престиж, популярність, авторитет в очах співробітників, конкурентоспроможність.

Важливе значення у формуванні іміджу закладу має імідж першої особи, а саме керівника, який характеризується вмінням чітко планувати мету, здатністю

викликати довіру, здійсненням впливу на підлеглих, вмінням приймати важливі управлінські рішення, створювати позитивний особистий імідж.

Імідж керівника визначає імідж навчального закладу, основне завдання якого полягає в тому, щоб зробити його позитивним, привабливим за зовнішніми та внутрішніми ознаками. Як зазначає В.А.Поляков «Проблема іміджу навчального закладу – це проблема пошуку, розробки та застосування управлінських та психолого-педагогічних, пізнавальних та емоційних, раціональних та художніх засобів створення позитивного образу навчального закладу, відображення в цьому образі внутрішніх, сутнісних смислів, змісту та завдань, особливостей його діяльності. Процес створення іміджу являє собою процес двосторонньої, суб'єктно-об'єктної взаємодії, у якому активну роль відіграє як об'єкт, імідж-образ якого створюється, так і суб'єкт, який сприймає даний імідж-образ» [2].

Потрібно виділити декілька основних вимог, яким повинен відповідати імідж. Перш за все, він повинен бути правдивим. Як зазначає Е. Семпсон, „особистий імідж — це ваш образ. Ви не можете не мати іміджу! Хочете ви цього чи ні, оточуючі бачать те, що ви вибрали, щоб показати їм... Те, як ви йдете, сидите чи стоїте, є результатом навчання, темпераменту та умов, але те, як ви одягаєтесь, є результатом вашого особистого вибору”[1]. Імідж навчального закладу має бути яскравим та конкретним, спрощеним, оскільки просте краще сприймається й запам'ятовується, не повністю визначений.

На нашу думку, для підвищення іміджу навчального закладу велику роль відіграє соціальний імідж організації - це уявлення про соціальні цілі та роль певного освітнього закладу в соціальному і культурному просторі міста, імідж освітньої послуги - це уявлення людей про особливі унікальні характеристики, якими є ці послуги, імідж керівника та імідж персоналу. Кожен працівник розглядається як обличчя організації, за яким судять про персонал у цілому. Важливим с все: фахова компетентність, культура спілкування, соціально-психологічні характеристики співробітників, навіть їх соціально-демографічні та фізичні дані: вік, стать, сімейний стан, наявність або відсутність фізичних вад.

Під час дослідження проблеми формування іміджу вищого навчального закладу, було визначено, що у не в усіх закладах подібного типу ведеться робота по створенню іміджу, часто колектив в цілому готовий до формування іміджу закладу, але проблемою є участь у формуванні іміджу закладу громадськості (як батьків, так і місцевих органів влади). Для розв’язання завдань сучасного розвитку конкурентоздатного вищого навчального закладу необхідно знайти відповіді на наступні питання:

- виробити педколективом спільного бачення перспектив, визначення і формулювання місії навчального закладу, її термінових та перспективних цілей;
- проаналізувати сформованість культури з її системою цінностей;
- продумати комфортність середовища (оптимізм і доброзичливість у колективі, своєчасна психологічна допомога окремим учасникам освітнього процесу й ін.);

- формувати здоровий спосіб життя; ясне бачення цілей утворення й виховання, сформульоване в місії закладу;
- формувати позитивний образ керівника й персоналу вищого навчального закладу;
- об'єднати педагогічний колектив та сформувати єдиний підхід до виховання та навчання студентів;
– долати стомленість колективу, накопичення негативних напружень та тривог;
– бачити та підтримувати зовнішню та внутрішню цінність традицій;
– посилити психологічну підготовленість керівника та викладачів;
– відчувати оптимістичний настрій та доброзичливий мікроклімат у викладацькому та студентських колективах;
– сформувати образ керівника-професіонала - лідера, особистості яскравої, захопленої, здатної надихнути колектив на досягнення високої мети;
– покращити матеріальну базу навчального закладу.

Розгляд зазначених проблем дозоляє зробити висновки про те, що у формуванні іміджу навчального закладу головну роль відіграє керівник закладу. Великого значення у забезпеченні іміджу набуває розвиток внутрішніх комунікацій організації і, перш за все, стосунки з персоналом, який визначає більшість параметрів іміджу організації: це і підвищення мотивації праці працівників, їх кваліфікації, демократичність в управлінні, розвиток зворотного зв'язку керівництва, у тому числі і через анкетування, уміння діяти у різних кризових ситуаціях і т.д.

Імідж вищого навчального закладу як позитивний образ може бути сформований лише у випадку надання якісних послуг споживачу і може вирішувати низку завдань, а саме:
– збільшити привабливість навчального закладу для потенційних студентів, їх батьків та персоналу;
– підвищити ефективність заходів з інформування населення про нові освітні послуги;
– полегшити впровадження нових освітніх послуг;
– підвищити рівень організаційної культури навчального закладу;
– поліпшити соціально-психологічний мікроклімат у колективі.

Таким чином, велике значення для фомування іміджу сучасного вищого навчального закладу має імідж керівника, оцінка перспективності його діяльності, впливу на професіоналізм всього колективу навчального закладу, репутація, якісні характеристики, характер ставлення до них громадськості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Браун Л. Імідж - шлях до успіху / Браун Л. - Спб., Питер Пресс,2006.- 288с.
2. Васильев Г.А., Поляков В.А. Основы имиджа организации. / Васильев Г.А., Поляков В.А. – Х.: Олди-Плюс, 2008. – 720 с.
3. Живаєва Т. Імідж освітнього закладу та особистість керівника / Живаєва Т. – Ш: Гуманітарні науки. - 2003. - С.18-19.

4. Лазаренко І. Формування іміджу освітньої установи / Лазаренко І. – К. : Директор школи. Україна - 2006. - С. 36-39.
5. Петрова Е.А. Іміджелогія: проблемне поле та напрямки дослідження / Петрова Е.А. – К: PR в освіті. - 2004. - № 1.
6. http://www.info-library.com.ua/books-text-6772.htm

Карлов Тимофій Володимирович,
здобувач кафедри політології та філософії
Харківського регіонального інституту державного
управління Національної академії державного
управління при Президентові України, м. Харків

Тематичний напрям: 5. Органи влади в системі управління державою

ПРИЧИНИ КОНФЛІКТІВ В ДІЯЛЬНОСТІ СЛУЖБОВЦІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Сучасний етап розвитку суспільства в Україні супроводжується конфліктами що свідчить про те, що в процесі формування нової для України публічної влади проблема конфлікту потребує як наукового осмислення, так і розробки технологій запобігання конфлікту і його розв'язання.

Необхідно визначити сферу публічного управління як діяльність з питань запобігання конфліктам політичного, економічного та соціального характеру і їх розв'язання, як систему врегулювання конфліктних і кризових ситуацій суспільного розвитку підвідомчих територій та виходу з них. Конфлікти у сфері публічного управління можуть бути початком різних криз, у тому числі й криз суспільного розвитку.

Розгляд конфліктних ситуацій, як компоненту професійної діяльності працівників публічної влади ґрунтуються на працях вітчизняних і зарубіжних учених: А.М.Бандурки, І.В.Ващенко, Н.П.Довгань, Г.В.Ложкіна, В.А.Радченко, Н.О.Федчун, В.А.Скуратівського та ін. [1;2;3;4;5]

Прогресивний розвиток суспільства неможливий без вміння ефективно розв'язувати конфлікти. В сучасній Україні особливо це відчули фахівці, які за родом своєї діяльності покликані розв'язувати різноманітні протиріччя між людьми. Актуальним є зниження конфліктності та суперечностей в одній з таких сфер публічного управління як діяльність органів фіскальної служби.

Діяльність державної фіскальної служби (далі ДФС) – це специфічний вид соціальної діяльності працівників органів держави, що діє від її імені й організує певною мірою функціонування суспільства [1]. Основні завдання ДФС - реалізація державної податкової політики та політики у сфері державної митної справи, державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового, митного законодавства, здійснення в межах повноважень, передбачених законом,

контролю за надходженням до бюджетів та державних цільових фондів податків і зборів, митних та інших платежів.

Виникненню конфліктів на соціально-професійній основі сприяють такі причини, як: недосконалість системи добору й розстановки кадрів; зазіхання працівника на вищу посаду й обмеженість можливостей їх задоволення у підрозділі; прогалини в нормативних документах, що регулюють порядок несення служби; різний ступінь зацікавленості суб'єктів під час взаємодії на кожному етапі професійної діяльності; правова закріпленість працівника за посадою або місцем при низькому рівні його ділових якостей і при наявності іншої кандидатури на його заміну, яку керівник не може здійснити; крайнощі кадрової політики у підрозділах (повна заміна фахівців-практиків дипломованими фахівцями або, навпаки, приниження ролі чи навіть ігнорування фахівців з дипломами) [1].

До соціально-психологічних причин конфліктів належать: хибні образи конфлікту, коли об'єктивна конфліктна ситуація відсутня, але відносини сторін помилково сприймаються ними як конфліктні; різний підхід до оцінки одних і тих же складних подій; психологічні умови застосування офіційної оцінки; втрата й перекручення інформації в процесі міжособистісної та міжгрупової комунікації; розбалансована рольова взаємодія людей; внутрішньогруповий фаворитизм.

Досить специфічними є соціально-демографічні причини конфліктів: коли у підрозділі починають переважати інтереси однієї демографічної групи над іншою, відбувається перерозподіл ролей, негативні сторони психології різних вікових груп загострюються (нестриманість, прагнення до новаторства, загострене почуття новизни, критичність молодого покоління та ін.).

Організаційні причини конфліктів складають: недосконала система організації структури ДФС України в цілому (хоча за останні два роки були дві реорганізації структури, проте суттєвих кардинальних змін не відбувається), неправильна організація праці у підрозділі (жорсткий розподіл обов'язків і функцій або надмірна зміна функцій персоналу, застарілі посадові інструкції, неправильний розподіл заробітної плати).

Конфлікти можуть бути зумовлені й такою причиною як недосконала нормативна регламентація: нечіткий розподіл функцій між різними посадовими особами (дублювання функцій, паралелізм в роботі).

Досить складною причиною, що зумовлює конфлікти, є помилки в державній політиці стосовно реалізації фіскальної функції: відсутність органічної єдності державних, групових й індивідуальних інтересів (помилково зрозумілий державний інтерес породжує недбале ставлення до особистих або групових інтересів: завищення або заниження норм навантаження, необґрунтований їх перегляд, одностороння орієнтація на ті або інші окремі показники господарської діяльності, приниження ролі «неголовних» підрозділів служби, порушення принципів внутрішньовиробничої кооперації).

Отже, існують різні причини, що зумовлюють появу конфліктів в публічному управлінні, тому попередження і розв’язання цих конфліктів

буде залежати від усвідомлення особливостей кожного виду конфлікту: (службовий, міжособистісний, моральний). Щоб створювати ефективний вплив на попередження та вирішення конфліктів в публічному управлінні, необхідно розуміти істинні витоки та причини виникнення конфлікту, виявити закономірності його розвитку й прогнозувати його можливі наслідки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бандурка А.М. Конфликтология / А. М. Бандурка, В.А. Друзь. - Харьков: Университет внутренних дел, 1997. – 196 с.

2. Ващенко І.В. Конфлікти: сучасний стан, проблеми та напрямки їх вирішення в органах внутрішніх справ: [монографія] / І. В. Ващенко. – Харків: ОВС, 2002. – 256 с.

2 Довгань Н. Технології врегулювання конфліктів у державному управлінні / Н. Довгань // Актуальні теоретико-методологічні та організаційно-практичні проблеми державного управління: Матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю, 28 трав. 2004 р., м. Київ: У 2 т. – К.: Вид-во НАДУ, 2004. – Т. 1. – С. 148-149.

3. Лобанов, П. А. Управление конфликтами в государственной гражданской службе Российской Федерации / П. А. Лобанов. – автореф. канд. дисс. – Москва, 2009.

4. Радченко В. А. Социальное управление конфликтами в системе органов внутренних дел / В. А. Радченко. – автореф. канд. дисс. – Майкоп, 2006.

5. Федчун Н. О. Конфлікти в діяльності органів місцевого самоврядування: причини, шляхи розв'язання та прогнозування. / Н. О. Федчун. – автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.04 – місцеве самоврядування. – Національна академія державного управління при Президентові України. – Київ, 2009.

***Кислощаєва Марина Вікторівна**,*
студентка юридичного факультету
Сумського державного університету, м. Суми

Тематичний напрям: 5. Органи влади в системі управління державою

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Реформування багатьох сфер життєдіяльності суспільства має на меті поглиблення демократичних традицій та покращення державного управління. Ефективна діяльність органів місцевого самоврядування спрямована на забезпечення потреб територіальної громади, а отже, й пересічного громадянина.

Вдосконалення системи місцевого самоврядування зумовлює необхідність всестороннього дослідження даного явища, що в свою чергу дозволить більш комплексно вирішити існуючі проблеми. Саме тому, питання розкриття моделі місцевого самоврядування в аспекті сьогодення є актуальним.

Метою даної роботи є розкриття сучасних недоліків місцевого самоврядування в аспекті існуючої континентальної моделі місцевого самоврядування.

До даного питання звертались такі науковці: В. Барвіцький, І. Демченко, О. Євтушенко, О. Західна, В. Іляшенко, Ю. Кириченко, К. Ровинська, В. Тужик, О. Фролов, І. Щебетун та інші.

Місцеве самоврядування можна розглядати в двох аспектах: в зовнішньому та внутрішньому. Так, внутрішнім наповненням даного поняття можна визначити можливість реалізації права місцевого самоврядування для територіальної громади. Саме внутрішній зміст закріплений ст.2 Закону України «Про місцеве самоврядування», визначає, що місцевим самоврядуванням в Україні є гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста – самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України [1]. З іншого боку зовнішній аспект поняття «місцеве самоврядування» можна визначити як зовнішню форму реалізації права на самоврядування, тобто ту модель місцевого самоврядування, що притаманна даній державі та включає в себе органи або суб’єктів за допомогою яких реалізується право на місцеве самоврядування територіальних громад.

На сьогоднішній день науковцями виділяється три основні моделі місцевого самоврядування: англосаксонська, континентальна та іберійська. Для виділення даних видів критерієм є ступінь взаємодії з органами державної влади на місцях. Так, англосаксонська модель в першу чергу характеризується відсутністю органів державної влади на місцях, тоді як для континентальної це є характерною рисою, а органи місцевого самоврядування іберійської системи підлягають узгодженню з органами державної влади. Крім того, науковці часто виділяють четверту модель місцевого самоврядування – радянську, функціонування якої, не відповідає самоврядуванню в сьогоденному розумінні в рамках громадівської теорії.

К. Ровинська зазначає, що конкретна форма організації місцевого самоврядування в державі або регіоні визначається поєднанням ряду факторів: наявністю і способом формування представницького і виконавчого органів; розподілом повноважень між органами місцевого самоврядування (представницьким, виконавчим, контрольним та ін); характером взаємодії між органами місцевого самоврядування; способом вступу на посаду і обсягом повноважень вищої посадової особи, та інше [2]. Система місцевого самоврядування, що існує на сьогоднішній день в Україні є спадкоємицею системи УРСР лише в організаційному аспекті існування рад та виконавчих комітетів, а також рад, що спільно представляють інтереси адміністративно - територіальних одиниць (районні та обласні ради), як органів місцевого самоврядування. При цьому для України є характерною існування континентальної моделі, що характеризується наявністю як представницьких органів та їх виконавчих

комітетів, так і місцевих органів державної влади, що представлені державними адміністраціями різних рівнів.

На сьогоднішній день стан місцевого самоврядування характеризується чималою кількістю недоліків. Так, до них варто віднести дублювання повноважень органів місцевого самоврядування та органів державної влади, що паралельно відають однаковими сферами суспільного життя. Прикладом є функція щодо складення необхідних для управління соціально-економічним розвитком відповідної території балансів трудових, матеріально-фінансових та інших ресурсів, дана функція закріплюється як Законі України «Про місцеві державні адміністрації» [3], так і у Законі України «Про місцеве самоврядування» [1]. Крім того, розпорошеність матеріальних та кадрових ресурсів на забезпечення одночасно й органів місцевого самоврядування (в тому числі обласні та районні ради, що не мають власних територіальних громад) та місцевих органів державної влади.

І. Щебетун визначає, що неузгодженість нової концепції місцевого самоврядування і старого «радянського» територіального устрою (попри те, що Конституція допускає групування в спільну територіальну громаду лише сільських населених пунктів, десяткам міст обласного та республіканського (Автономної Республіки Крим) значення досі адміністративно підпорядковано сотні сіл, селищ, міст районного значення, причому значна частина підпорядкованих населених пунктів має власні органи місцевого самоврядування. Поширеною практикою є також адміністративне підпорядкування сіл селищам міського типу (так продовжують офіційно називати категорію населених пунктів, яку Конституція назвала селищами) [4, с. 73]. Хоча дана проблема частково вирішується можливістю об’єднання територіальних громад, але недосконалість адміністративно – територіального поділу зумовлює першочергову розпорошеність ресурсів.

Сучасний стан місцевого самоврядування в Україні характеризується низкою проблемних моментів, більшість з яких пов’язана із існуванням континентальної моделі на основі органів місцевого самоврядування, що притаманні радянській моделі. В свою чергу відхід від трьохрівневості системи рад, з залишенням представницьких органів при територіальній громаді, дасть можливість зменшити навантаження щодо фінансування. З іншого боку дані проблеми можна звести на мінімум зміною місцевого самоврядування. Так, перехід до англосаксонської моделі, з ліквідацією місцевих органів державної влади. Хоча практична реалізація даного варіанту є досить проблемною в сьогоднішніх реаліях.

Таким чином проблемними моментами сьогоднішньої моделі місцевого самоврядування є розпорошеність ресурсів між органами місцевого самоврядування внаслідок недосконалого адміністративно – територіального устрою та буквального збереження радянської моделі місцевого управління (наявність районних та обласних рад), а також дублювання повноважень та розпорошення ресурсів між органами місцевого самоврядування та місцевих органів державної влади. Усунути

дані проблеми можна шляхом зміни та наближення моделі місцевого самоврядування до англосаксонської моделі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про місцеве самоврядування: Закон України від 21 травня 1997 року N 280/97 ВР [Електронний ресурс]. Режим доступу:http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97%D0%B2%D1%80/conv/parao63#o63

2. Ровинська К. Загальні принципи організації місцевого самоврядування: теоретико-порівняльний аналіз / К. Ровинська. // Теоретичні та прикладні питання державотворення. - 2013. - Вип. 12. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/tppd_2013_12_18.pdf

3. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999 року 586 XIV ВР [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80/conv/parao63#o63

4. Щебетун І. С. Модель місцевого самоврядування: поняття, взаємозв'язок з концепцією та системою місцевого самоврядування / І. С. Щебетун // Правничий часопис Донецького університету. - 2013. - № 1. - С. 67-74.

Крутій Олена Миколаївна,
д.держ.упр., проф. каф. політології та філософії
Харківського регіонального інституту
державного управління Національної академії
державного управління при Президентові України, м. Харків

Тематичний напрям: 5. Органи влади в системі управління державою.

ТИПОЛОГІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ОСОБИСТОСТІ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО ДІАЛОГУ ДЕРЖАВИ ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Характер та наслідки конфліктів між правлячими і не правлячими групами та всередині них значною мірою залежать не стільки від ступеня розвитку в суспільстві демократичних інститутів, як від рівня політичної культури суспільства, який і зумовлює характер діяльності та ступень розвитку публічного діалогу інститутів громадянського суспільства. У країнах з розвинутою демократією консенсусна політична культура обумовила вироблення налагодженого механізму передачі влади від однієї політичної групи до іншої в умовах публічного діалогу, що охороняє суспільство від серйозних соціальних струсів.

Платформою для публічної діалогу в європейських країнах визнається організаційно-правова спроможність інститутів громадянського суспільства, яке можна представити як свого роду соціальний простір, в якому у відповідності до суспільних та власних ціннісних пріоритетів люди взаємодіють як незалежні один від одного і держави індивіди. При цьому така взаємодія відбувається в багатьох напрямках одночасно – від

індивідуальної та індивідуально-групової, до інституційної (напр. партії та державного органу).

Основа громадянського суспільства – цивілізований, самодіяльний, повноправний індивід, від істотних рис якого залежать його якість і зміст. Особистість виступає як найважливіша умова існування і громадянського суспільства, і демократичної держави, що покликані забезпечити людину правом на самореалізацію як економічних, так і культурних, духовних та політичних ціннісних пріоритетів, реалізовуючи які, особистість забезпечує відтворення соціального життя.

Підґрунтям побудови політичної культури, що заснована на публічному діалозі, як вважають дослідники Г. Алмонд, Б. Гаєвський, А. Колодій, О. Радченко, О.Чаплигін автор тощо, є орієнтації громадян на політичну систему в цілому та на її окремі складові [1; 2; 3; 4; 5]. З точки зору політичної психології можна визначити різні типи «homo politikus».

Зокрема, досить поширеним (особливо на пострадянському просторі) є гегемоністський політичний тип людини. Його носіям притаманні авторитаризм, вороже ставлення до інших точок зору та інших типів політичних відносин (режимів).Такі люди є, як правило, екстравертами, вони гостро відчувають свою етнічну приналежність, прагнуть нав’язати всім власні цінності, норми, традиції – власну систему світосприйняття. Гегемоністи абсолютизують патріотизм та державність, вони є соціальною основою для вкорінення в суспільстві авторитаризму, шовінізму та придушення альтернативних точок зору.

Конфліктний, або протестний політичний тип людини характеризує рішучих і відданих інтересам своїх соціальних чи політичних груп індивідуумів. Вони гостро відчувають несправедливість і завжди готові боротися до повної перемоги (в абсолюті – винищення) своїх політичних опонентів.

Як правило, такі особистості завжди критикують владу, проявляють незадоволення її діями, беруть активну участь в акціях протесту. Однак прийшовши до влади, такі руйнівники не здатні до конструктивних дій і суспільного консенсусу, вони продовжують боротьбу, постійно вишукують різних внутрішніх «ворогів» для звинувачення їх в усіх проблемах і продовжують руйнувати державу вже зсередини державного апарату.

Плюралістичний політичний тип людини є основною базою демократичного громадянського суспільства. Він об’єднує свободолюбних, відвертих людей, які визнають за іншими право на власні права, власну думку, власну систему цінностей. Це екстраверти, схильні до толерантності та пошуку консенсусу.

Внутрішня готовність до альтернативи цих громадян реалізовується в ухваленні політичних рішень як відмови від одностайності, пошуку найбільш оптимальних шляхів суспільного розвитку, широкого залучення громадськості та фахівців до обговорення проблем і забезпеченню прав людини. До опозиції громадяни плюралістичного типу ставляться не як до ворога чи опонента, а як до колеги, що пропонує інший варіант вирішення проблем.

Конформістський або провладний політичний тип характеризується відсутністю власної політичної позиції та схильністю до сприйняття за власні будь-яких пануючих політичних поглядів. Ідеологія такого типу виражена в народному прислів'ї «Моя хата з краю» і є соціальною базою зрадництва. Конформіст вирізняється шанобливою політичною поведінкою, завжди знаходить виправдання для прорахунків влади, вірить «у доброго царя» і з такою ж легкістю переходить на інший бік у разі поразки провладної політичної сили на виборах та першим починає репресії й гоніння проти вчорашніх кумирів.

Абсентеїстичний або апатичний політичний тип є характерним для патріархального укладу. Індивідууми цього типу не беруть участі в політичному житті, не цікавляться політикою, не співвідносять свою політичну самоідентифікацію з суспільною системою цінностей. Вони не вважають за потрібне приходити на вибори і відчувають відразу до уряду в цілому та окремих політиків. Їх кредо: «політика – брудна справа».

Оскільки в чистому вигляді такі психологічні політичні типи зустрічаються не в масових кількостях, окремі науковці вирізняють ще й певний змішаний – громадянський або гармонійний політичний тип людини. Це поєднання окремих рис гегемонійного, протестного, провладного типів з домінування плюралістичного.

Така людина налаштована на плідну взаємодію з державою, є активною та свідомою, цікавиться і розуміється на політиці, бере участь у публічних заходах, дискусіях, виборах, входить у політичні організації, поділяє й обдстоює державну (національну) ідею і суспільну систему цінностей. Це – соціальна база громадянського суспільства та демократії.

Домінування в суспільстві, а насамперед – у політичній еліті суспільства, того або іншого психологічного політичного типу людей обумовлює характер і тип як політичної культури, так і політичного режиму.

Громадянське суспільство припускає створення захисних засобів, щоб ніхто не міг впасти нижче за загальний початковий статус, і, природно, однією з його найважливіших функцій є забезпечення мінімуму необхідних засобів існування для всіх своїх членів. Якщо основним елементом громадянського суспільства виступає особа, то його конструкціями та механізмами – все ті соціальні інститути, організації і групи, які покликані сприяти всебічній реалізації особи, її інтересів, цілей, устремлінь. Ідея індивідуальної свободи і приватної власності лежать в основі концепції громадянського суспільства. Значне місце в громадянському суспільстві займають зацікавлені групи, що є різного роду організаціями або асоціаціями робітників, фермерів, підприємців, лікарів, адвокатів, інженерів, вчителів, викладачів, учених, церковні, жіночі, молодіжні і інші громадські організації, об'єднані спільністю економічних, етнічних, релігійних, регіональних, демографічних, професійних і інших інтересів. Зацікавлені групи і організації надають окремій особі можливість для реалізації її здібностей

Отже, як важлива складова підсистеми загальної культури суспільства та одночасно – структурний елемент політичної системи

держави, що обумовлює характер взаємодії держави та громадян, держави та інститутів народовладдя, політична культура виконує певні функції, які покладаються на неї як політичною системою, так і суспільством у цілому. Домінування в суспільстві, а насамперед – у політичній еліті суспільства, того або іншого психологічного політичного типу людей обумовлює характер і тип як політичної культури, так і політичного режиму.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алмонд Г. Гражданская культура и стабильная демократия / Гебриел Алмонд, Сидней Верба // Политические исследования. – 1992 . – № 4. – С. 122–135.

2. Крутій О. М., Радченко О.В. Публічний діалог в системі політичної культури демократичного суспільства [Текст] : Монографія / О. М. Крутій, О. В. Радченко. – Х. : Вид-во АДНДУ, 2015. –396 с.

3. Основи демократії : [Навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів] / За заг. ред. А. Колодій. – К. : вид-во „Ай Бі», 2002. – 684 с.

4. Гаєвський Б. Культура державного управління: організаційний аспект: [Монографія] / Б. Гаєвський, В. Ребкало – К. : Вид-во УАДУ, 1998. – 144 с

5. Чаплигін О. К. Философия в культуре: актуальне контексты : монография / А.К.Чаплыгин. – Харьков : Издательство «Лидер», 2014.- 358 с.

Купрієнко Оксана Володимирівна,
АТ «СБЕРБАНК РОСІЇ», керівник групи
0957495012. ok55ana.ok@gmail.com

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ

Рівень розвитку банківського сектору економіки залежить від рівня економічних відносин в Україні . Банківський сектор є одним з об’єктивних наслідків розвитку продуктивних сил суспільства та вдосконалення виробничих відносин у цьому суспільстві. Для банківського сектору характерним є те , що він не тільки залежить від стану та напрямків розвитку економіки, але значною мірою обумовленими суб’єктивними факторами, зокрема, правовими основами побудови та регулювання діяльності. Сукупність факторів: воєнний конфлікт на Сході, анексія АР Крим, значні валютні коливання (за 2014 рік офіційний курс гривні знизився відносно долара США на 97.3 %, євро – на 74.2 %, російського рубля – на 23.7 %), високий рівень тінізації економіки (за 2014 р. доля тіньової економіки збільшилась з 35% до 42% ВВП), недосконалість структури кредитного ринку, значна доларизація економіки, зниження довіри до фінансових установ, зниження доходів населення впливають на стабільну роботу банківської системи .

Враховуючи важливе місце банківської системи в економіці України, високий рівень залежності економічної та загальної безпеки від її стану ,

надзвичайної важливості набуває державне регулювання функціонування та розвитку банківської системи України. Законом України «Про банки і банківську діяльність» визначено 2 форми державного регулювання банків, що здійснюється НБУ: адміністративне та індикативне регулювання.

До адміністративного регулювання відносять: реєстрація банків і ліцензування їх діяльності, встановлення вимог та обмежень щодо діяльності банків, застосування санкцій адміністративного та фінансового характеру, нагляд за діяльністю банків, надання рекомендацій щодо діяльності банків.

Індикативне регулювання передбачає: встановлення обов'язкових економічних нормативів, визначення норм обов'язкових резервів для банків, встановлення норм відрахувань до резервів на покриття ризиків від активних банківських операцій, визначення процентної політики, рефінансування банків, управління золотовалютними резервами, включаючи валютні інтервенції, регулювання операцій з цінними паперами на відкритому ринку , контроль за імпортом та експортом капіталу, регулювання кореспондентських відносин.

У 2014-15 рр. Україна переживає безпрецедентне поєднання політичної, фінансово-економічної та банківської криз. Конфлікт на сході України разом із накопиченими у попередні роки макроекономічними дисбалансами зруйнували макрофінансову стабільність держави. В ситуації глибокої кризи значення державного регулювання має особливе значення, в заходах по стабілізації фінансового стану банківської системи, проведених НБУ в 2014-2015 рр., працює як адміністративне регулювання (напр. підвищено вимоги до капіталу нових банків до 500 млн. грн., та затверджено план підвищення власного капіталу банків з мінімального 120 млн. грн. до 500 млн. грн.), так і індикативне регулювання (напр. Постанова №85 «про внесення змін до Положення про порядок регулювання діяльності банківських груп», якою передбачено скасування нормативу (коефіцієнту) співвідношення регулятивного капіталу до сукупних активів (Н3к) та нормативу (коефіцієнту) співвідношення регулятивного капіталу до зобов'язань (Н3-1к).

Дії Національного банку у цей складний період повинні бути системними і відповідати викликам важкої кризи. В 2015 році продовжується поглиблення проблем банківської системи:

- значна девальвація гривні, спад в економіці, військові дії у східному регіоні та анексія АР Крим, недостатній рівень корпоративного управління зумовили погіршення якості кредитного портфелю банків.
- унаслідок зростання рівня негативно класифікованої заборгованості банки змушені створювати значні резерви за активними операціями, що неминуче негативно впливає на рівень капіталізації банківських установ. За 2014 р. рік банки здійснили відрахувань у резерви на суму 103 млрд. гривень. Це стало визначальним чинником повернення банківської системи до збитковості – за 2014 рік збитки банківського сектору склали майже 53 млрд. грн.

- зростання валютних ризиків для українських банків внаслідок наявності короткої відкритої валютної позиції та високого рівня доларизації є потенційною загрозою стійкості банківської системи.
- викривлення окремими банками статистичної звітності ускладнюють можливості оцінки реальних масштабів кредитування банками пов"язаних осіб.

В ситуації фінансової кризи головні завдання НБУ у сфері банківського нагляду полягають у наступному:
- підвищення рівня капіталізації банків.

У 2014 р. НБУ провів стрес-тестування 35 найбільших банків. За результатами стрес-тестування докапіталізації потребують 18 установ на загальну суму 66 млрд. грн. , строк докапіталізації до 30 червня 2015 р. Важливим рішенням щодо проведення капіталізації та реструктуризації банків є прийняття Постанови НБУ №313 від 12.05.2015 «Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2015 року № 129». Постановою передбачено право Національного банку України не відносити банк до категорії проблемних та неплатоспроможних, якщо зменшення розміру регулятивного капіталу, значення нормативу його достатності (адекватності), нормативів поточної та короткострокової ліквідності, збільшення обсягу негативно класифікованих активів банку були спричинені зростанням після 6 лютого 2014 року курсу іноземних валют до національної валюти України та/або формуванням резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями після цієї дати. Постанова надає банкам можливість в термін з 2016 по 2019 р., підвищити норматив адекватності капітала до 5%, 7% и 10%. До 01.02.2016 норматив адекватності капітала банка не може бути менше 5%.

- удосконалення підходів до регулювання операцій банків з пов"язаними особами, виявлення реальних обсягів операцій з повязаними особами та вжиття заходів, спрямованих на їх зменшення, посилення відповідальності, в тому числі шляхом встановлення кримінальної відповідальності, керівників банків, власників істотної участі та інших пов"язаних осіб за діяльність, що призводить до неплатоспроможності банків.

Для забезпечення виконання завдання є прийняття Закону України № 2085 від 10.02.2015 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності пов’язаних з банком осіб». Прийнятий Закон надає НБУ ефективні інструменти ідентифікації пов’язаних осіб, передбачені додаткові заходи для унеможливлення зловживання власниками банків класичними цивільно-правовими інструментами захисту від позовів про відшкодування збитків. Посилюється цивільна, адміністративна і кримінальна відповідальність за заподіяну банку шкоду неправомірними діями пов’язаних з банком осіб. Зокрема цим Законом запроваджуються кримінальна відповідальність для керівників і пов’язаних з банком осіб за доведення банків до неплатоспроможності та зобов’язання їх компенсувати збитки від банкрутства фінансових установ. Умисне доведення банку до неплатоспроможності буде каратися обмеженням волі

на строк від 1 до 5 років або позбавленням волі на той самий строк, з накладенням штрафу в розмірі 85 – 170 тис. грн. Закон посилює вимоги до розкриття структури власності банку.

- проведення оцінки якості активів банків з метою визначення потреби в додатковій капіталізації банківських установ.

У рамках нової Програми кредитування МВФ за Механізмом розширеного фінансування (пункт 17 Меморандуму про економічну та фінансову політику) до 1 серпня 2015 року і 1 жовтня 2015 року відбудеться оновлення діагностичного обстеження найбільших 10 за обсягами активів та 10 наступних банків відповідно, щоб визначити додаткові збитки, пов`язані з конфліктом на сході і погіршенням економічної ситуації. На першому етапі реалізації діагностичного обстеження НБУ здійснить перевірку достовірності оцінки якості активних операцій, достатності сформованих резервів та визначення достовірності балансової вартості. Другий етап передбачає стрес-тестування із застосуванням моделі НБУ. Під час стрес-тестування буде визначено додаткову потребу в капіталі банків, обумовлену погіршенням економічної ситуації. Стрес-тестування охоплюватиме період до кінця 2017 року. Результатом діагностичного обстеження стане визначення необхідної суми докапіталізації банку та відповідне подання банками планів їх капіталізації чи реструктуризації. Якщо за результатами обстеження буде виявлено неплатоспроможність окремих банків, то вони повинні будуть забезпечити позитивне значення капіталу до кінця серпня і кінця жовтня 2015 року (перші 10 та 10 наступних банків відповідно).

- подальше очищення банківської системи від фінансових установ, які є неплатоспроможними, здійснюють відмивання грошей та не дотримуються вимог законодавства.

Станом на 28 травня 2015 року в Україні функціонує 131 банк (без урахування банків, де запроваджено тимчасову адміністрацію), із них 40 – з іноземним капіталом. У рамках процесу очищення банківської системи впродовж 2014 – 2015 років Правління Національного банку України прийняло 48 рішень про віднесення банків до категорії неплатоспроможних, із них у 2015 році – 15. У 2014 – 2015 роках було відкликано банківську ліцензію та ліквідовано 38 банків (у тому числі анульовано банківські ліцензії двох банків, що розташовані на території АР Крим і міста Севастополя), із них у 2015 році – 19.Загалом на сьогодні у категорії неплатоспроможних перебуває 12 банків, у стадії ліквідації – 43 банки.

- створення скоординованої системи позасудової реструктуризації кредитів та сприяння добровільній реструктуризації валютних іпотечних кредитів.

Отже, ефективна політика НБУ з державного регулювання діяльністю банківського сектора є одним з важливих чинників виходу з фінансової кризи.

***Куц Юрій Олексійович**,*
завідувач кафедри регіонального розвитку
та місцевого самоврядування Харківського регіонального
інституту державного управління Національної
академії державного управління
при Президентові України, д.держ.упр., проф.,
м. Харків; тел. (057) 732 -51-95.

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАДАННЯ ЯКІСНИХ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ НА РІВНІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Децентралізація – це доволі складний процес, який за умов ефективного втілення здатний сприяти викоріненню бідності, нерівності, вирішенню екологічних проблем, оптимізації освітньої сфери, сфери охорони здоров'я, приватного сектору, діяльності громадських організацій тощо. Разом з тим, децентралізацію не варто ототожнювати лише зі структурними реформами. Саме децентралізація, що є вагомим аргументом для нашого дослідження, є домінантним чинником, який обумовлює ефективність державно-управлінських стратегій, наближуючи владні структури до конкретних людей, зокрема, на рівні міста.

Ідея децентралізації, вийшовши на передній план у суспільно-політичному дискурсі в останні десятиліття, активно розроблялася ще у 50-60-ті роки XX ст. Появі цієї ідеї сприяли процеси розпаду британських та французьких колоній, що призвело до передачі управлінських функцій органам місцевих влад у постколоніальних країнах. У наш час політику децентралізації здійснюють не лише країни, що розвиваються, але й країни давньої демократичної традиції.

Цікавим у цьому контексті є розуміння змісту процесу децентралізації, яке притаманне тим чи іншим країнам. Як зазначав Р. Ефель, децентралізація для країн Заходу виступає в ролі альтернативи надання соціальних послуг, будучи менш витратним способом [8]. Натомість, за допомогою децентралізації країни, що розвиваються, прагнуть оптимізувати сферу управління і трансформувати сферу економіки задля підвищення її ефективності. Країнами пострадянського простору децентралізація найчастіше розглядається як певний етап, що необхідний у переході, з одного боку, від планової економіки до її ринкових форм та, з іншого – від тоталітарного режиму до демократичного. Аналогічним чином сприймають децентралізацію держави Латинської Америки: в якості засобу демократизації. Викликає також інтерес позиція африканських країн, які доволі часто вважають децентралізацію шляхом до національної єдності.

Слід зазначити, що поняття децентралізації тісно корелює з поняттям субсидіарності, що передбачає передачу окремих функцій на найнижчі рівні в системі управління тим структурам, які здатні їх виконувати. У цілому, децентралізацію можна визначити як „передачу відповідальності за планування, менеджмент та використання ресурсів від центрального уряду та його органів на більш низькі рівні управління" [8].

Звернемось до аналізу типів та форм децентралізації. Загальноприйнятим вважається виокремлення трьох ключових типів децентралізації: політична децентралізація, адміністративна децентралізація і фіскальна децентралізація. У контексті розгляду політичної децентралізації найчастіше аналізують процеси передачі владних функцій до субнаціональних органів управління, які обираються, починаючи з рівня сільських рад і закінчуючи рівнем органів державного управління.

Адміністративна децентралізація найчастіше співвідноситься із певними видами соціальних служб (зокрема, їхнім реформуванням), коли відбувається передача на місця повноважень щодо прийняття рішень, використання ресурсів тощо.

Одним із найпрозоріших типів децентралізації виступає фіскальна децентралізація. Будучи пов'язаною з бюджетними практиками, фіскальна децентралізація сприяє передачі ресурсів із центрального рівня на місцеві рівні. Наразі до уваги беруться різні фактори: взаємозв'язок регіонів, доступність ресурсів, місцеві можливості щодо управління тощо.

Виділимо базові форми децентралізації, до яких відносять деволюцію, делегування, деконцентрацію та дивестицію.

Під деволюцією мається на увазі передача на рівень місцевих органів влади і відповідальності, ресурсів і джерел доходів, що у сукупності сприяє перетворенню місцевих влад на автономні та незалежні структури.

Складовими деволюції, на думку К. Чабанової є: 1. Легітимність. Влада повинна визнаватися більшістю народу законною і справедливою. ("popular support" + "citizen cooperation"). 2. Децентралізація влади. 3. Децентралізація ресурсів.

Треба мати на увазі, що деволюція за певних обставин може мати ризики і небезпеки. Серед них: – міжрегіональна нерівність, що розширює розрив бідності та посилює політично дестабілізуючі сили; – захоплення ресурсів місцевими елітами; – зловживання владою через слабкі підзвітні механізми. Це може статися, якщо наглядові функції були скасовані через автономний статус місцевої влади, але альтернативні нові механізми не були створені; – можливість конфлікту між місцевими та національними інтересами [7, с. 188].

Тому для застосування такої форми децентралізації необхідний комплекс реформ, який би не допускав протидії центру і регіонів.

При делегуванні спостерігається перерозподіл влади та відповідальності у місцевих органах управління. Слід зазначити, що такий перерозподіл не завжди стосується лише органів місцевої влади, які підпорядковуються центральним органам управління. Разом із тим, вертикальна підлеглість в основному зберігається, хоча відбувається певне перенесення на субнаціональний рівень відповідальності.

У світовій практиці принцип делегування повноважень від органів державної виконавчої влади до органів місцевого самоврядування (ОМС) є доволі відомим явищем, що відображено у Європейській Хартії місцевого самоврядування [1]. По-перше, при делегуванні повноважень не

порушується автономія місцевого самоврядування у контексті його власних повноважень. По-друге, спостерігається значна економія фінансових та людських ресурсів, оскільки відпадає необхідність у створенні поряд з ОМС додаткових управлінських структур.

В Україні у сфері державного управління [2, с. 3] доволі широко обговорюється така форма децентралізації як делегування. Зокрема, гостро стоїть проблема розмежування функцій і повноважень між місцевими державними адміністраціями (МДА) та ОМС.

За умов деконцентрації, яку прийнято вважати першим етапом у децентралізації управління, передача влади і відповідальності здійснюється від центрального уряду на нижчий рівень управління. Суттєвим наразі є той факт, що відбувається збереження ієрархічного підпорядкування місцевих влад центральній владі.

У контексті дивестування адміністративна влада чи якісь інші функції передаються на рівень громадських організацій (або волонтерів чи приватних структур). Дивестування, супроводжуючись частковою передачею адміністративних функцій, доволі часто поєднується з дерегуляцією або частковою приватизацією.

Одним із вагомих показників децентралізації влади є наближення до населення механізмів накдання адміністративних послуг. В Україні для забезпечення якості надання адміністративних послу були утворені Центри надання адміністративних послу (ЦНАП), які діють у кожному адміністративному районі. У відповідності до ст. 12 Закону України “Про адміністративні послуги” ЦНАП – це постійно діючий робочий орган або структурний підрозділ виконавчого органу міської, селищної ради або Київської, Севастопольської міської державної адміністрації, районної, районної у містах Києві, Севастополі державної адміністрації, в якому надаються адміністративні послуги через адміністратора шляхом його взаємодії з суб`єктами надання адміністративних послуг [4].

Станом на 15.01.2015 р.) створено / розпочато роботу 653 центрів (із 680, які повинні бути створені обов`язково), з них: 157 – міських; 462 – районних; 10 – районних у місті Києві; 24 – які одночасно є обласними та міськими (в тому числі 12 територіальних підрозділів [5, с. 180]. Необхідно відмітити, що на сьогодні у м. Харкові у всіх 9 міських районах при відповідних районних адміністраціях міської ради функціонують ЦНАПи.

Для одержання об`єктивних результатів щодо якості надання послуг ЦНАП, вважають науковці, необхідно використовувати не тільки їх кількісну характеристику, але й ураховували думку споживачів цих послуг. Так, за результатами соціологічного опитування Держпідприємництва України, хоча більшість респондентів (66 %) відмічають, що із створенням ЦНАПів підвищилась якість надання адміністративних послуг, але залишається напруження у діалозі між “громадянином як зацікавленою стороною” (citizen as a stakeholder) та співробітником ЦНАП [3, с. 176].

За результатами даного дослідження: 53 % від загальної кількості респондентів звертають увагу на недостатність вичерпної інформації, необхідної для надання адміністративної послуги; 68 % респондентів

відповіли, що в ЦНАП не надаються супутні послуги (ламінування, ксерокопіювання, банківські послуги, фотографування, продаж канцелярських товарів); 27 % опитаних засвідчують, що вимагаються додаткові документи для надання адміністративної послуги(не передбачені. законодавством), пропонується самостійно погоджувати документи (рішення) в інших органах державної влади, органах місцевого самоврядування, отримувати їх висновки для отримання адміністративної послуги; 20 % опитаних звертають увагу, що пропонується отримати адміністративну послугу через посередників(приватні фірми, громадські організації, благодійні фонди, юридичні компанії тощо) за додаткову плату, зокрема щодо державної реєстрації права власності та державної реєстрації юридичних та фізичних осіб-підприємців.

В окремих випадках респонденти звертають увагу на недотримання строків надання адміністративних послуг, на відсутність бланків заяв, наявність черг в ЦНАП, на актуальність інформації [6].

Виходячи з цього, більш пріоритетною, на наш погляд, видається політика асиметричної деволюції, коли у кожному конкретному випадку враховуватимуться специфічні показники розвитку різних територіальних при передачі управлінських повноважень на їх рівень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Європейська Хартія місцевого самоврядування / Страсбург, 15 жовтня *1985 р. : Хартію ратифіковано Законом № 452/97-ВР від 15.07.1997 р. — Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua /laws/show/994_036.*

2. Куц Ю. О. Проблемне поле державного управління: концептуальна демаркація // Публічне управління: теорія та практика. – 2011. – № 1. – С. 3-10.

3. Мльникова К. І. Покотило Т. В. Шляхи підвищення якості надання органами місцевого самоврядування // Публічне управління: стратегія реформ 2020: зб. Тез XV Міжнар. наук. конгресу, 23 квітня2015 р. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ"Магістр", 2015. – 400 с. – С. 179-181.

4. Про адміністративні послуги: Закон України від09.09.2012 р. №5203-VI // Ві-домості Верховної Ради України. – 2013. – № 32. – Ст. 1705.

5. Решевець О. В. Організаційні аспекти надання адміністративних послуг органами місцевого самоврядування // Публічне управління: стратегія реформ 2020: зб. Тез XV Міжнар. наук. конгресу, 23 квітня2015 р. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ"Магістр", 2015. – 400 с. – С. 179-181

6. Стан та проблеми реформування системи адміністративних послуг в Україні : аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові Україні. − Режим доступу : http://www.niss.gov.ua/articles/1373.

7. Чабанова К. І. Деволюція як форма децентралізації // Публічне управління: стратегія реформ 2020: зб. Тез XV Міжнар. наук. конгресу, 23 квітня2015 р. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ"Магістр", 2015. – 400 с. – С. 188-189.

8. Democratic Governance [Електронний ресурс] // United Nations Development Programme. — Режим доступу : http://www.undp.org/content /undp/en/home/search.html?q=decentralization.

Наконечний Володимир Васильович,
доцент кафедри регіонального розвитку та місцевого самоврядування Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, д.держ.упр., доц., тел. (057) 732 -51-95

ІДЕОЛОГІЧНА КОМПОНЕНТА УКРАЇНСЬКОГО ВЛАДНО-ПОЛІТИЧНОГО ПРОСТОРУ

Вважається, що розрізнення політичних партій на „праві" та „ліві" – бере свій початок ще з часів Великої Французької революції, коли справа від голови на засіданні французького парламенту розміщувалися консерватори (виступали за збереження монархії), а зліва – радикали (виступали за ідею загальної рівності). „Відтоді „правими" починають називати прихильників збереження існуючого ладу, а „лівими" – прихильників радикальних змін" [6, с. 198]. „Праві" у сфері економіки виступають за підтримку приватної власності, а „ліві" – за її усуспільнення. Як зазначав Р. Арон, підтримувати ліві погляди „означає йти за допомогою націоналізації та контролю до рівності прибутків" [1, с. 24].

На думку Й. Жіми право/ліва шкала політичного спектру має виглядати наступним чином (див. рис. 1.) [11, s. 11].

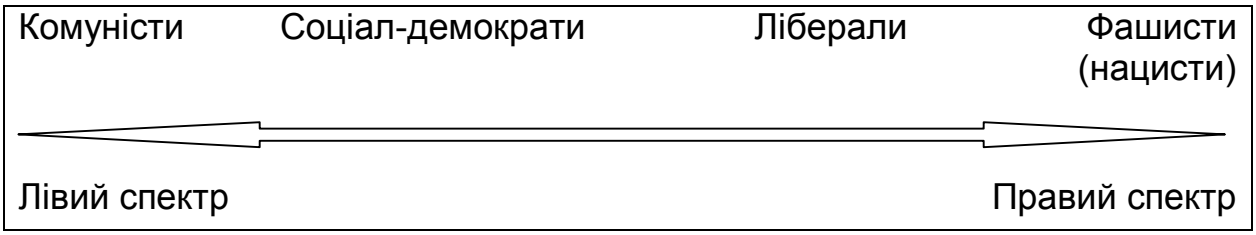

Рис. 1. Право/ліва шкала політичного спектру у контексті типології Й. Жіми [11, s. 11]

Звернемось до уявлень українських громадян щодо «правизни» чи «лівизни» політичних партій (див. табл. 1).

Таблиця 1

Розподіл відповідей респондентів на питання: „Партії поділяються на праві, ліві та центристські. Чи знаєте Ви або маєте якесь уявлення про те, чим відрізняються, наприклад, праві партії від лівих?" [8.]

Добре знаю	Дещо знаю	Знаю небагато	Нічого не знаю	Важко відповісти
5,4	10,5	20,0	60,3	3,8

Слід зазначити, що більшість опитаних не вбачають відмінностей між політичними партіями, оскільки не розуміють чим відрізняються праві політичні сили від лівих. Більше того, українські громадяни майже не обізнані з ідеологічними пріоритетами ключових політичних партій.

Разом із тим, стосовно формування партійної системи України впадає у вічі той факт, що ідеологічна компонента не стала пріоритетною у розбудові політичних партій. Про це насамперед свідчить постійна наявність іменних блоків не лише на всеукраїнському рівні, але й на місцевому. Тобто, партії в Україні – це переважно політичні проекти, що сформовані під певного лідера. В окресленому контексті звернемося до типології політичних партій, запропонованої ще у XVIII ст. Д. Юмом. Фокусування нашого інтересу саме на цій типології обумовлюється тим, що в тогочасну епоху наявність ідеології не вважалася необхідною ознакою політичної партії.

З точки зору Д. Юма слід вирізняти три типи політичних партій: партії інтересу, партії принципів і партії прив'язаності [10, с. 601–603]. У партії інтересу об'єднуються люди задля досягнення конкретної мети. Партії принципів об'єднують прихильників схожих світоглядних орієнтирів. На думку Д. Юма, партії, що створені на основі принципу, „особливо принципу абстрактного і умоглядного" [10, с. 601], будучи незвичним явищем, важко піддаються поясненню.

Домінантною характеристикою партій прив'язаності є прив'язаність людей до певних осіб, що організовують партію. Якщо уважно проаналізувати цю типологію, стає зрозумілим, що в сучасній Україні можна виявити кожен із запропонованих типів. Причому, саме останній тип партій – партії прив'язаності – доволі часто зустрічається в українському політико-партійному полі, про що свідчить постійна наявність іменних передвиборчих блоків. Відповідно, ідеологічна орієнтація політичної партії несуттєва для пересічного виборця, оскільки електорат орієнтується на популярного лідера. Підґрунтя такої ситуації полягає, на наш погляд, у патерналістських орієнтаціях української ментальності, які детерміновані радянським минулим. Віра у вищий авторитет (вождя, партію) та покладання на них надій на те, що саме вони будуть опікуватися народом породжена тоталітарним минулим, коли людина вважала себе гвинтиком великої системи. У контексті такого мислення пріоритетною стає думка, що лише держава має опікуватися індивідом, а сама людина може нічого не робити, оскільки основну свою місію вона вже виконала – віддала голос на виборах за певну політичну силу.

Отже, сьогодні ідеологічна складова не є пріоритетною для політичної партії в Україні з точки зору виборця. Втім, наявність ідеології є обов'язковою для політичної партії, про що зазначається у Законі України „Про політичні партії в Україні". Так, політична партія – це „зареєстроване згідно з законом добровільне об'єднання громадян – прихильників певної загальнонаціональної програми суспільного розвитку, що має своєю метою сприяння формуванню і вираженню політичної волі громадян, бере участь у виборах та інших політичних заходах" [5, Ст. 2]. У Законі України „Про

об'єднання громадян" наводиться схоже визначення політичної партії: „політичною партією є об'єднання громадян – прихильників певної загальнонаціональної програми суспільного розвитку, які мають головною метою участь у виробленні державної політики, формуванні органів влади, місцевого та регіонального самоврядування і представництво в їх складі" [4].

Енциклопедія державного управління (Київ, НАДУ, 2011) має два визначення політичної партії: як специфічний інститут демократичного суспільства; незалежне суспільне об'єднання громадян, які об'єднуються на спільній ідеології та суспільно-політичних поглядах та створюється з метою завоювання (у результаті виборів або іншими шляхами), утримання та використання державної влади задля захисту інтересів певних груп і верств населення [3, с. **307-308**] і як добровільне, певною мірою організаційно оформлене об'єднання людей, що відображає цілі та інтереси частини суспільства й прагне реалізувати їх шляхом здобуття, утримання й реалізації державної влади [7, с. 413-414].

Таким чином, політична партія має мати „загальнонаціональну програму суспільного розвитку", яка б узгоджувалася з національними інтересами держави, тобто, певну ідеологію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арон Р. Опій інтелектуалів / Реймон Арон ; [пер. з франц. Г. Філіпчук]. — К. : Юніверс, 2006. — 272 с.

2. Бентам И. Тактика законодательных собраний / Иеремия Бентам ; [пер. с англ.]. — Челябинск : Социум, 2006. — 208 с. — (Серия „Библиотека ГВЛ : Политика").

3.** Бородін Є. І., Артеменко І. В. Партія політична // **Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. – К. : НАДУ, 2011. – Т. 6 : Державна служба / наук.-ред. колегія : С. М. Серьогін (спів-голова), В. М. Сороко (співголова) та ін. – 2011. – 524 с. – С. 307-308.

4. Закон України „Про об'єднання громадян" від 16.06.1992 № 2460-XII. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. — Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2460-12.

5. Закон України „Про політичні партії в Україні" № 2365-III від 05.04.2001 р. // Відомості Верховної Ради (ВВР). — 2001. — № 23. — Ст. 118.

6. Здорик М. В. Концептуалізація термінів „праві"/„ліві" у політико-партійному дискурсі / М. В. Здорик // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : „Питання політології". — Харків, 2009. — № 861. — Вип. 15. — 247 с. — С. 196—201.

7. Красівський О. Я., Гагалюк Б. М. Партія політична // Енциклопедія державного управління [Текст] : у 8 т. / наук.-ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова) [та ін.] ; Національна академія державного управління при Президентові України. — К. : НАДУ, 2011. – Т. 8 : Публічне врядування / наук.-ред. кол. : В. С. Загорський (голова), С. О. Телешун (співголова) [та ін.] ; Львівський регіональний інститут державного управління

Національна академія державного управління при Президентові України. — Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2011. — 630 с. – С. 413-414

8. Результати опитування, проведеного соціологічною службою Центру Разумкова з 15 по 20 травня 2010. [Електронний ресурс] // Український центр економічних та політичних досліджень імені О. Разумкова / Архів соціологічних досліджень УЦПД. — Режим доступу : http://www.razumkov.org.ua/ukr/poll.php?poll_id=555.

9. Шведа Ю. Теорія політичних партій та партійних систем : [навч. посіб.] / Ю. Шведа. — Львів : Тріада плюс, 2004. — 528 с.

10. Юм Д. О партиях вообще / Давид Юм // Сочинения в двух томах / Давид Юм ; [пер. с англ. / под общ. ред. и с примеч. И. С. Нарского.]. — М. : Мысль, 1966. — Т. 2. — 928 с. — С. 597—605.

11. Šima J. Za granice socialismy [Електронний ресурс] / Josef Šima // Boaz D. Liberalismus v teorii a politice / David Boaz ; [překlad z angl.]. — Praha : Liberální institut, 2002. — 461 s. — S. 7—14. — Режим доступу : http://www.libinst.cz/etexts/boaz_liberalismus.pdf.

Лазько О.М. ,
здобувач кафедри політології
та філософії, ХарРІ НАДУ, м. Харків.

ОСНОВНІ КАТЕГОРІЇ ТА ПОНЯТТЯ ЕТНОПОЛІТИКИ

Кожен народ має духовну культуру, яка відрізняє його від інших народів. Саме вона впливає на суспільну свідомість, базуючись на моральних нормах поведінки. В умовах глобалізації трансформуються культури народів, змінюються їх ціннісні орієнтації, структура етносвідомості. Важливими чинниками, які впливають на соціально-економічні перетворення в сучасній Україні є етнополітичні чинники.

Етноси – давніші колективні утворення, а нації – пізніші суспільні утворення, їхнє виникнення в Європі датують у межах XIII–XIX ст. Зважаючи на те, що “етнос, або етнічна спільність, є сукупністю людей, які мають спільну культуру, розмовляють, як правило, однією мовою, мають спільну самоназву і усвідомлюють як свою спільність, так і свою відмінність від членів інших таких же людських груп, причому ця спільність найчастіше усвідомлюється як спільність походження”. Етнос, на думку Ю. Семенова, може мати різну структуру. Він може складатися з (1) етнічного ядра – компактно живе на певній території основної частини етносу, (2) етнічної периферії – компактних груп представників даного етносу, так чи інакше відокремлених від основної його частини, і, нарешті, (3) етнічної діаспори – окремих членів етносу, розсіяних по територіях, які займають інші етнічні спільності. Етнос може бути весь підрозділі на субетнос – групи людей, що відрізняються своєрідністю культури, мови і певним самосвідомістю [4].

Питання співвідношення “етносу” і “нації” порушується також в монографії М. Обушного “Етнос і нація: проблеми ідентичності” [3]. Її автор вважає, що будь-яке протиставлення термінів “етнос” і “нація”, так само, як і

їх ототожнення, не сприяє пізнанню цих суспільних феноменів і пов'язаних з ними процесів. О. Нельга у праці "Теорія етносу" здійснює теоретичне узагальнення даних етнопсихології, етносоціології та етнополітології, акцентуючи увагу на духовному аспекті етнічного. О. Якуба веде мову скоріше про генезу історичних форм етнічного за схемою "рід – плем'я – народність – нація". Проте дорікання у цьому випадку були б недоречними і некоректними, на що вказує О. Нельга, бо хоча кожний з компонентів етнонаціональної структури суспільства вже підданий у науковій літературі більш-менш ретельному аналізу, та все ж комплексно-системне відображення цих елементів як певної соціальної цілісності ще не здійснювалося. Та й наукові тлумачення їх змісту теж не є одностайними. Відтак і підхід до визначення етнонаціональної структури поліетнічного суспільства, що пропонується нижче, не можна поціновувати ні як завершений, ні як єдино можливий [1].

В. Євтуха, який наголошує, що "використання терміну "етнос" дає змогу з'ясувати теорію "єдиного українського етносу". Згідно з останньою, всі особи українського походження незалежно від місця проживання (на території України чи за її межами), які тією чи тією мірою виявляють українську етнічність і підпадають під поняття "український етнос" [2, с. 69].

Етнос є явище історичне. Він не залишається незмінним. Можна виділити три стадії його розвитку. На першій стадії етнос складається з більшого чи меншого числа субетносів, і кожен з членів етносу обов'язково входить в один з субетносів . Субетнічна самосвідомість на цій стадії нерідко домінує над етнічною. Людина, перш за все, усвідомлює себе членом субетносу і лише потім етносу. Мова етносу на цій стадії існує як сукупність безлічі діалектів. Нерідко в якості загальної писемної мови використовують чужу мову. Таку етнічну спільність можна було б назвати раннім етносом. Для пізнього етносу характерне домінування свідомої приналежності до етносу, етнічної самосвідомості. Субетнічна самосвідомість, якщо й зберігається, то відходить на другий план. Проте найчастіше субетнос перетворюється на етнографічні групи. Певна частина людей починає входити в етнос, минаючи субетнос та етнографічні групи. Виникає загальна літературна мова етносу, близька до розмовної . В основу літературної мови зазвичай кладеться один з діалектів мови етносу. Нерідко перетворення раннього етносу в пізній пов'язано з визрівання передумов капіталізму, але це зовсім не обов'язково. Зародження і розвиток капіталізму має одним зі своїх наслідків перетворення пізнього етносу в пізніший етнос. Вище вже говорилося про зав'язування міцних економічних зв'язків і виникненні ринку в масштабі всієї країни. Це веде до різкого зростання рухливості населення та його інтенсивного перемішування. Повсюдно поширюється грамотність. У результаті розпаду селянських общин поступово зникає простонародна, культура, яка виступала у ролі культури етносу. Її заміщають елітарна і міська культури, які , злившись воєдино, поступово проникають в найширші верстви населення і стають загальносоціальною національною культурою. У підсумку поступово зникають субетнос та етнографічні групи. Спочатку

більша частина людей, а потім і всі вони прямо входять в етнос [4].

Важливим питанням є дослідження співвідношення понять “етнос” і “нація”. Часто між поняттям “нація” і поняттями «народ» , «етнос « ставлять знак рівності. На нашу думку етнос і нація – явища, що відносяться до різних соціальних сфер. Сутність етнічної спільності найбільш яскраво проявляється в етнічних процесах: етнічної асиміляції, етнічного злиття, етнічного включення та етнічного розщеплення. Етнічність – процес засвоєння індивідом усталених норм поведінки, вірувань, звичаїв, господарсько-виробничих традицій, соціальних обов’язків, набутих етнічною спільнотою.

Отже, етнорізноманіття українського соціуму – багаторівнева характеристика суспільства, яка виникає в результаті саморозвитку суспільства, етнічних груп та етнічної ідентифікації індивідів і значною мірою визначається особливостями етнонаціональної політики держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гутковська І. Напрями дослідження етнічності в українській етнології / Ірина Гутковська // Карпати : людина, етнос, цивілізація : наук. журн. / Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника. – Івано-Франківськ, 2010. – №2 – с.4-19.

2. Євтух В. Б. Етносоціологія: питання формування поняттєво-термінологічного апарату // Проблеми розвитку соціологічної теорії. Теоретичні проблеми змін соціальної структури українського суспільства: Наукові доповіді і повідомлення ІІ Всеукраїнської соціологічної конференції / Соціологічна асоціація України, Інститут соціології НАН України, М. О. Шульга (наук. ред.) та ін. – К., 2002. – 533 с.

3. Обушний М. І. Етнос і нація: проблеми ідентичності. – К.: Український центр духовної культури, 1998. – 204 с.

4. Семенов□Ю.□И. Этносы, нации, расы / Ю.□И. Семенов□ [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://scepsis.ru/library/id_75.html

Логвиненко Юлія Володимирівна,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри соціально-гуманітарних наук СОІППО

ВПЛИВ НОВИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ПРОФЕСІЙНУ КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ

Інформаційне суспільство, на відміну від індустріального суспільства к. XIX-сер. XX ст., значно більше зацікавлене в тому, щоб його громадяни були здатні самостійно, активно діяти, приймати рішення, гнучко адаптуватися до змінних умов сучасного життя.

Ми живемо в час суцільних змін: змінюються знання, змінюються способи, якими здобуваються знання, використання інформаційних і комунікаційних технологій, що постійно удосконалюються, призвело до зміни ролі вчителя і методів його роботи. Змінюється суспільство, змінюється школа як соціальний інститут, змінюються учні. Вимоги до

вчителів також постійно змінюються, зараз вони значно зросли. Вчителі в суспільстві є однією з основних рушійних сил змін і еволюції. Вчитель повинен одночасно формувати знання й вміння та готувати громадянина майбутнього.

З технологічної точки зору характер розвитку освіти зумовлений інформатизацією освіти, появою нових ІКТ-орієнтованих педагогічних і освітніх технологій, сучасних засобів навчання, створенням і використанням у педагогічних системах сучасного комп'ютерно-орієнтованого навчального середовища, поступовим формуванням і розвитком комп'ютерно-технологічної платформи інформаційно-освітнього простору, електронних інформаційних освітніх ресурсів і мережних сервісів [1, с. 44-62].

Поняття «інформатизація освіти» розглядається науковцями як сукупність взаємопов'язаних організаційно-правових, соціально-економічних, навчально-методичних, науково-технічних, виробничих та управлінських процесів, спрямованих на задоволення інформаційних, обчислювальних і телекомунікаційних потреб учасників навчально-виховного процесу, а також тих, хто цим процесом керує і його забезпечує, у тому числі здійснює його науково-методичний супровід і розвиток [6, с. 11-15].

Інформатизація освіти пов'язується з широким упровадженням у систему освіти методів і засобів ІКТ, створенням на цій основі комп'ютерно-орієнтованого інформаційно-комунікаційного середовища, з наповненням його електронними науковими, освітніми й управлінськими інформаційними ресурсами, наданням можливостей суб'єктам освітнього процесу здійснювати доступ до сервісів середовища, використовувати його засоби і сервіси для вирішення різних завдань.

Водночас інформатизація освіти призводить до зміни ролі вчителя у навчально-виховному процесі. Успішне використання ІКТ на уроках залежить від можливості і здатності педагога по-новому організовувати навчальне середовище. Для ефективної інтеграції ІКТ у навчальний процес педагогу необхідно оволодіти ІКТ-компетентностями. А.Б. Кочарян, спираючись на працю С.Г. Литвинової, конкретизує інформаційно-комунікаційну компетентність педагога. На думку вчених, ІКТ-компетентність вчителів складається з трьох компонентів:

1) загальний:

- здатність створювати (текстові документи, таблиці, малюнки, діаграми, презентації);
- здатність використовувати (Інтернет-технології, телеконференції, локальні мережі);
- здатність розробляти власні електронні продукти;

2) діагностичний (полягає у здатності педагога здійснювати моніторинг, діагностування та електронне тестування учнів);

3) предметно-орієнтований (передбачає здатність педагога застосовувати в навчально-виховному процесі готові навчальні та діагностичні програми, енциклопедії, електронні лабораторії) [3, с. 16-18].

Отже, ІКТ-компетентність – це підтверджена здатність особистості автономно й відповідально використовувати на практиці ІКТ-технології для задоволення власних потреб, зокрема професійних задач у певній предметній галузі або діяльності (М.І. Жалдак, О.В. Овчарук, Н.В. Морзе). Професійна компетентність науково-педагогічних працівників сучасної української школи може бути проблемою, яка гальмуватиме процес інформатизації в системі освіти. Більшість дослідників під терміном «компетентність» розуміють складну інтегровану якість особистості, властивість, що дозволяє людині здійснювати діяльність в цілому [2, с. 7].

Ще у 2012 році міжнародна спільнота з технологій в освіті ISTE® (The International Society for Technology in Education) запропонувала національний освітній технологічний стандарт NETS (National Education Technology Standart) для всіх учасників навчально-виховного процесу – учнів (студентів), учителів.

За запропонованим стандартом ISTE NETS виділяють 5 груп професійної компетенції вчителя:

1. **Сприяння навчанню і творчості учнів** (керівництво діяльністю учнів, їх мотивація і підтримка в інформаційному середовищі). Учителі підтримують творче і винахідницьке мислення учнів, підтримують учнів у розв'язанні життєво важливих проблем із застосуванням цифрових технологій і ресурсів, спонукають учнів до аналізу та рефлексії власного досвіду, керують учнями в колективній співпраці.

2. **Дизайн і розробка цифрового навчання й оцінювання** (проектування навчального процесу і середовища в епоху інформаційних технологій – педагогічний дизайн). Учителі проектують і формують навчальне середовище, обирають оптимальні методи та засоби, розробляють навчальні завдання з урахуванням індивідуальних потреб учнів, застосовують різні технології, які дозволяють активно прагнути досягнути власних освітніх цілей, самостійно керувати власним навчанням та оцінювати свої результати, уміють використовувати різні стилі та стратегії навчання, форми оцінювання відповідно до змісту й освітніх і технологічних стандартів.

3. **Модель роботи і навчання у цифрову епоху** (проектування середовища в епоху інформаційних технологій). Учителі застосовують оптимальні методи і засоби для навчання, спілкуються і співпрацюють з колегами, батьками, учнями з використанням інформаційних технологій, підтримують ефективне використання існуючих та нових цифрових інструментів для пошуку, аналізу, оцінки та використання інформаційних ресурсів у дослідженнях і навчанні.

4. **Підтримка громадянської свідомості у цифрових середовищах** (цифрове громадянство). Учителі вміють безпечно використовувати ІКТ на основі правових і етичних норм, обирають засоби для спілкування і спільної роботи, співпрацюють у різних проектах, які реалізуються в полікультурних середовищах.

5. **Професійний розвиток учителя.** Учитель бере участь у професійних мережевих спільнотах, у розвитку навчального закладу,

дослідницькій діяльності, фіксує й аналізує свій професійний розвиток [2, с. 7.]

І.А. Слуцька, посилаючись на M. Kharbach наводить «33 цифрові навички, якими повинен володіти вчитель в XXI столітті». ***Серед них найбільш значущі, на нашу думку, такі навички:*** використовувати соціальні мережі для зв'язку з колегами та професійного зростання; створювати електронне портфоліо свого власного розвитку за допомогою блогів, сайтів; використовувати у своїй роботі мобільні пристрої (такі, як смартфони та планшети); працювати з цифровими зображеннями для їх використання в навчанні; створювати і редагувати цифрові аудіофайли для супроводження відео- та «живих» презентацій і кастів; створювати та використовувати відеофрагменти для залучення учнів до навчального процесу (live movie maker, photostory, SnackTools); використовувати інструменти запису екрану для створення електронних посібників (bandicam); використовувати цифрові інструменти для організації часу та підвищення ефективності його використання (time management); використовувати самому та надати учням інструменти для організації своєї роботи і планування свого навчання; створювати і застосовувати відео- та «живі» презентації, вебінари та тренінги; використовувати комп'ютерні ігри в педагогічних цілях та ін. [5].

Як бачимо, вчитель повинен досконало володіти сучасними технологіями, щоб побудувати навчально-виховний процес із використанням ІКТ.

Отже, формуючи майбутнього громадянина інформаційного суспільства (суспільства знань), вчитель повинен вміти формувати в учнів основні ціннісні орієнтації в інформаційному суспільстві. Серед найважливіших цінностей і смислів інформаційного суспільства дослідники відмічають такі:

- ✓ розуміння людини як відповідально-діяльнісної особистості, яка в гармонії з природою і цивілізацією пізнає і перетворює навколишній світ й прагне набути нового досвіду;
- ✓ цінність освіти, об'єктивного наукового знання, широти і глибини знань, інформаційно-комунікаційних компетентностей, вміння здійснювати інформаційну діяльність; сприйняття природи як «поля об'єктів», що є матеріалом і ресурсами перетворювальної діяльності людини тільки на основі її цілісної гуманітарної експертизи;
- ✓ цінність інновацій і прогресу; пріоритетність вільної самореалізації, творчості особистості, її прагнення до автономності, але й збереження тяжіння до спільності, спільного вироблення рішень з учасниками інформаційної взаємодії;
- ✓ формувати в учнів світогляд, етичні позиції при здійсненні діяльності в інформаційному суспільстві;
- ✓ розвивати ініціативу і самостійність учнів, виховувати у них відповідальність за власну освіту;
- ✓ формувати в учнів мотивацію до навчання, саморозвитку;
- ✓ навчити учнів вчитися;

- ✓ формувати в учнів інформаційні потреби;
- ✓ розвивати в учнів інтерес до способів набуття нових знань та вмінь;
- ✓ допомогти учням знаходити відповіді на запитання, що в них виникають, самостійно здобувати знання;
- ✓ навчити учнів використовувати інформаційні освітні ресурси (зокрема, розподілені інформаційні ресурси в локальних і глобальних мережах) і здійснювати інформаційну взаємодію між учасниками навчально-виховного процесу [4].

Численні дослідження дають підставу стверджувати, що використання засобів інформаційних та комунікаційних технологій допомагає створити передумови інтенсифікації навчального процесу, а також нових методик навчання, які орієнтовані на розвиток інтелекту учнів, самостійне здобування знань, продукування даних.

ЛІТЕРАТУРА

1. Биков В.Ю. Сучасні інноваційні ІКТ-інструменти розвитку систем відкритої освіти / В.Ю. Биков, А.М. Гуржій // Педагогічна і психологічна науки в Україні : зб. наук. праць : в 5 т. – Т. 4 : Професійна освіта і освіта дорослих. – К. : Педагогічна думка, 2012. – С. 44-62.

2. Захар О.І. Використання інтернет-технологій у процесі підвищення кваліфікації вчителів / О.І. Захар // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2014. – №4. – С. 7-9.

3. Кочарян А.Б. Вимоги до професійної компетентності науково-педагогічних працівників університету за умов створення електронного освітнього середовища / А.Б. Кочарян // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2014. – №4. – С. 16-18.

4. Рамський Ю.С. Зміни в професійній діяльності вчителя в епоху інформатизації освіти [Електронний ресурс] / Ю.С. Рамський. – Режим доступу: http://www.ii.npu.edu.ua/files/Zbirnik_KOSN/12/2.pdf.

5. Слуцька І.А. Медіаресурси хмарних сервісів Microsoft на допомогу сучасному вчителю / І.А. Слуцька // Освіта Сумщини. – 2014. – № 1 (21). – С. 60-62.

6. Чубарук О.В. Управління розвитком інформаційно-комунікаційної компетентності вчителів української мови і літератури в системі післядипломної освіти / О.В. Чубарук // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2014. – №4. – С. 11-15.

Лопатченко Інна Миколаївна,
аспірант кафедри соціальної і гуманітарної політики
Харківського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління
при Президентові України, м. Харків

Тематичний напрям: 5. Органи влади в системі управління державою.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ТА СОЦІАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ СИРІТ У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Соціальне сирітство в сучасних умовах набуває нового вигляду та різноманітних форм. Визначення шляхів адаптації та соціалізації соціальних сиріт у сучасному українському суспільстві є основною задачею сучасної соціальної політик в Україні. Зміна ціннісних орієнтацій в українському суспільстві, дезадаптація значної частини населення, зниження моральних норм негативно позначаються на процесі соціалізації дітей і підлітків.

Проблема особистісної соціалізації дітей сиріт розглядається багатьма гуманітарними науками. У сучасному соціально-філософському знанні процес соціалізації розглядається як етап становлення індивіда і залучення його до основних норм, цінностей та соціокультурних інституцій з метою виконання будь яких соціальних ролей. Соціальна адаптація є логічним підсумком соціалізації, що розкриває і уточнює ідентичність особистості у соціокультурному середовищі [1; 2; 4; 5].

Процес соціалізації включає в себе соціальну адаптацію та інтеріоризацію. Соціальна адаптація в даному випадку розглядається як процес пристосування індивіда до широкого кола соціальних явищ та інститутів (соціально-економічні умови, рольові функції, норми, соціальні групи, організації, інститути). А процес інтеріоризації являє собою привласнення особистістю норм і цінностей суспільства.

Діяльність державних та недержавних структур на всіх рівнях адаптаційних послуг є основним завданням інституту соціальної роботи в процесі соціалізації дітей сиріт. На мікрорівні у процесі соціалізації провідну роль відіграє взаємодія з соціальним оточенням, насамперед з прийомною сім'єю, і основною функцією соціалізації нетипової дитини є розвиток комунікативних навичок і допомога в усвідомленні своєї суб'єктивності. На мезорівні метою соціалізації є спеціальне навчання і професійне психічне, фізичне, соціальне оздоровлення дитини. Її здійснюють інститути освіти, соціальної роботи та медичні установи. На макрорівні метою соціалізації є інтеграція дітей соціальних сиріт у суспільство, завдяки здійсненню соціальної політики держави. Всі три рівні процесу соціалізації безпосередньо взаємопов'язані, але мезорівень стає пріоритетним, оскільки впливає, як на макро-, так і на мікро- рівні.

Автори виділяють три типи ресурсних систем адаптації соціальних сиріт [3]. Неформальна натуральна ресурсна система, в яку включені відносини між дітьми, батьками, іншими членами прийомної сім'ї, а також відносини з однолітками, друзями. Відмінна риса цієї системи в тому, що людина сама створює або вибирає ресурси спілкування. Другий тип ресурсної системи - формальна, яка об'єднує людей відповідно до спільної мети. Форми та структура цієї системи носять недержавний характер.

Ресурси на рівні державних структур складають третій тип ресурсної системи, в яку людина включений в залежності від необхідності задоволення певних соціальних потреб. Координація діяльності всіх ресурсних систем є умовою побудови моделі соціалізації дітей сиріт, в основі якої є зміна у філософії державної соціальної політики на користь підтримки дітей соціальних сиріт та прийомних сімей. Концептуальна модель соціальної роботи з соціальними сиротами передбачає створення цілісної ресурсної системи, елементами якої можуть бути як вже наявні системи підтримки, так і новостворені.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коваленко Е.А. Социальное сиротство как объект внимания общественных и государственных организаций // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Збірник наукових праць. - Харків: Видавничий центр Харківського Національного Університету ім. В.Н. Каразіна, 2004. - С. 482-485.

2. Осипова И.И. Социальное сиротство: теоретический анализ и практика преодоления: [монография] / И.И. Осипова. - Нижний Новгород: Изд-во НИСОЦ, 2009.-208с.

3. Пинкус А., Минахан А. Практика социальной работы. М.: Союз, 1993. - 237 с.

4. Терновець О. М. Соціальне сирітство як предмет міждисциплінарного дослідження / О.М. Терновець // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. 2012. № 5 (240). Ч. І. С. 61

5. Ромм М.В. Адаптация личности в социуме. - Новосибирск.: Наука, 2009. - 272 с.

Луценко С.М.,
к.держ.упр., доцент, доцент КДУПМ
Юрченко Л.І.,
методист по роботі з керівними кадрами СОІППО

МАЙСТЕР – КЛАС ЯК УПРАВЛІНСЬКА ТЕХНОЛОГІЯ

Професійна майстерність завжди є плодом досить тривалої практичної праці вчителя. Але праці осмисленої, наповненої вдумливими роздумами над усілякими проблемами своєї професійної діяльності.

Майстерність приходить з роками або, як стверджують злі язики, не приходить зовсім. У сьогоднішньому контексті професійна майстерність

означає насамперед уміння швидко та якісно вирішувати освітньо-виховні задачі, а якщо бути ще більш точним, то сьогодні активно впроваджується у практичну педагогіку технологічна парадигма розвитку професіоналізму, що означає здатність педагога гранично точно ставити освітньо-виховні задачі та логічно, послідовно, найбільш оптимальним шляхом вирішувати їх.

Стає ясно, що сучасний керывник-професіонал повинен відрізнятись «обличчям незагального виразу». Досягти ж цього результату сьогодні вкрай непросто. Реалізовані нині варіативні освітні моделі, специфікація освітньо-виховного простору, який організують, висувають на передній план пріоритет індивідуалізації професійної діяльності керывника навчального закладу.

Ідея змагальності як би відступає на другий план, але не зникає зовсім. Просто парадигма «інноваційності» професійного досвіду стає лідируючою в оцінці якості роботи педагога. Професійний шлях керівника-інноватора не завжди тріумфальний. Гіркота тимчасових поразок — незмінний супутник шукаючого педагога-практика. Отримати з цього гідні уроки — значить стати майстром своєї справи, педагогом-професіоналом.

Фундаментом управлінської майстерності, однією із форм поширення управлінського досвіду, професійного навчання керівників загальноосвітніх навчальних закладів є майстер-клас. Це спосіб передачі, своєрідна презентація відповідно до оформленого методичного опису професійного досвіду, поширення інноваційних управлінських ідейодного автора іншому. Це унікальна форма підвищення професіоналізму, яка вимагає постійного вдосконалення та «шліфування», ставить завдання знайти такі форми передачі досвіду, які будуть оцінені, сприйняті й створять простір для творчих роздумів.

Для успішного проведення майстер-класу необхідне його теоретичне обґрунтування і чітко відпрацьована технологія процесу, що дасть змогу зв'язно і послідовно презентувати свій досвід, ілюструючи його допоміжним матеріалом.

У сучасних умовах керівник майстер-класу володіє дослідницькими навичками й уміннями, знає особливості експериментальної роботи, вміє аналізувати інноваційні управлінські технології, відбирати зміст і застосовувати його на практиці, прогнозувати підсумки своєї діяльності. Основу управлінської майстерності складають особистість керівника, знання і управлінський досвід.

Виділяють чотири складові майстерності автора:

- майстерність організатора колективної та індивідуальної діяльності;
- майстерність переконання;
- майстерність передачі знань і формування досвіду;
- майстерність володіння управлінською технікою.

Управлінській техніці належить особливе місце в структурі майстерності автора: це сукупність навичок, необхідних для ефективного застосування системи методів в управлінні.

Керівнику майстер-класу важливо вміти ефективно представити свій досвід. Однією з форм поширення досвіду роботи є майстер-клас – інноваційна форма роботи, яка об'єднує невеликі групи осіб; оригінальний метод узагальнення і розповсюдження досвіду, що ґрунтується на певних принципах й має певну структуру; це головний засіб передачі нової концептуальної ідеї авторської системи, яка передбачає набуття нових знань і вмінь у процесі безпосередньої передачі їх майстром.Це форма заняття, на якому педагог передає досвід своєї роботи шляхом прямого коментування й демонстрації найефективніших методів, прийомів, форм управлінської діяльності, плануючи застосування їх усіма учасниками. Це показ нових оригінальних методик з активною авторською творчістю.

Під час занять майстер-класу рекомендується використовувати різні методи роботи:

- представлення системи роботи відповідно до плану;
- робота з дорослими;
- вивчення результатів діяльності;
- самостійна розробка власної моделі управління;
- спільне моделювання проблеми;
- відвідування й аналіз управлінських практикумів;
- «круглі столи»;
- дискусія за результатами занять тощо.

Майстер-клас передбачає створення умов для повноцінного виявлення
й розвитку управлінської майстерності його учасників на основі організації простору для професійного спілкування з обміну досвідом роботи. Найважливіші особливості майстер-класу:

- новий підхід до філософії управління освітою;
- створення умов для залучення всіх до активної діяльності;
- постановка проблеми і розв'язання її через моделювання;
- використання прийомів, що розкривають творчий потенціал учасників;
- рекомендації щодо застосування форм, методів, технологій управління;
- надання кожному можливості знайти своє ставлення до проблеми;
- визнання процесу пізнання набагато важливішим, ніж саме знання;
- форма взаємодії – співпраця, співтворчість, спільний пошук.

Майстер-клас проводить керівник, досвід роботи якого вивчений та узагальнений, переможець різних управлінських конкурсів, фахівець, що досяг високого мистецтва у своїй справі. Роботу майстер-класу можна організувати за наявності трьох і більше учасників. Керівник майстер-класу призначається наказом відділу (управління) освіти, складає програму майстер-класу й планує його роботу. План роботи майстер-класу складає керівник на навчальний рік у довільній формі. План затверджується на засіданні ради методичного кабінету (центру), а після закінчення роботи там же заслуховується звіт керівника майстер-класу. Кількість засідань – не менше чотирьох упродовж року. Планується ознайомлення із сутністю управлінського досвіду, його ідеями, результатами;

засвоєння досвіду та творчого осмислення для практичного використання; відвідування практикумів із метою критичного осмислення та наступним упровадженням у роботу. Складаються списки учасників майстер-класу.

До кожного заняття розробляється програма. Програмі майстер-класу повинні відповідати: тема; обґрунтування актуальності, головної ідеї, яку запропоновано для розгляду досвіду; формулювання мети; визначення завдань; зміст занять за етапами; методи й прийоми роботи автора; форми занять; прогноз результатів роботи учасників майстер-класу.

Отже, форма роботи майстер-класу в найсильнішому ступені залежить від напрацьованого керівником навчального закладу стилю своєї професійної діяльності, яка, в остаточному підсумку, й задає на майстер-класі споконвічну точку відліку в побудові загальної схеми проведення цього цікавого організаційно-педагогічного заходу. А ініціатива, бажання та прагнення педагога-майстра представити свій досвід у цій організаційно-педагогічній формі сторицею окупляться можливістю одержати такий необхідний будь-якому справжньому професіоналу матеріал для творчих роздумів, подальшого послідовного вибудовування свого поступального руху до висот справжнього педагогічного професіоналізму, активного сходження шляхом безперервного професійного росту та самовдосконалення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Національна доктрина розвитку освіти // II Всеукраїнський з'їзд працівників освіти. - К., 2001.

2. Рекомендації щодо організації і проведення методичної роботи з педагогічними кадрами в системі післядипломної освіти // Освіта України.- 2002.- № 54.- С.5.

3. Вронська В. Учіння - Знання - Дія. Психологічна доцільність інтерактивних технологій у післядипломній освіті // Управління освітою.- 2007.- № 17. - С.5-8.

4. Гришина Т.В. Освітня технологія як об'єкт методичної роботи. – Харків, 2003.- 96с.

5. Дивак В. Методична робота - складова післядипломної педагогічної освіти // Директор школи, ліцею, гімназії. - 2003.- № 1.

6. Зайченко О. Розвиток творчості педагогічних колективів закладів освіти // Директор школи, ліцею, гімназії. - 2001.- № 2.- С.89-92.

7. Заочна школа методиста // Сільська школа України. - 2008.- № 1.- С.52-56.

8. Кремень В.Г. Про стан освіти в Україні та Національна доктрина її розвитку. Доповідь на II Всеукраїнському з'їзді працівників освіти // II Всеукраїнський з'їзд працівників освіти. – К., 2000.

9. Майстер-клас районного масштабу // Сільська школа України. – 2003.- № 8-9 (44-45).- С.23-24.

10. Пометун О. Як навчити учителів інтерактивних технологій: з досвіду проведення інтерактивних тренінгів у системі перепідготовки педагогічних кадрів // Управління школою. - 2004.- № 31.- С.22-28.

11. Сорочан Т. Актуальні проблеми післядипломної педагогічної освіти у вимірі сьогодення // Післядипломна освіта в Україні. – 2004. – №1.
12. Тевлін Б.Л. Професійна підготовка вчителів. – Харків: Видавнича група «Основа», 2006.- 192 с.

Медведєв Ігор Анатолійович,
к.держ.упр., доц., доцент кафедри ДУПМ,
КЗ Сумський ОІППО, м. Суми

Тематичний напрям: 1. Управління освітою як фактор державотворення

ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДҐРУНТЯ ПІДХОДІВ ЩОДО ОЦІНКИ ЯКОСТІ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ

В специфічних умовах сьогодення особливої актуальності набуває теоретичне осмислення складних процесів управління якістю університетської освіти в Україні, що є однією з важливих проблем державного управління, оскільки від якості освіти залежить вирішення проблем якості у всіх сферах життя суспільства.

Істотний внесок в розробку проблеми якості вищої освіти внесли фахівці дослідницького центру проблем якості підготовки фахівців Н.А Селезнева і А.І Субетто. Але разом з тим не розроблені та не обґрунтовані індикатори, що дозволяють визначити якість вищої освіти в Україні.

Якість освіти є категорією, що за своєю сутністю відображає різні аспекти освітнього процесу - філософські, соціальні, педагогічні, політико-правові, демографічні, економічні тощо. Це поняття поєднує властивості й характеристики освітнього процесу та його результату, які повинні задовольняти освітні потреби всіх суб'єктів навчально-виховного процесу: учнів і студентів, батьків, викладачів, роботодавців, управлінців, суспільство[1].

В останні роки якість вищої освіти в Україні знижується. Як зазначає М.З.Згуровський, «в масовому вимірі освіта стала менш якісною, а переважна більшість випускників вищих навчальних закладів (особливо нових) не конкурентоспроможна на європейському ринку праці» [2]. Очевидних втрат зазнають такі достоїнства української освіти, як фундаментальність, системність та практична спрямованість.

До багаторівневої системи освіти пред'являються певні вимоги.

По-перше, система повинна бути мобільною і достатньою мірою враховувати індивідуальні особливості кожної особистості.

По-друге, система освіти повинна бути відкритою.

По-третє, багаторівнева система освіти повинна в максимальному ступені використовувати принцип фундаментальності.

По-четверте, багаторівнева система освіти повинна надавати можливості міждисциплінарного багатопрофільного навчання.

По-п'яте, необхідно використовувати нові технології навчання.

Реально захищеним в соціальному відношенні може бути лише широко освічена людина, здатна гнучко перебудовувати напрям і зміст своєї діяльності у зв'язку із зміною технологій або вимог ринку. Вузькопрофесійна підготовка в будь-якій конкретній області повинна поступово залишати систему освіти, переходячи в сферу виробництва і іншої професійної діяльності[3,с.168].

На даний час одна із задач університетської освіти полягає в тому, щоб навчити майбутнього фахівця адаптуватися в умовах швидкої зміни поколінь техніки, технологій, в змінних умовах праці і виробництва, постійно обновляти свої професійні знання, переоцінювати стереотипи, що склалися. Для цього треба створити, як наголошується в [4], інноваційну технологію навчання, яка забезпечувала б формування у людини творчого підходу до справи і мобільність.

Японська система освіти гарантує мінімальний стандарт на всіх рівнях для всіх студентів. Фахівці відзначають, що японська система виховання і освіти орієнтована на формування не фахівця, а людини з певними моральними якостями, поведінкою і рівнем знань. Рівень випускників визначається переважно університетом, який вони закінчили, його престижністю серед університетів.

В системі освіти Німеччини абсолютно відсутня цільова підготовка по певній вузькій спеціальності на конкретне робоче місце, навпаки, предмети, що вивчаються в університеті, носять фундаментальний характер і безпосередньо не можуть бути використані на практиці. Великі фірми мають в своїй структурі спеціальні підрозділи, що займаються навчанням кожного прийнятого на роботу випускника протягом року.

До основних відмінних рис, що характеризують університетську освіту в Німеччині [5, с.114-122] відносять наступні:

1. Університетська освіта безкоштовна.
2. Шкільна освіта багатоступенева. Тільки випускники школи останнього ступеня (гімназії) мають право вступати до університетів.
3. Вступні іспити в університетах не проводяться.
4. Студенти університетів, як правило, не проходять виробничу практику (виняток становить підготовка по окремих спеціальностях) і, отже, не підлягають розподілу.
5. Освіта націлена на отримання фундаментальних знань і уміння швидко адаптуватися до нових вимог, а не на вузькоспеціальні знання.
6. Освіта повністю фінансується з держбюджету.

Університетська освіта Великобританії бере початок у XII ст., коли були засновані Оксфордський та Кембріджський університети. Університетська освіта Великобританії зазнає швидких змін, має низку невирішених проблем (зокрема, пов'язаних з фінансуванням), характеризується різністю форм та змісту «навчальних пропозицій», але водночас залишається однією з найавторитетніших у світі.

Надзвичайно важливим досягненням МОН України в напрямі забезпечення якості вищої освіти європейського рівня є членство у Європейському реєстрі забезпечення якості (EQAR). 4 березня 2008 року в

Брюсселі (Бельгія) Україна стала повноправним урядовим членом (EQAR).

У зарубіжній практиці застосовуються три основних підходи до оцінювання якості освіти: репутаційний (на основі експертних оцінок), результативний (за об'єктивними показниками) і загальний. Кількість підходів може бути більшою: традиційний (престижність ВНЗ), науковий (відповідність стандартам), менеджерський (задоволення клієнта), споживчий (сам споживач визначає якість), демократичний (користь вищого закладу для суспільства) [6,с.16].

Для України модернізація системи контролю якості постає актуальною проблемою в першу чергу в контексті загальноєвропейського простору вищої освіти.

Європейська мережа з гарантування якості у вищій освіті (ENQA) пропонує брати за основу оцінки якості вищої освіти три групи стандартів:

1. Стандарти для внутрішнього гарантування якості вищого навчального закладу.
2. Стандарти для зовнішнього гарантування якості вищого навчального закладу.
3. Європейські стандарти для зовнішніх агентств з гарантування якості.

Сьогодні ми можемо говорити про те, що «відповідно до принципу інституційної автономії, основна відповідальність за забезпечення якості лежить на кожному з вузів[7].

ЛІТЕРАТУРА

1. Василь Кремень, президент АПН Якість освіти - основа розвитку// Урядовий портал [Електронний ресурс] – Режим доступу: < www. kmu. gov. ua/control/publish/29.12.2006 >. – Загол. з екрану.- Мова укр.

2. Згуровський М.З. Болонський процес - структурна реформа вищої освіти на європейському просторі [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ntu-kpi.kiev.ua>. – Загол. з екрану.- Мова укр.

3. Кинелев В.Г. Образование и цивилизация// Регионология. 1996.№ 3-4. С.157-173.

4. Кинелев В.Г. Объективная необходимость. История, проблемы и перспективы реформирования высшего образования России. – М.: Республика, 1995. – 328с.

5. Бухвалов А. Экономика образования и образование экономистов (опыт ФРГ)// Экономические науки 1991. №2. С. 114-122.

6. Каменская Е. Виступ 12-13 березня 2001р. в Російському університеті дружби народів на «круглому столі» з проблем якості вищої освіти: «Обеспечение качества высшего образования: российский опыт в международном контексте»). // Alma Mater («Вестник высшей школы»). - 2001. - № 6. - С. 16.

7. Болонський процес у фактах і документах (Сорбонна-Болонья-Саламанка-Прага-Берлін) / Упорядники: Степко М.Ф., Болюбаш Я. Я., Шинкарук В. Д., Грубінко В. В., Бабин І. І. - Тернопіль: Вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2003.

***Мирошниченко Юлія Олександрівна**,*
к.е.н., старший викладач кафедри управління,
СумДУ, м. Суми
***Ханюкова Олена Анатоліївна**,*
студентка, спеціальність «Менеджмент організацій»,
СумДУ, м. Суми

Тематичний напрям: 5. Органи влади в системі управління державою

МОЖЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАКОРДОННОГО ДОСВІДУ УПРАВЛІННЯ СЕКТОРОМ ЖКГ В УКРАЇНІ

Процес реформування житлово-комунального господарства свого часу пережили всі розвинені країни світу. Шукаючи виходу із складної ситуації, уряди цих держав провадили політику, що мала б забезпечити державну підтримку підприємств житлово-комунальної сфери і водночас сприяти якомога ширшому залученню приватного сектору до надання послуг. Успіхи реформування ЖКГ в кожній країні досягалися різними шляхами, методами, моделями, в залежності від стану економіки, культури виробництва, соціального устрою та інших впливових факторів. Узагальнення зарубіжного досвіду ефективного надання ЖКГ свідчить про те, що найбільш успішно відповідні реформи здійснюються в країнах, де розвинутим є інститут місцевого самоврядування, а середній клас має вагомий політичний статус та важелі впливу на прийняття управлінських рішень.

Основні характеристики моделей реорганізації житлово-комунального господарства країн Західної Європи, отримані в результаті вивчення публікацій, були узагальнені та зведені у табл. 1. Як показує аналіз проведених даних, основні напрямки реформування галузі житлово-комунального господарства у країнах Європи лежать, в першу чергу, в створенні конкурентного середовища.

На нашу думку, доцільно проаналізувати досвід регіональної політики розвитку ЖКГ країн Центральної Європи, зокрема Польщі (вона співвідносна з Україною за площею та чисельністю населення) і балтійських країн – Литви, Латвії та Естонії, які донедавна мали схожі умови господарювання, але вже досягли значних успіхів у реформуванні ЖКГ.

Унаслідок реформування ЖКГ, у Польщі регіональні органи влади здійснили фрагментацію господарства та перетворили державні підприємства на малі підприємства різних організаційно-правових форм: бюджетні організації, компанії та приватні підприємства.

Таблиця 1

Основні характеристики моделей реорганізації житлово-комунального господарства країн Європи [1]

Основні характеристики	**Англійська модель**	**Німецька модель**	**Французька модель**
Форма власності	Приватна власність.	Акціонерна форма власності, де основний пакет належить муніципалітетам.	Муніципальна форма власності. Передача підприємств у концесію приватному бізнесу.
Дії держави	Об'єднання сотні муніципальних підприємств до десяти регіональних державних компаній та подальша їх приватизація.	Відмова від надання соціальної допомоги населенню через комунальні підприєм-ства. Субсидії для малозабезпечених сімей.	Галузь ЖКГ знаходиться в сфері повноважень комун, які підпорядковані муніципальним радам.
Інвестиційна політика	Перед приватизацією списуються усі борги комунальних підприємств. Майно приводиться в працездатний стан за рахунок держави.	Кошти, що вивільняли-ся, направлені в якості інвестицій на модернізацію мереж та обладнання. Створення банків сприяння розвитку ЖКГ.	На основі договорів, підприємства передаються у концесії приватному бізнесу через тендери, які проводяться муніципалітетами.
Тарифна політика	Тариф формується підприємствами. Усі борги поточного року включа-ються у тариф наступного та розподіляються між усіма платниками країни.	Після реформи спостерігається можливий зріст вартості послуг. Забезпеченість споживачів приладами обліку.	В угодах прописується рівень тарифів за комунальні послуги та вкладання коштів у розвиток ЖКГ.

Соціальна політика держави та підприємств	У країні існує заборона на відключення послуг для побутових споживачів. Списки боржників опубліковуються в пресі та доступні громадськості.	Вибір постачальника послуг здійснюється на конкурсній основі. З'явився новий термін – multiutility.	Муніципалітет несе відповідальність за об'єкти інфраструктури ЖКГ перед населенням.
Якість послуг, що надаються	Законодавчо закріплені вимоги до якості послуг, що надаються.	Створення клієнтської бази, задоволення запитів користувачів та різних схем оплати, додаткових послуг в залежності від потреб.	Повне утеплення житлового фонду, перехід з системи централізованого на систему децентралізова-ного теплопостачання.

Для житлово-комунального господарства Польщі характерні риси, досягнення яких буде позитивним результатом для ЖКГ України, а саме: за основу реформування житлово-комунального господарства Польщі було взято трансформацію відносин власності в галузі спочатку шляхом передачі державних підприємств у комунальну власність, потім шляхом перетворення комунальних підприємств на приватні суб'єкти господарювання;залучення додаткового капіталу в господарство за допомогою приватних інвестицій;реструктуризація комунальних підприємств у малі приватні підприємства призвела до зменшення кількості працівників, що, у свою чергу, вплинуло й на зменшення витрат на оплату праці в цілому [2].

Реформа ЖКГ в балтійських країнах, зокрема в Естонії, зайняла менш ніж десять років, але було досягнуто значних результатів. Отож сформулюємо суть реформи, деякі пункти якої вважаємо за доцільне застосувати й в Україні:

регулювання цін і контроль за комунальним господарством переклали на органи місцевого самоврядування; приватизація житла звільнила державу й муніципалітети від турбот про його склад та експлуатацію, а в людей з'явилася реальна власність – утворився ринок житла; підприємства комунального господарства були приватизовані.

Важливим аспектом для реформування вітчизняного ЖКГ може стати досвід удосконалення територіальної організації ЖКГ Латвійської Республіки, вирішення комплексу житлових проблем Фінляндії, залучення приватного капіталу до сфери надання ЖКГ Великобританії, у тому числі шляхом впровадження аутсорсингу.

Для України основний напрям реформування ЖКГ є створення об'єднань співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ) на базі державного й комунального жилого фонду. Тому нами був проаналізований досвід інших країн створення ОСББ та визначені основні відмінності з українським (табл. 2).

Для всіх країн, незважаючи на значні відмінності у шляхах реформування ЖКГ, спільною залишається кінцева мета трансформаційних перетворень: пошук ефективного власника об'єктів комунального господарства, стимулювання конкуренції на ринку ЖКП та розробка уніфікованих вимог до їх якості, дієвий вплив недержавних громадських організацій на стан справ у питаннях благоустрою та охорони навколишнього природного середовища.

Таблиця 2

Основні характеристики аналогів ОСББ у деяких країнах світу [3]

Країна	**Назва згідно з законодавством**	**Основні особливості від українських ОСББ**	**Наслідки**
Естонія	Колективне товариство (КТ)	– розмір квартирної плати встановлюють самі мешканці на загальних зборах КТ; – практично відсутність можливостей для зловживань правління КТ та забезпечення прозорості фінансової діяльності КТ.	– активна модернізація житлового фонду Естонії; – стимулювання мешканців до економії через будинкове самоврядування; – скорочення витрат з утримання та ремонту житлових будинків.
Польща	Житлове товариство (ЖТ)	– наявність державної програми надання кредитів ЖТ, у т.ч. пільгових; – наявність у ЖТ техніки, виробничих потужностей; – обов'язковість створення ЖТ.	– така форма власності стала представницькою в масштабі усього житлового фонду Польщі, що підтверджує її ефективність та дієвість.
Литва	Житлове товариство (ЖТ)	– добровільність створення ЖТ; – відсутність дієвого державного механізму з контролю	– повільне заснування ЖТ; – місцева вдала самостійно призначає

		над створенням ЖТ.	управителів (управляючих компаній).
Російська Федерація	Товариство власників житла (ТСЖ)	– необов'язковість створення ТСЖ; – кожен мешканець має право звернутися до органу місцевого самоврядування з проханням провести конкурс на обрання управляючої компанії для будинку.	– кількість ТСЖ неухильно зростає, що пов'язане з високими тарифами та низькою якістю послуг управляючих компаній.

ЛІТЕРАТУРА

1. Полуянова М.В. Підвищення інвестиційної привабливості підприємств житлово-комунального господарства України на основі використання закордонного досвіду / М.В. Полуянова // Культура народов Причерноморья. — 2012. — № 225. — С. 55-58.

2. Витрищук К. О. Створення ефективних форм управління багатоквартирним житлом як один з напрямів реформування ЖКГ / К. О. Витрищук // Зб. наук. пр. "Економічні науки". – Серія "Регіональна економіка". – Вип. 7. – Ч. 2. – Луцьк: ЛНТУ, 2010. – С. 106-111.

3. Вишневська А. В. Зарубіжний досвід розвитку ОСББ як новітньої форми діяльності ЖКГ [Електронний ресурс]. -http://donnasa.org/publish_house/journals/esgh/2012-3/04_veschnevskaya.pdf

***Михайлик Ірина Миколаївна**,*
старший викладач кафедри державного управління
та педагогічного менеджменту
КЗ Сумський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти, м. Суми

Тематичний напрям: 1. Управління освітою як фактор державотворення.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Трансформаційні процеси, які відбуваються в системі загальної середньої освіти висувають нові вимоги до організації державного управління освітянською галуззю, що відрізняються від традиційної моделі. І ця суперечність проявляється в тенденції надання фінансової автономії навчальним закладам.

Країни світу із сталою економікою і такі, що розвиваються, знаходяться в постійному удосконаленні управління своїми системами загальної середньої освіти. І ці процеси перебудови направлені в першу

чергу на зміни в системі управління та фінансуванні освітньої діяльності, розподілі повноважень між рівнями управління, залученням громадськості до управління.

Дослідженнями світових освітніх систем в цілому, та загальної середньої освіти зокрема, займались такі науковці як Каленюк І.С., Луговий В.І., Мархлєвський В., Громовий В., Паращенко Л.

Необхідно зазначити, що більшості країн світу спостерігається децентралізована модель управління системою загальної середньої освіти, яка проявляється у передачі повноважень органам місцевого самоврядування (громадам) реалізації більшої частини освітніх завдань. Згідно з цим принципом платники податків адміністративної території краще розуміють освітні потреби, контролюють видатки на утримання закладів освіти, а отже кошти витрачаються більш ефективно [3, с. 9].

Розглянемо приклади управління системами загальної середньої освіти в країнах з огляду на наявність значущих відмінностей.

Управління системою освіти Сполучених Штатів Америки децентралізоване. Згідно із Конституцією відповідальність за систему освіти покладається не на федеральний уряд, а делегована штатам. Згідно із конституційними повноваженнями на федеральному рівні діє Міністерство освіти, на яке покладені координаційні та аналітичні функції.

Особливою формою місцевого управління освітою у Сполучених Штатах Америки є шкільні округи (school districts) - самостійний орган місцевої самоврядності, який утримується за рахунок місцевих податків і, у свою чергу, забезпечує фінансування громадських шкіл. Шкільні округи створюються за рішенням законодавчих зборів штатів за клопотаннями графств, муніципалітетів чи навіть окремих громадян. Кордони шкільних округів не завжди співпадають з кордонами адміністративних одиниць штатів, адже шкільні округи створювались і створюються виходячи з місцевих потреб і максимально враховують місцеву специфіку.

Для системи загальної середньої освіти у Сполучених Штатах Америки притаманна громадська модель управління освітою, до основних переваг якої можна віднести відповідальність громадськості за фінансову стабільність шкіл та якість середньої освіти; можливість адміністрації закладів освіти гнучко реагувати на освітні потреби конкретного освітнього округу й відповідно до цих потреб розвивати шкільні програми, навчальні курси [2, с. 221].

Управління системою загальної освіти у Великобританії здійснюється децентралізовано. Стратегія щодо обрання програм навчання і фінансування шкіл йде від міністерств, а управління школами здійснюється через управляючі ради.

Створені у 1986 році управляючі ради стали механізмом участі громадськості в управлінні школами. Закон наділив їх повноваженнями призначати директора та мати дорадчі функції щодо змісту освіти. У 1988 році було прийнято рішення про перехід на подушове фінансування та про делегування повноважень з управління шкільним бюджетом безпосередньо школі. Управлінські ради взяли на себе відповідальність за розподіл

шкільного бюджету, визначення штатного розкладу, пріоритетів фінансування тощо. У 2002 році британський парламент ухвалив законопроект, згідно з яким успішний орган управління школою може брати на себе відповідальність за діяльність кількох шкіл. Якщо поряд з успішною школою знаходиться школа з низькими досягненнями, повноваження з її управління можуть передаватись «сильній» сусідній школі [2, с. 225].

У Великобританії школи мають можливість і зобов'язані планувати роботу на майбутнє; отримувати зовнішнє фінансування; встановлювати збалансовані бюджети; оперувати ефективними та результативними системами; оперувати політикою «вартісної ринкової ціни»; забезпечувати рівень діяльності школи, який «вартий ринкової ціни»; планувати належним чином фінансові затрати школи; розподіляти адміністративні фінансові відповідальності; володіти даними фінансових рахунків школи.

Оперування політикою «вартісної ринкової ціни» передбачає мати інформацію про те, де вигідніше закуповувати якісні технічні засоби навчання та комп'ютери, як вигідно забезпечити школу технічним персоналом, беручи до уваги шкільний бюджет. Тобто, кожна школа має знати вартість необхідних ресурсів на загальному ринку споживання і вибирати собі найбільш вигідний варіант з усіх можливих.

На відміну від Сполучених Штатів Америки та Великобританії Франція тривалий час мала централізовану систему управління освітою. Система освіти у Франції була потужною державною структурою і найбільшим роботодавцем країни (більшість державних службовців зосереджену саме в ній). Системою освіти керувало відповідне міністерство, яке своїми постановами, циркулярами та інструкціями. У червні 2000 року у Франції був прийнятий Кодекс освіти. Цей документ об'єднав усі діючі правові норми, які стосувалися освіти.

У 80-х роках XX ст. у Франції розпочався процес адміністративної децентралізації, який мав на меті делегування частини повноважень місцевим органам влади і самим школам. На цій фазі децентралізації регіони і департаменти отримали право будувати шкільну систему, спираючись на власні фінансові ресурси та на дотації з державного бюджету, за допомогою яких держава усуває нерівність між регіонами [2, с. 227].

Цікавим досвідом є реформування державного управління системою загальної середньої освіти у Грузії. Зазначимо основні зміни: ліквідовано всі місцеві органи управління освітою; між школою і Міністерством освіти країни не існує жодної бюрократичної ланки управління; автономія загальноосвітніх навчальних закладів;можливість залучати різноманітні фінансові ресурси, зокрема, мати прибутки від економічної діяльності, якщо це «не справляє негативного впливу на фізичний і моральний розвиток учнів»; купувати, продавати, закладати нерухомість; брати позики: виступати в ролі гаранта (поручителя);визначати фонд зарплати і штатний розлад;наявність опікунської ради школах.

У Грузії з 2005 року запроваджена ваучерна модель подушової системи фінансування середньої освіти. Ваучерна формула подушового

розрахунку чітко розподіляє державні кошти пропорційно до кількості учнів, помноженої на один із трьох основних типів ваучерів (сільські, міські, гірські). Таким чином, встановлено фіксований пропорційний зв'язок між кількістю учнів у певній школі і отриманими коштами. Останнє працює на користь великим школам, які тепер спроможні запровадити інноваційні проекти та покращити свою матеріально-технічну базу.

Перевагами ваучерної моделі подушової системи фінансування стали: **мінімізація рівня корупції;** зрозумілість принципу розрахунку бюджету школи для більшості учасників освітнього процесу; залучення до процедур планування шкільного бюджету на макрорівні (директорів шкіл, вчителів, батьків) [2, с. 230].

Запровадження освітніх ваучерів у Грузії мало на меті і створення конкурентного середовища у сфері середньої освіти, яке підвищить її якість. Конкуренція неминуче призводить і до консолідації мережі шкіл: «успішні» школи приваблюють багато учнів, а «гірші» школи (яких уникають батьки та учні) банкрутують і закриваються. Так за 10 років (2000 - 2010) мережа публічних шкіл у Грузії скоротилась на третину, а приватних навпаки – збільшилась більш ніж у 2 рази.

Входження України до Європейської спільноти, світового співтовариства неможливе без наближення своєї системи загальної середньої освіти до загальновизнаних у світі умов функціонування освітньої галузі. Але необхідно пам'ятати, що намагаючись перенести досвід розвинених країн світу в нашу систему загальної середньої освіти, треба підтримувати тенденцію збереження національної неповторності та особливостей існуючої в нашій країні системи загальної середньої освіти, досягнень, накопичених століттями.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Каленюк І.С. Економіка освіти: Навч. Посіб. – К.: Знання України, 2005. – 316 с.*
2. *Управління шкільним бюджетом / В. Громовий, О. Ковальчук, Т. Оленич, Л. Паращенко, Ю. Шукевич; за заг. ред. С. Калашнікової. – К.: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2012. – 243 с.*
3. *Шкільний бюджет: навч.-метод. посіб. для кер.освіти/В. Мархлєвський, Ю. Шукевич, Л. Паращенко [та ін.].- К.:Таксон, 2011. – 156с.*

Мотречко Віра Володимирівна,
начальник відділу у справах сім'ї, молоді та спорту
виконкому Сумської міської ради,
аспірант кафедри регіонального розвитку
та місцевого самоврядування ХарРІ НАДУ, м. Суми

Тематичний напрям: 5. Органи влади в системі управління державою.

МОЛОДЬ ЯК ОБ'ЄКТ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ

Молодь найбільш активна суспільна група в нашій країні. Саме це обумовлює необхідність розроблення та впровадження державної молодіжної політики. В Україні, вже понад двадцять років, проблеми молоді намагаються вирішувати саме через розробку та реалізацію заходів державної молодіжної політики (далі – ДМП), і важливу роль у цьому відіграють органи місцевого самоврядування України.

На сучасному етапі державотворення в Україні існує дворівнева система місцевої влади (далі – МВ), що представлена місцевими державними адміністраціями (обласними і районними) та органами місцевого самоврядування.

За своєю природою, специфічними ознаками, функціями і повноваженнями це різні системи. Функціонування місцевої державної адміністрацій, яка уособлює в собі виконавчу владу з її притаманними ознаками [4, с. 3-4] є втіленням концепції державної політично-правової природи МВ, а діяльність територіальних громад відповідає концепції дуалізму функцій і повноважень місцевого самоврядування: має недержавну політично-правову природу, є насамперед елементом громадянського суспільства. Відмінності між функціями місцевих органів державної виконавчої влади та функціями територіальних громад виявляються у суб'єктно-об'єктивних якостях цих суб'єктів. Місцева державна влада вирішує місцеві питання державного значення, а місцеве самоврядування – питання місцевого значення, які випливають з колективних інтересів жителів – членів територіальної громади, що утворюється шляхом природного розселення людей у населених пунктах [5, с. 53-54]. Місцеві державні адміністрації є органами (агентами) державної виконавчої влади на місцях, які підпорядковані органам виконавчої влади вищого рівня, а також підзвітні та підконтрольні відповідним представницьким органам у сфері делегованих ними повноважень. Їх функції мають державний характер (відображають державний інтерес), зумовлені завданнями і проблемами державного значення та є втіленням політики деконцентрації (мають агентський характер) [1, с. 441]. В Україні відносини щодо організації і діяльності суб'єктів МВ регулюються Конституцією, законами України «Про місцеве самоврядування в Україні» (1997) [2] та «Про місцеві державні адміністрації» (1999) [3].

Будь-яка державна політика розробляється та затверджується на центральному рівні управління. Проте ступінь її виконання та результативність залежить від місцевої влади. Місцева влада забезпечує виконання регіонального та місцевого управління, зокрема й ДМП.

При реалізації державної політики органи місцевої влади, зокрема органи місцевого самоврядування, одночасно будуть відчувати на собі державно-управлінський вплив з боку органів центральної влади (через законодавство, підзвітність у виконанні делегованих повноважень та фінансової залежності), а з іншого – вони самі будуть здійснювати відповідний вплив на місцевому рівні.

У теорії державного управління український науковець Бакуменко В.Д. пропонує наступне визначення поняття «державно-управлінський вплив»: «… дія органів державної влади та управління як суб'єктів державно-управлінських відносин щодо реалізації державного управління, прийняття та здійснення державно-управлінських рішень» [1, с. 102]. Також, серед методів державно-управлінського впливу він виділяє «… морально-етичні, соціально-політичні, економічні та адміністративні» [1, с. 102].

Державна молодіжна політика України

Законодавче та нормативно-правове забезпечення	Інституціональне забезпечення	Ресурсне та матеріально-технічне забезпечення	Інформаційне забезпечення

Органи місцевої влади України
Місцеві державні адміністрації, територіальні підрозділи ЦОВВ, органи місцевого самоврядування

Засоби впливу органів місцевого самоврядування на розвиток молодіжної політики в Україні

Адміністративно-правові	*Організаційні*	*Фінансово-економічні*	*Морально-етичні*	*Інформаційні*
через розробку, затвердження, виконання розпорядчих документів (місцеві цільові молодіжні програми та ін.) і надання адміністративних послуг населенню	*через організацію та проведення : - стажування молоді в органах місцевого самоврядування; - культурно-масових, спортивних та інших заходів; тренінги, семінари, флешмоби …*	*- конкурси проектів для молодіжних організацій; - покращення матеріально-технічної бази позашкільної освіти та спортивної інфраструктури; - підтримка молодіжного будівництва; - стипендії для обдарованої молоді…*	*через - виховання, - патріотичну освіту, - попередження насильства в родині; - популяризація здорового засобу життя; - волонтерство…*	*- проведення роз'яснювальної роботи із дітьми та молоддю щодо їх прав та обов'язків, демократичних цінностей; - тощо*

Рис. 1. Засоби впливу органів місцевого самоврядування на розвиток та реалізацію державної молодіжної політики в Україні.

На нашу думку, до запропонованих методів державно-управлінського впливу слід додати також інформаційний. Спробуємо схематично зобразити, як відбувається вплив органів місцевого самоврядування на розвиток молодіжної політики в Україні (див. вище. Рис.1)

Підсумовуючи вищенаведене можна зробити наступні **висновки.**

По-перше, зміни, що відбуваються в управлінській парадигмі державного управління України змушують органи місцевої влади, зокрема органи місцевого самоврядування більш ефективно реалізовувати державну молодіжну політику на місцевому рівні.

По-друге, вплив, що здійснюють органи місцевого самоврядування України на розвиток та реалізацію державної молодіжної політики на місцевому рівні буде зростати, а засоби цього впливу будуть змінюватися.

По-третє, необхідною передумовою розроблення та реалізації ефективної державної молодіжної політики на місцевому рівні є активне залучення органами місцевого самоврядування України молоді до розробки відповідних цільових молодіжних програм та їх реалізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю.П. Сурмін, В.Д. Бакуменко, А.М. Михненко та ін.; за ред. Ю.В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. – К. : НАДУ, 2010. – 820 с. – ISBN 978-966-619-279-3.

2. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 р. № 280 / 97 – ВР // Офіційний вісник України. – К., 1997. – № 25. – Ст. 20–78.

3. Закон України «Про місцеві державні адміністрації» від 9 квітня 1999 р. № 586 – XIV // Офіційний вісник України. – К., 1999. – № 18. – Ст. 3–23.

4. Куц Ю. О. Проблемне поле державного управління: концептуальна демаркація // Публічне управління: теорія та практика. – 2011. – № 1. – С. 3 – 10.

5. Організаційні засади функціонування місцевого самоврядування в Україні: [Моногр.] / Ю.О. Куц, С.В. Болдирєв, А.Є. Тамм; За заг. ред. доц. Ю.О. Куца. – Харків : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2004. – 180 с.

Орлов Микола Михайлович,

д. держ. упр., доц., професор кафедри Оперативного мистецтва Національної академії Національної гвардії України, м. Харків

Тематичний напрям: 5. Органи влади в системі управління державою.

ПРО НЕОБХІДНІСТЬ ТА НАПРЯМ СТВОРЕННЯ ЄДИНОГО РЕГІОНАЛЬНОГО ОРГАНУ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ У ПРИКОРДОННИХ РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

Події останнього часу в Україні, які пов’язані з анексією Російською Федерацією (РФ) Криму та розв’язанням гібридної війни на частині Донецької і Луганської областей змусили вищи органи держави запровадити на підконтрольних територіях зазначених областей військово-цивільну державну адміністрацію з визначеними функціями [1]. Разом з тим в інших областях (регіонах) держави функціонує “стара” система регіональних органів виконавчої влади з функціями, які передбачені мирним часом [2, 3].

З урахуванням непередбаченості агресивних планів і дій вищого керівництва РФ по відношенню до України, на наш погляд, виникла необхідність підсилити організаційно-структурний склад регіональних органів виконавчої влади у прикордонних регіонах держави і скорегувати їх функції. Необхідність в цьому обумовлена тим, що вище керівництво РФ:

– прагне за будь-яку ціну лишити Україну виходу до Чорного і Азовського морів, тим самим встановити панування на зазначеній морській акваторії;

– “відсунути” власний кордон на захід за рахунок території України, тим самим у разі будь-якого воєнного конфлікту з державами НАТО бойові дії перенести на територію України;

– витрачає на гібридну війну з Україною колосальні фінансові ресурси (щоденно на бойовиків на Сході України витрачається біля трьох мільйонів гривень [4]).

Враховуючи зазначене вище пропонується створити в прикордонних регіонах держави Єдиний регіональний орган виконавчої влади ЄОУ ВВ, який інтегрально поєднає функції існуючих обласних державних адміністрацій і військово-цивільних державних адміністрацій. Організаційна структура такого органу наведена на рисунку.

Рисунок – Організаційна структура єдиного регіонального органу виконавчої влади у прикордонних регіонах України

Генерал-губернатор регіону і голови військово-цивільної адміністрації районів призначаються Президентом України за погодженням з членами Ради національної безпеки і оборони України. Кількісний склад апарату військово-цивільної адміністрації ЄОУ ВВ і апарату військово-цивільної

адміністрації кожного району формується за інформаційно-структурним методом, який подано у праці [5]. Сутність методу полягає в тому, що на основі аналізу кількості інформації, яку опрацьовує зазначений орган і розроблені автором норми її опрацювання [6] визначається чисельний склад органу. Перевага цього методу над існуючим функціонально-структурним полягає в тому, що він об'єктивно дозволяє визначити оптимально-необхідну чисельність складу органу з урахуванням фізико-біологічних можливостей людини працювати з інформацією за будь-яких умов обстановки.

Від зазначених органів виділяються до оперативних штабів регіональних силових структур оперативні групи (ОГ) за ситуацією, які формуються за розробленим автором методом порівняльного аналізу інформаційного навантаження на посадові особи зазначеної групи [5]. Кожне із завдань визначається показниками, які мають певне інформаційне навантаження. Методом порівняльного аналізу встановлено інформаційне навантаження на посадові особи ОГ і визначено їх мінімально-необхідну чисельність.

Сформований ЄОУ ВВ може здійснювати такі функції:

– виконання Конституції, законів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, інших органів виконавчої влади вищого рівня;

– забезпечення законності і правопорядку в регіоні, додержання прав і свобод громадян;

– виконання державних і регіональних програм соціально-економічного та культурного розвитку, програм охорони довкілля, а в місцях компактного проживання корінних народів і національних меншин – також програм їх національно-культурного розвитку;

– представляти відповідну військово-цивільну адміністрацію та територіальну громаду у відносинах із державними органами, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, підприємствами, установами та організаціями незалежно від форми власності, громадянами;

– встановлювати обмеження щодо перебування у певний період доби на вулицях та в інших громадських місцях без визначених документів, при необхідності тимчасово обмежувати або забороняти рух транспортних засобів і пішоходів на вулицях, дорогах та ділянках місцевості, та інші.

Напрямом подальшого дослідження може бути вдосконалення методу комплексного аналітичного оцінювання професійної підготовки посадових осіб регіонального органу виконавчої влади, основу якого подано у праці [7].

ЛІТЕРАТУРА

1. Про військово-цивільну державну адміністрацію

2. Про місцеві державні адміністрації : Закон України // ВВР України. – 1999. – № 20-21. – Ст. 190 (зі змінами і доп.).

3. Про місцеве самоврядування в Україні" : проект Закону України [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : http://old.niss.gov.ua /Monitor/juli/23.htm

4. Сковорода С. Цена сепаратизма. По материалам Forbes.ua. Всеукраинский популярный еженедельник 7 Я № 24 (706) 17.06.2014–23.06.2014 – С. 5.
5. Орлов, М. М. Формування системи взаємодії регіональних органів виконавчої влади у сфері охорони правопорядку (теоретико-методологічні засади) : моногр. / М. М. Орлов. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ "Магістр", 2012. – 344 с.
6. Орлов, М. М. Про необхідність законодавчого затвердження норм інформаційного навантаження на посадові особи органів державної влади та органів військового управління [Текст] / М. М. Орлов // Честь і закон : наук.-практ. журн. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2013. – № 2. – С. 19–22.
7. Орлов, М. М. Метод комплексного аналітичного оцінювання професійної підготовки посадових осіб регіонального органу виконавчої влади / М. М. Орлов // Державне управління та місцеве самоврядування : зб. наук. праць. – Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2012. Вип. 4(15) – С. 222–230.

Перлик В.В.
КЗ Сумський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти

ДЕРЖАВНО-ГРОМАДСЬКЕ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ УКРАЇНСЬКОГО ТА ЗАКОРДОННОГО ДОСВІДУ

Стаття присвячена державно-управлінському аспекту освітньої системи в Україні та закордонного досвіду Сполучених Штатів Америки та Польщі.

Постановка проблеми. Останні роки суспільного життя в Україні характеризуються глобальними змінами. Перебудовчі процеси об'єктивно супроводжуються кризовими явищами, що спонукає працівників усіх галузей людської діяльності шукати оптимальні шляхи підвищення ефективності діяльності суспільного механізму, виходу з затяжної кризи.

Оскільки управління є політичним явищем у процесі реалізації державної влади та одним із головних факторів, що визначає рівень ефективності суспільного виробництва, тому сьогодні одним із найважливіших соціальних завдань є забезпечення модернізації розвитку державного управління та посилення його впливу шляхом постійного вдосконалення форм і методів управління та вивчення вітчизняного й зарубіжного досвіду з даної проблеми, бо щасливою може бути лише та нація, яка пізнала свій шлях, глибоко шанує минуле, використовує історичні набутки, щоб іти по цьому шляху, яким би важким він не був.

Без освіти суспільство деградує, а держава перетворюється в сировинний придаток та ринок збуту неякісних товарів передових країн світу. Це ми бачимо й сьогодні.

Одним із найважливіших завдань розвитку освіти в Україні є формування конструктивного підходу до її організації та реформування. Особлива увага має бути приділена системі управління, бо жодна велика система не може функціонувати без системи управління [2].

Управління, особливо освітою та культурою, визначає майбутнє та рівень сучасного життя. Це процес впливу на діяльність окремою особи, групи або організації з метою досягнення позитивних результатів у відповідних умовах. Із соціальної точки зору – це процес взаємодії керівника з іншими людьми, в ході якого забезпечується їхня активна та скоординована участь у досягненні поставленої мети.

Проблема державного управління освітою є однією з центральних у фундаментальних і прикладних соціальних науках. Якщо загальним питанням управління присвячена значна кількість наукової та публіцистичної літератури, то питання державного управління в освітянській сфері лише починає набувати вигляд завершеної концептуальної розробки. Причина тому – складність і багатогранність проблеми.

Об’єктом управлінського впливу є окремі люди. У зв’язку з цим дедалі вищі вимоги постають сьогодні перед апаратом державного управління, від якості й ефективності роботи якого значною мірою залежать доля та майбуття України. Його постійне удосконалення є зараз життєво необхідним. Спостереження за роботою органів державного управління освітою, анкетування та бесіди з представниками апарату державного управління, аналіз документації дали змогу виявити низку недоліків у функціонуванні системи управління освітою України.

Аналіз останніх досліджень. Теоретичний фундамент дослідження особливостей функціонування системи управлінських засад в освітянській сфері висвітлено провідними науковцями та практиками, такими як Л.Даниленко, Т.Єльникова, О.Зайченко, Л.Карамушка, В.Луговий, Н.Мельтюхова. Окремі загальні та правові аспекти державного управління, проблеми їх розвитку, сучасний стан досліджують Б.Жебровський, В.Живодьор, С.Клепко, С.Майборода, І.Медведєв. Широкий міждисциплінарний діапазон проблеми зумовив потребу в аналізі наукових праць, у яких характеризується здебільшого українська модель функціонування, стратегії та розвиток системи безперервної освіти в умовах модернізації державного управління освітою.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні шляхів та визначенні концептуальних засад державного управління на основі вивчення структур державного управління освітою України та закордонного досвіду США та Польщі [5, С.124].

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день відповідно до Закону „Про освіту” в Україні створено систему органів державного управляння освітою: Міністерство освіти і науки України, міністерства й відомства України, яким підпорядковані навчально-виховні заклади, Вища атестаційна комісія (ВАК) України; Міністерство освіти Автономної

Республіки Крим; місцеві органи державної виконавчої влади та органи місцевого самоврядування і підпорядковані їм органи управляння освітою.

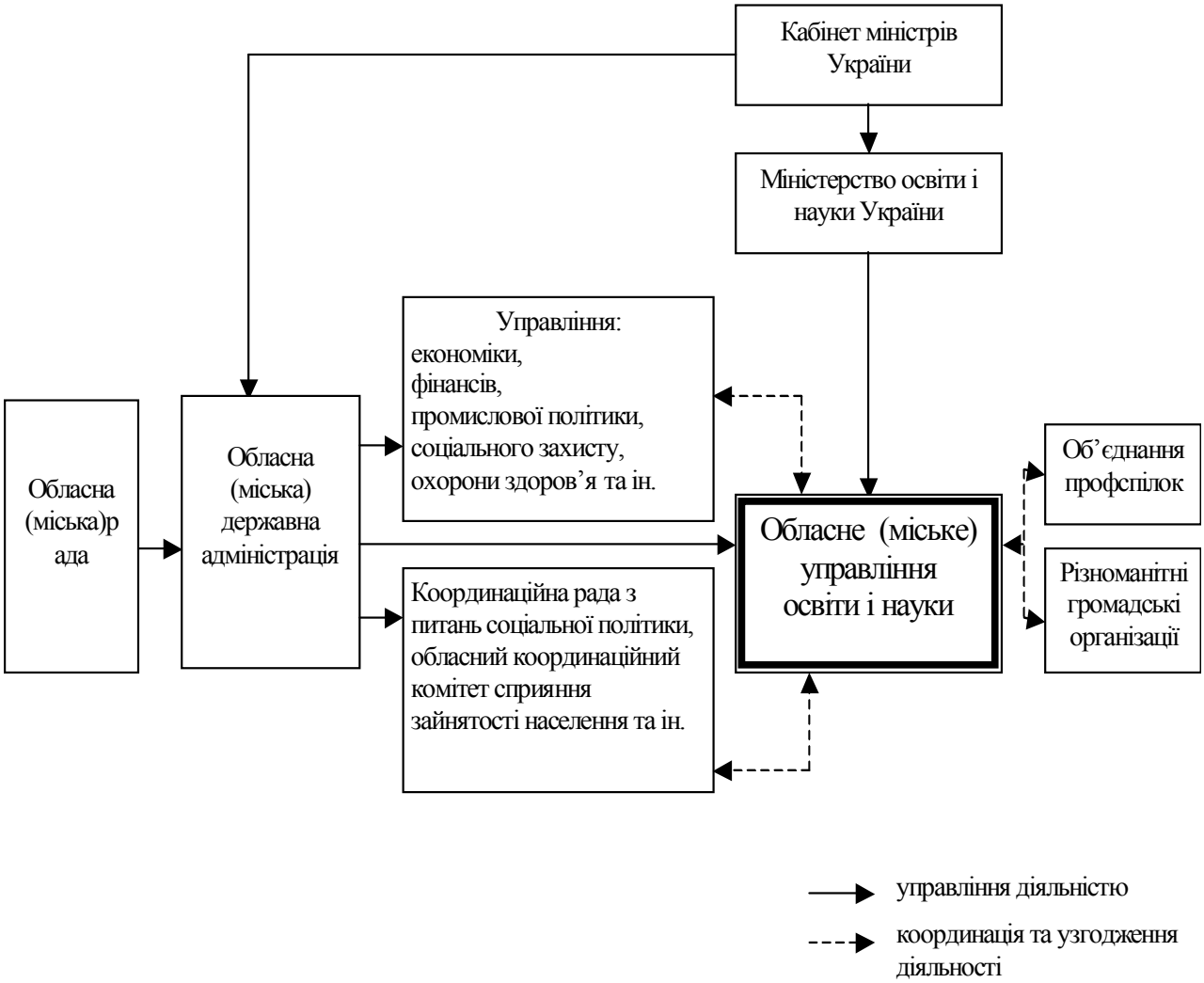

Рис. 2.1. Система органів державного управління освітою України

Розглянемо особливості державного управління освітою у США та Польщі в порівнянні з Україною.

Американська система управління освітою на нижчих її рівнях кардинально відрізняється від нашої. Наша – суто централізована, бюрократична: міністерство – обласне управління – районний відділ – дирекція школи. Роль громадськості лише дорадча, влади громадськість практично не має.

У США ланка, яка відповідала б нашій районній, відсутня. Певною мірою роль району виконує шкільний округ, але це набагато менше утворення. До нього входять одна, рідше дві-три середні школи, кілька основних і початкових. У кожній школі свій директор.

Найвищий керівний орган у окрузі – шкільна рада. Обирається вона голосуванням бюлетенями, в якому беруть участь усі жителі округу, котрі мають право голосу. Рада складається, як правило, з семи осіб і обирається на термін від двох до трьох років, причому щороку

переобирають по черзі двох чи трьох її членів. Шкільна рада обирається на непартійній основі, до неї може входити будь-який громадянин – юрист, підприємець, робітник, фермер, домогосподарка. Найважливіше – рада призначає або, як ще кажуть, наймає керівника округу (і він їй цілком підзвітний), призначає на посади всіх директорів і всіх учителів, а також ухвалює рішення про їх зняття з посад. Законодавство штату надає раді право затверджувати бюджет округу, вона уповноважена вносити зміни у „шкільну політику округу" – ухвалює рішення про відкриття нових шкіл чи їх закриття, будівництво нових приміщень, закупівлю автобусів, затверджує навіть маршрути, за якими рухатимуться шкільні автобуси, оцінює ефективність роботи керівників шкіл і педагогів, рівень знань учнів, стан дисципліни, розв'язує конфліктні ситуації. Тобто ця громадська рада виконує всі функції, які у нас цілком належать до повноважень державних освітніх органів.

Над окружними шкільними радами є освітні органи штату, що здійснюють загальний контроль [7, с. 298].

Перед багатьма колишніми пострадянськими країнами постала проблема відродження національних традицій системи освіти та її складової – управління освіти – з використанням досвіду передових країн світу. Так, Польща успішно справляється з цим завданням, свідченням чого є нещодавнє прийняття її до Європейського Союзу.

Основні принципи системи освіти, її структура, пріоритети викладені у законі "Про систему освіти" від 7.09.1991 р. з додатками та змінами 1996 та наступних років [1].

Юридична або фізична особа, яка хоче створити громадську загальну школу, повинна отримати дозвіл, який видає війт (бургомістр), у випадку початкової загальної середньої школи й гімназії, або староста, у випадку післяпочаткових (післягімназійних) шкіл.

Характерними рисами польської освітянської реформи є децентралізація і демократизація управління, розширення автономії шкіл, повна ліквідація державної монополії на створення програм і підручників. Під впливом змін, що відбуваються в суспільстві, поступово змінюються мета й зміст гуманітарного аспекту освіти, за умов її повної деідеологізації.

Кардинальні зміни в системі управління навчальними закладами в основному були зумовлені посиленням ролі органів державного управління та місцевого самоврядування, які сталися завдяки змінам у законодавчій базі Польщі [8, с. 354].

Висновки. Узагальнюючи досвід освітніх реформ, можна визначити основні принципи їх проведення, які бажано використати в Україні, враховуючи закордонний досвід, а саме:

- децентралізація та демократизація управління навчальними закладами, впровадження самоврядування шкіл;
- введення вільної навчально-економічної діяльності навчальних закладів;
- запровадження широкого контролю громадськості за рішеннями міністерства, розподілом коштів на освітянську діяльність;

- скасування монополії держави на розробку навчальних програм та підручників;

- деідеологізація навчання, зміна змісту гуманітарних дисциплін, їх переорієнтація на загальнолюдські цінності;

- розширення та удосконалення викладання мов розвинених країн;

- сприяння органів державної влади та місцевого самоврядування об‘єднанню викладачів та учнів у шкільних колективах, їх фаховому та духовному розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України ,,Про дошкільну освіту". – К., 2001р.

2. Закон України ,,Про освіту". – К., 1996р.

3. Закон України ,,Про позашкільну освіту". – К., 2000 р.

4. Закон України ,,Про середню освіту". – К., 1999 р.

5. Концептуальні засади демократизації та реформування освіти в України /
Погрібний А., Алексюк А., Вишневський О., та ін. К., «Школяр»,1997. – 149с.

6. Корсак К. Реформи освіти у Польщі та Україні: уроки і перспективи // Освіта і виховання в Польщі і Україні (XIX – XX ст.): Матеріали міжнар. наук-практ. конф. / Упорядкув. і заг. ред. Є. Коваленко. – Ніжин: НДПУ, 1998. – С. 3-6.

7. Луговий В.І. Управління освітою. Навч. посібн. – Видавництво УАДУ. – К., 1997 г. – 302 с.

8. Малиновский В.Я. Державне управління: Навчальний посібник. – Вид. 2 ге. доп. та перероб. – К.: Атіка, 2003. – 576 с.

9. Даниленко Л.І. Модернізація змісту, форм і методів управлінської діяльності керівника школи // Освіта і управління. – 1998. – Т. 2, №1.

10. Освітній менеджмент: Навчальний посібник // за ред.. Л. Даниленко, Л. Карамушки. – К.: Шкільний світ, 2003. – 400 с.

Перлик С.В. *Статья посвящена государственно-управленческому аспекту образовательной системы в Украине и зарубежному опыту Соединенных Штатов Америки и Польши.*

Пінчук Діана Миколаївна
старший викладач кафедри державного управління
та педагогічного менеджменту.
Сумський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти

Тематичний напрям: 2. Кадрова політика держави

ОПТИМІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ СИСТЕМИ ППО В УМОВАХ КРИЗИ

В умовах сучасної кризи економічної, політичної, соціальної, наукової, культурної та інших сфер життєдіяльності українського суспільства, що передбачають бурхливі, стрімкі, глибинні кількісні та якісні зміни, особливе значення для особистісного та професійного розвитку науково-

педагогічного працівника вищого навчального закладу набуває рівень розвитку його мотивації професійного самовдосконалення. Оскільки саме прагнення фахівця до постійного самопізнання, саморозвитку, самоактуалізації в умовах внутрішньо особистісної та зовнішньої, соціально-професійної нестабільності забезпечує, з одного боку, його професійну стійкість, усталеність, відповідний рівень професійної компетентності, з іншого, – постійний професійний розвиток.

Дослідження теорії і практики підготовки науково-педагогічних кадрів у системі післядипломної педагогічної освіти зумовило врахування різних аспектів її реалізації (філософського, психологічного, педагогічного, соціального), а також звернення до науково-методичних джерел означеної тематики та наукових праць В. Андрущенка [1], С. Гончаренка, І. Зязюна, Г. Дмитренка, В. Кременя, В. Лугового, Л. Лук'янової, Ю. Мальованого, Н. Ничкало, В. Олійника [2], О. Савченко, С. Сисоєвої, Т. Сорочан, Т. Сущенко, Л. Хоружої, М. Ярмаченка та ін.

Інноваційна діяльність науково-педагогічних працівників стає на сьогоднішній день основним напрямом реалізації модернізацій реформ в освіті і одним із суттєвих напрямів переходу до моделі інноваційного розвитку України в цілому. Підвищення професійного розвитку науково-педагогічних працівників є одним з основних цілей освіти дорослих на сучасному етапі. Отже, питання оптимізації діяльності науково-педагогічних працівників ВНЗ є актуальним стратегічним завданням.

На сьогодні, в умовах кризи, особливо виникла потреба у науково-педагогічних працівниках, які здатних до творчої праці, професійного розвитку та саморозвитку, освоєння та запровадження інформаційних технологій, конкурентоспроможних на ринку праці, які мають бажання змінюватися та діяти не зважаючи на обставини. Головним ресурсом суспільства, що розвивається, є люди, не так підготовлені, скільки ті, що бажають розвиватися безперервно.

В умовах економічної кризи, на яку накладається ще й складна демографічна ситуація (кількість студентів значно зменшується), у багатьох ВНЗ відбуваються значні скорочення науково-педагогічних кадрів, зростає конкуренція між викладачами. Науково-педагогічні працівники наразі сьогодні слабо адаптовані до сучасних європейських вимог, недостатньо готові до діяльності в нових умовах, а отже працюють по-старому [3].

На противагу Україні проблеми підготовки педагогів вищої школи, підвищення їхньої кваліфікації та перепідготовки у світовому освітньому просторі належать до пріоритетних. Основний акцент у підвищенні кваліфікації науково-педагогічних працівників в Україні перенесено на саморозвиток і самоосвіту. Тому виникають такі проблеми:

- Відсутні державні стандарти підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників на основі компетенцій, які б забезпечили єдиний підхід і якість ПК.
- Залишається на залишковому рівні фінансування фахового зростання науково-педагогічних кадрів (освіта дорослих) [4].

Вирішити дану проблему можна тільки шляхом створення у державі цілісної системи підготовки і неперервного фахового зростання науково-педагогічних кадрів до роботи в нових умовах відповідно до європейських і світових стандартів.

Виступаючи осередком інтелектуальних ресурсів суспільства, науково-педагогічні працівники навчальних закладів системи ППО є формуючим чинником конкурентноздатності вищої освіти. Тому, одним із стратегічних завдань національного суспільного розвитку є формування й ефективне використання потенціалу цієї категорії працівників шляхом удосконалення підготовки науково-педагогічних кадрів у системі післядипломної педагогічної освіти (змісту, організаційних форм, технологій) з урахуванням гармонізації основних параметрів їхнього професійного розвитку [3].

Сьогодні діяльність Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти стала надійною основою професійного розвитку науково-педагогічних працівників. Інститутом визначено стратегію модернізації власної системи безперервного підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників. Безперервне підвищення кваліфікації надає кожному співробітнику інституційну можливість формувати індивідуальну освітню траєкторію і отримувати ту професійну підготовку, яка потрібна йому для подальшого професійного, кар'єрного та особистісного зростання.

У період фінансової кризи, коли рівень доходів співробітників установи залишає бажати кращого, навчання на курсах підвищення кваліфікації стало особливо проблематичним. У даних умовах зростає роль підвищення кваліфікації співробітників усередині установи як дуже важливої ланки в системі безперервної освіти, вдосконалення професійної культури науково-педагогічних кадрів, підготовки їх до роботи в новій освітній ситуації, в створенні умов для їх розвитку та самореалізації.

Основою фахового зростання педагогічних кадрів вищої школи мають стати стандарти ПК науково-педагогічних кадрів та інноваційні програми, розроблені відповідно до них, на основі компетенцій за модульним принципом [5].

Таким чином, щоб оптимізувати діяльність науково-педагогічних працівників у потрібному напрямку, треба здійснити комплекс заходів, які б були спрямовані на покращення умов діяльності, мотиваційної складової, підтримки адміністрації. Отже, якісні зміни викладача вищого навчального закладу та виконання ним місії в умовах нової цивілізації можливі за створення нової моделі підвищення кваліфікації викладачів вищої школи у системі післядипломної педагогічної освіти, а також відповідного нормативно-правового поля.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрущенко В. Модернізація педагогічної освіти відповідно до викликів XXI століття / В. Андрущенко, В. Бондар // Вища освіта України. − 2009. −№ 4. − С. 14−23.

2. Олійник В. В. Модернізація системи післядипломної педагогічної освіти

України в умовах змін /. В. Олійник. // Післядипломна педагогічна освіта: європейські орієнтири та регіональні пріоритети: тези міжн. наук.-практ. конф., 10 – 11 вересня 2009 р., Біла Церква. / за наук. ред. В.В. Олійника, Л.М. Карамушки, Н.І. Клокар, Л.І. Даниленко. – Біла Церква: КОІПОППК, 2009. – С. 20 – 22.
3. Підготовка науково-педагогічних кадрів у системі післядипломної педагогічної освіти: зміст, організаційні форми, технології: наук. посіб. /авт. кол.: Є. Р. Чернишова, Н. В. Гузій, В. П. Ляхоцький [та ін.]; за наук. ред. Є. Р. Чернишової; Держ. вищ. навч. заклад «Ун-т менедж. освіти». — К.: ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти» НАПН України, 2014. — 318 с.
4. Регейло І. Ю. Підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації: теоретико-методологічний аспект / Вища освіта України №3 (додаток 1) – 2010 р. – Тематичний випуск «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології» / гол. ред. В. П. Андрущенко. – Т. 2. – Київ-Рівне : ПП Баришев К. В., 2010. – 484 с.
5. Ярочкина Г. В. Инновационная модель повышения квалификации педагогических кадров учреждений довузовского профессионального образования / Г. В. Ярочкина. // Инновации в образовании. –2008. № 8. –С. 4 –13.

Попова О. І.
Департамент освіти і науки Сумської обласної адміністрації

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ОСВІТИ ЗА УМОВ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Суспільно-політичні і соціально-економічні перетворення, що відбуваються нині в державі, супроводжуються кардинальними змінами свідомості громадян, сприяють реалізації реформи влади в Україні, вимагають абсолютно нових ідей, неординарних підходів до вирішення завдань, які постають перед суспільством.

Освіта як головна функція держави відіграє відповідальну роль у сучасному суспільному розвитку, виступає могутнім механізмом творення соціально-культурного обличчя людини, її особистості в умовах трансформації нашого суспільства [1]. Розбудова економіки, створення матеріальних цінностей потребують найефективніших технологій, високоосвічених спеціалістів, висококваліфікованих робітничих кадрів.

За таких умов особливого значення набувають питання підвищення ефективності реалізації органами управління освітою, навчальними закладами завдань і функцій держави щодо забезпечення високої якості освіти, розвитку України як сучасної європейської держави, розв’язання яких значною мірою залежить від управління якістю освіти у кожному конкретному регіоні.

Водночас враховуючи, що державне управління якістю освіти, як відкритою соціально-педагогічною системою, знаходиться під постійним впливом економічних, політичних, соціальних, духовних сфер життя, які перебувають у стадії кардинальних змін і, на жаль, характеризується

недостатнім фінансуванням та матеріально-технічним забезпеченням, створення умов для надання дітям та молоді якісних освітніх послуг є досить непростою справою, адже освітня політика в певному регіоні має свою специфіку, адаптується до місцевих традицій, можливостей тощо.

Забезпечення конституційного реформування місцевого самоврядування як одного з фундаментальних чинників розвитку системи української державності, пов'язаного з децентралізацією, потребує децентралізації управління і в сфері освіти, що є головним чинником підвищення та вирішення ключової проблеми сучасності – якості надання освітніх послуг. Схвалена Кабінетом Міністрів України 1 квітня 2014 р. Концепція реформування місцевого самоврядування й територіальної організації влади створює перспективи для розбудови ефективної системи державного управління якістю освіти.

Державне управління якістю освіти має забезпечувати якість внутрішніх параметрів процесу й результату навчання учнів, задоволення їхніх освітніх потреб щодо здобуття якісної компетентності та має бути спрямоване на поліпшення використання ресурсів для забезпечення якості освіти й підвищення ефективності функціонування системи освіти загалом.

За сучасних умов трансформаційних процесів в Україні децентралізація державного управління освітньою системою передбачає оптимізацію управлінських структур, перерозподіл функцій та повноважень між центральними і місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та навчальними закладами. Потрібні зміни в системі фінансування, підзвітності та підпорядкованості освітніх установ на регіональному рівні, що, в свою чергу, сприятиме поліпшенню якості освіти.

Розглядаючи дефініцію поняття «децентралізація», слід зазначити, що цей термін (від лат. de – відмова та англ. decentralization – централізація) варто тлумачити як «передання частини функцій державного управління центральних органів виконавчої влади місцевим органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування, розширення повноважень нижчих органів за рахунок вищих за рівнем» [2, с. 111].

Чітке розмежування повноважень щодо управління освітою як між різними органами місцевого самоврядування, так і між органами виконавчої влади поставить в центр уваги людину, її інтереси та потреби. Нова система місцевого самоврядування повинна забезпечити демократизацію та прозорість процесу державного управління якістю освіти.

На зміну централізованому управлінню повинно прийти розмежування функцій між центральними, регіональними і місцевими органами управління освітою з передачею основних повноважень на нижчий рівень, тобто на рівень громади. Подолання надмірної централізації влади в управлінні освітою має сприяти творчій активності учасників навчального процесу, досягненню консенсусу з різними групами населення щодо вироблення нових підходів в освітній політиці, забезпечить доступність та якість освіти з урахуванням регіональних потреб.

Оскільки «процес децентралізації передбачає делегування прав в управлінні місцевим органам виконавчої влади, то доцільно розширити

повноваження місцевих органів виконавчої влади в управлінні закладами освіти, надавши їм більшу самостійність у вирішенні організаційних, управлінських, фінансових питань, що зумовлено необхідністю кращого врахування освітніх потреб даної місцевості» [3].

Децентралізація управлінських впливів надасть можливість створення адекватної організаційної структури управління в системі освіти та професійної підготовки, посилить незалежність та відповідальність закладів, сприятиме вдосконаленню механізмів саморегулювання. За таких умов влада, наближена до її головного джерела – людей, забезпечить залучення до суб'єктів процесу управління громадськості. Все зазначене, на нашу думку, має змінити взаємовідносини між працівниками (керівниками, педагогами) навчальних закладів та керівниками органів місцевого самоврядування, що передбачає побудову та існування партнерства у сфері освіти та спільного вирішення проблем, пов'язаних із підвищенням якості освіти. Реалізація інноваційної системи місцевого самоврядування в Україні відкриває можливості для здійснення управлінських впливів, метою яких є створення сприятливих умов для реалізації та розвитку інтелектуальних запитів кожної особистості. Такий підхід передбачає забезпечення якісних і доступних освітніх послуг, вдосконалення професійної майстерності педагогів, гармонійне об'єднання зусиль усіх учасників поліпшення управління якістю освіти. Реформаційні процеси на шляху децентралізації влади в цьому випадку визначають головну функцію управління освітою – координацію дій владних структур, закладів освіти і громадськості з метою задоволення особистих потреб громадян і державних запитів в інтелектуальному і професійному збагаченні, а відтак удосконаленні державного управління якістю освіти.

Таким чином, реформування місцевого самоврядування є доволі важливим напрямком розбудови сучасної Української держави, децентралізація освіти – об'єктивною потребою цього процесу, необхідною ознакою якого є удосконалення державного управління якістю освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Глобалізація в соціологічному вимірі. – К.: Інститут соціології НАН України 2011. – 318 с.

2. Державне управління та державна служба: словник-довідник / уклад. О. Ю. Оболенський. – К.: КНЕУ, 2005. – 480 с.

3 Курець В. Децентралізація фінансового управління загальноосвітніми школами України – нагальна проблема часу. [Електронний ресурс] / В. Курець. – Режим доступу: www.confcontact.com/2009kach/kurec.htm

Радченко Олександр Віталійович,
професор надзвичайний Поморської Академії в Слупську (Польща);
Радченко Оксана Олександрівна,
здобувач Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

ВІЙНА НА ДОНБАСІ ЯК ОСТАННІЙ ЗАСІБ ЛЕГІТИМІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ?

Минуло фактично півтора роки з моменту повалення злочинного режиму Януковича та перемоги Революції Гідності в Україні. Українці відчули себе гідною європейською політичною нацією, сконсолідувавшись під загрозою російської ворожої експансії навколо президента України Петра Порошенка та Прем'єр-міністра Арсенія Яценюка, владу (і відповідну народну довіру) яким надав переможний Майдан.

Не можна не погодитися Валерієм Пекарем, який зазначає в «Українській правді», що насправді наш Майдан був троїстою модернізаційною революцією:

– економічною: революцією середнього класу проти неофеодалізму, за вільний ринок проти олігархічної моделі економіки;

– геополітичною: українською національно-визвольною, антиімперіалістичною, антиколоніальною революцією;

– ціннісно-ментальною: Революцією Гідності, протистоянням нових і старих цінностей та парадигм мислення [3].

Саме на реалізацію цих глибинних суспільних перетворень повсталим громадянським суспільством України було дано владу новим очільникам держави як певний «позиковий політичний капітал», який нова влада мала відпрацювати, щоб довести всьому цивілізованому світу, що жертви «Небесної сотні» не були марними. І хоч ані Порошенко, ані Яценюк не були явними вождями чи Майдану (унікальної форми політичної самоорганізації українського громадянського суспільства в умовах майже тотальної недовіри як провладним, так і опозиційним політичним силам і лідерам), саме цим політикам було довірено стати провідниками народної волі в оновленій демократичній державі з європейськими цінностями та перспективами.

Прекрасно розуміли це й самі нові керманичі постмайданної України. Вони обіцяли «жити по новому». У своїй інавгураційній промові обраний на хвилі народної довіри вже в першому турі президент України Петро Порошенко гарантував громадянам надійну безпеку і тривалий мир, реформу щодо децентралізації влади ще у 2014 році, знищення корупції, якнайшвидше запровадження безвізового режиму для України з ЄС з січня 2015 року тощо [7]. Ці щирі прагнення, вимовлені на Біблії у переломний момент історичного розвитку України, згодом викристалізувалися у швидко призабуту політикумом і самим президентом «Стратегію реформ-2020», що

передбачала системне реформування всієї системи державно-владних відносин в Україні за 8 напрямками і 60 складовими співреформами. [6].

Ще більш конкретним і детальним планом реалізації революційних прагнень Революції Гідності стала розроблена під керівництвом Арсенія Яценюка коаліційна угода новообраного демократичного парламенту, що вже містила покрокову дорожню карту реформування 17 сфер життєдіяльності українського суспільства, конкретизовану у майже 300 першочергових зобов'язаннях.

Вперше в історії України склалася унікальна ситуація, коли викристалізувані Майданом справжні вимоги й прагнення народу підтримали й поклали в основу своїх програм дій два найвищих державних посадовця – Президент та Прем'єр-міністр, які виступили єдиною командою й отримали всю повноту виконавчої влади в державі й до того ж – абсолютну більшість у Верховній Раді України. Для реалізації омріяного залишалося тільки докласти політичну волю, професіоналізм, порядність і патріотизм нової владної політичної еліти країни.

З того часу минуло не так багато часу, щоб робити висновки щодо глобальних політичних трендів та системних структурно-інституційних зсувів в частині формування нових владно-суспільних відносин європейського типу в Україні, але вже чітко видно щонайменше три взаємопов'язані провідні тенденції, котрі ставлять під загрозу завоювання Революції Гідності, та й, власне, загрожують самому існуванню української держави. До цих тенденцій віднесемо:

Перше – провал розрекламованих суспільно-політичних реформ.

Друге – стрімка делегітимізація нової державної влади та персонально її керманичів.

Третє – незавершеність Революції Гідності.

Щоб не потрапити в пастку надзвичайно популярних останнім часом серед провладних політиків закидів типу «будь-яка критика дій влади в Україні неприпустима, бо грає на руку Кремлю», свою подальшу аргументацію означених тенденцій базуватимемо тільки на найбільш авторитетних іноземних джерелах, визнаних вітчизняних провідників ідей і прагнень Майдану (як-от «Українська правда») та очевидних фактах.

Отже, тенденція перша. Попри всі намагання, а ще більше – реформаторську риторику – реальних реформ в Україні не бачать ані наші співгромадяни, ані закордонні фахівці й політики. Нічого з зазначених вище обіцянок в інавгураційній промові Порошенко не виконав, як і не продав власний бізнес, поступово перетворюючись на суперолігарха на вершині влади. Більше того, частина з обіцянок в цій промові самим президентом і перекреслена повністю. Йдеться, наприклад, про проголошені Петром Олексійовичем права місцевих громад на історичну пам'ять та власний пантеон героїв [7], що після підписанням ним «декомунізаційних законів» вже може стати складом кримінального злочину.

У своїй «Стратегії реформ-2020» Петро Порошенко цілком слушно назвав судову реформу «свого роду «передреформою», як і зміни в сфері держуправління адже вся державна машина підлаштована під корупційні

інтереси» [6]. Проте, досі в судовій сфері відсутні будь-які значимі зрушення. А в сфері державного управління широко розпіарена люстрація призвела лише до значного збільшення управлінського хаосу та зростання відвертого непрофесіоналізму. Не випадково впливовий американський фахівець, президент проекту перехідних демократій Брюс Джексон нещодавно констатував в газеті «Нью Йорк Таймс»: «Українська влада настільки слабка і безпорадна, що неспроможна робити елементарні речі, щоб побудувати єдину і незалежну державу.» Й додав: «Порошенко, любимо ми його чи ні, він не справляється» [12].

Немає чим похвастатися й українському Прем'єр-міністрові в реалізації широко розрекламованих реформ, під які в уряд Арсенія Яценюка були кооптовані закордонні спеціалісти. Частина їх (як-от Саша Боровик, Яніка Мерило, Джаба Ебаноїдзе, який »не захотів бути цапом відбувайлом») вже пішли з уряду, частина залишилася, але результатів не видно. Є тільки закиди з боку партнерів по коаліції й звинувачення у розкраданні значних сум державних коштів, з приводу чого навіть створюється тимчасова слідча комісія Верховної Ради України. Такий розкол прослідковується не тільки в стані коаліціантів, але й між самими першими особами української держави, що вже виплеснулося в інформаційний простір, коли заступник глави Адміністрації президента Дмитро Шимків, публічно звинуватив уряд Яценюка в тому, що з 290 зобов'язань, прописаних у коаліційній угоді, виконано лише 15 або 5,2% [9].

Всі спроби Яценюка списати економічні негаразди та реформістськи провали на війну на Донбасі всерйоз не сприймаються ані українськими аналітиками, ані закордонними. Так, вже згаданий Брюс Джексон досить просто описує претензії Заходу до української влади: «Ми маємо агресію цілком передбачуваної Росії проти непередбачуваної і ненадійної України. Україна в даний час розглядається як держава, якій не можна довіряти. Що каже ЄС: де це децентралізація? Де прихильність? Де реформи?» [12]. Особливо бентежить наших західних друзів ситуація з корупцією у владі, яка за багатьма ознаками, не тільки не здолана, але й квітне новим квітом. Саме на цьому наголошує старший науковий співробітник Петерсонівского Інституту Міжнародної Економіки у Вашингтоні Андерс Аслунд, називаючи корупцію в органах влади в Україні «ендемічною» яка, «поряд з агресією Росії проти територіальної цілісності і суверенітету України, є головною загрозою для нації» [10, с. 64].

Тенденція друга. Відсутність бажаних змін, того самого «життя по новому», стала головною причиною стрімкої делегітимізації як інституцій нової державної влади, так і персонально очільників України Петра Порошенка й Арсенія Яценюка.

За останніми соціологічними замірами близько 80% українців розцінюють політику уряду як провальну або негативну. Більш того, – зазначає директор Українського інституту аналізу та менеджменту політики Руслан Бортник, – вперше за останні 10 років, від 10 до 15% українців готові виходити на вулиці з протестами. Це дуже високий рівень. Для порівняння, в період Майдану такий рівень був близько 7–8% [2]. Навесні

2015 року більшість українців не схвалюють дії ані Президента П. Порошенко (58%), ані дії Прем'єр-міністра А. Яценюка (68%). Обраний півтора роки тому президентом України переважною більшістю громадян вже в першому турі Петро Порошенко сьогодні набрав би лише 19,2%. Особливо різким і несподіваним соціологи відомої київської компанії Research & Branding Group називають падіння особистого рейтингу нинішнього прем'єр-міністра Арсенія Яценюка до 1,7% і падіння рейтингів його політичної сили «Народний Фронт» з 24% до 3–5% [4].

Поряд з відсутністю відчутних реформ не в останню чергу така ситуація пояснюється й різними для влади й суспільства сприйняттями та поясненнями перебігу війни на Сході України. Замість обіцяного президентом на початку 2014 року швидкого відновлення порядку й державного ладу на Донбасі та забезпечення тривалого миру й надійної безпеки для співгромадян, ми отримали довготривалий збройний конфлікт без особливої перспективи його вирішення в осяжному майбутньому.

Війна в Донбасі поглинає величезні ресурси, руйнує інфраструктуру й міста цього індустріального краю, врешті-решт поглинає житті героїв-патріотів та мирних громадян, але при цьому власне воєнні операції не мають будь-якого сенсу. Адже сам президент Петро Порошенко неодноразово публічно заявляв, що виграти цю війну військовими методами неможливо.

Відтак в суспільстві визріває закономірне питання: навіщо нам вести війну, яку неможливо виграти? Чи не для того, щоб списувати на цю війну всі свої прорахунки та управлінську бездарність? Чи не для того, щоб в умовах катастрофічної делегітимізації влади, що не виправдала сподівань Революції Гідності, прибрати з київських вулиць «подалі від гріха» примару нового Майдану? Свої жорсткі оцінки військовій політиці українських керманичів відверто ставлять лідери суспільної думки. В цих оцінках домінують дві основні тези. Перша: «Війна могла би й не перейти в «гарячу» фазу, якби не один із ключових архетипів української історії модерної доби – зрадливість і запроданство еліт, їхня перманентна нездатність мислити категоріями національних інтересів і державних пріоритетів» [5]. Друга: «Верхівка розбирається з нами нашими ж руками. Прибрали з Майдану пацанів, які могли стати лідерами. Це був план влади: всіх із Майдану кинути на передову. Вбивають одразу двох зайців: тут Майдан розсмокчеться й згниє, а там усіх «майданутих» виб'ють» [8, с. 47–48]. «В головах української владної еліти продовжує домінувати логіка війни, – певним чином підсумовує Руслан Бортник – жодна з причин, які лягли в основу цього конфлікту, не вирішена. Незважаючи на смерті тисяч українських громадян, політики так і не навчилися домовлятися і навіть розмовляти. Рік продемонстрував банкрутство українських політичних еліт» [1].

Про те, що Петро Олексійович насправді боїться, що одного разу герої Майдану прийдуть по його душу й виставлять рахунок за невиконані обіцянки, широко відомо не тільки в Україні, але й за її межами. Так, відомий дослідник демократії професор канадського університету Альберта

Девід Марплз у аналітичному огляді «Один рік після Євромайдану» пише, що за всіма ознаками Євромайдан ще не закінчився й варто очікувати його пробудження внаслідок військових недоліків у війні на сході, неефективності економіки, і не в останню чергу, внаслідок нерозторопності тандему Порошенко-Яценюка у подоланні корупції в суспільстві [13].

Цією цитатою ми перекидаємо місток до ***тенденції третьої*** – фактичної незавершеності Революції Гідності, адже, як зазначає В. Пекар, жодна з трьох революцій Майдану не завершена [3]. Дійсно, українській владі так і не вдалося в економічній площині зламати олігархічну модель політики й господарювання; в ціннісно-ментальній – зламати неформальні практики бюрократії та корупційні управлінські схеми й перейти на відкрите, прозоре й чесне врядування за європейськими моделями й практиками; в геополітичній – добитися припинення бійні на Донбасі й перенести проблему вирішення конфлікту в площину переговірної дипломатії.

Однак жорсткий світ початку третього тисячоліття розставляє свої ціннісні пріоритети. І, судячи з публікації в газеті «Нью Йорк Таймс» популярного американського журналіста, трикратного лауреата Пулітцеровської премії Томаса Фрідмана, в цих пріоритетах Україна, як така відсутня.

Адже в аналізі передвиборних програм кандидатів на пост президента США Фрідман піднімає проблематику глобальної перспективи розвитку людської цивілізації. Перспективи, де, за розумінням американських експертів «поділ по лінії «Захід – Схід» і «капіталізм – комунізм» незабаром втратить свою актуальність. Замість цього основний розлом пройде по лінії «світ порядку – світ хаосу», оскільки екологічні, релігійні та економічні проблеми підірвуть слабкі країни. Але біда в тому, що ми (*США – авт.*) не знаємо, як з цим впоратися. Для управління багатьма з цих бурхливих регіонів у минулому ми покладалися на імперії, колонізаторів і диктаторів. Але сьогодні ми знаходимося в постімперській, постколоніальній і пост-автократичної ері. Ніхто не хоче чіпати ці неспокійні регіони, оскільки це загрожує лише додатковими витратами. На жаль, більшість із проблемних регіонів не здатні на демократичне самоврядування [11].

Відтак вибір у нашої України, у нашої влади разом з громадянським суспільством нескладний – або насправді довести своє право і свою здатність до дійсно демократичного самоврядування, свою спроможність стати частиною «світу порядку», або назавжди скотитися у «світ хаосу» і чи варта буде така державність славної Революції Гідності?

ЛІТЕРАТУРА

1. Бортник Р. Війна з Донбасу пошириться на інші області України / Руслан Бортник // ***Український інститут аналізу та менеджменту політики. –*** *Режим доступу : http://uiamp.org.ua/?p=14486*

2. Война на востоке Украины. Аналитический выпуск // ***Український інститут аналізу та менеджменту політики. –*** *Режим доступу : http://uiamp.org.ua/?p=14569*

3. Пекар В. Україна – від епохи Середньовіччя до Нового світу / Валерій Пекар // Інтернет-видання «Українська правда» ; 16.05. 2015 р. – Режим доступу : http://www.pravda.com.ua/articles/2015/05/16/7068075/
4. Политическая ситуация в Украине. рейтинги партий и политиков / Інтернет-представництво компанії Research & Branding Group; 19.03.2015 – Режим доступу : http://rb.com.ua/rus/projects/omnibus/9018/, %20http:/kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=news&id=512&page=2,%20http://ru.slovoidilo.ua/uploads/news/7c1c4c3e6dd2ef0c94335283f12694fc.png
5. Потапенко Я. Витоки та сенси п'ятої російсько-української війни: спроба комплексного міждисциплінарного аналізу / Ярослав Потапенко // Інтернет-видання «Вісник Переяславщини»; 8 лютого 2015 р. – Режим доступу : http://visnik-press.com.ua/?p=27471
6. Президент представив «Стратегію реформ-2020»: Мета реформ – членство в ЄС // Офіційне інтернет-представництво Президента України 25.09.2014 – Режим доступу : http://www.president.gov.ua/news/31289.html
7. Промова президента України Петра Порошенка на інавгурації (повний текст) – Режим доступу : http://tsn.ua/politika/promova-prezidenta-ukrayini-petra-poroshenka-na-inavnuraciyi-povniy-tekst-353552.html
8. Савченко Віра : «Верхівка розбирається з нами нашими ж руками» / Віра Савченко // Країна. – №28(231). – 2014. – С.47–48.
9. Шимків Д. Коаліційну угоду виконано лише на 5% / Дмитро Шимків // Інтернет-видання «Українська правда» ; 31.03. 2015 р. – Режим доступу : http://www.pravda.com.ua/news/2015/03/31/7063208/
10.Åslund A. The Maidan and Beyond: Oligarchs, Corruption, and European Integration / Anders Åslund // Journal of Democracy – Volume 25. – Issue 3. – July 2014 – p. 64 – 73.
11.Friedman T. Hillary, Jeb, Facebook and Disorder / Thomas L. Friedman// The New York Times – May 20, 2015 – Режим доступу : http://www.nytimes.com/2015/05/20/opinion/thomas-friedman-hillary-jeb-facebook-and-disorder.html?rref=collection%2Fcolumn%2Fthomas-l-friedman&_r=1
12.Herszenhorn D. In Ukraine, Corruption Concerns Linger a Year After a Revolution / David M. Herszenhorn // The New York Times – May 17, 2015 – Режим доступу : http://www.nytimes.com/2015/05/18/world/europe/in-ukraine-corruption-concerns-linger-a-year-after-a-revolution.html?_r=0
*13.**Marples D.** One Year after Euromaidan/ **David Marples** // Current Politics in Ukraine – https://ukraineanalysis.wordpress.com/2015/02/23/one-year-after-euromaidan/*

Решевець Ігор Володимирович,
аспірант кафедри регіонального розвитку та місцевого самоврядування ХарРІ НАДУ

Тематичний напрям: Органи влади в системі управління державою

ПІДХОДИ ДО РОЗМЕЖУВАННЯ ПОЛІТИЧНОГО ТА АДМІНІСТРАТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Низька ефективність держави як політичного інституту, її неспроможність подолання кризових явищ в економіці, політичну нестабільність, корупцію, зростання рівня злочинності, соціальну напруженість, а також посилення недовіри до всіх форм владних інституцій є важливою причиною необхідності реформування політико-адміністративної системи управління у зв'язку з чим виникає необхідність процесу розмежування політичного і адміністративного рівнів системи державного управління з метою дослідження кожного явища окремо.

Дослідження процесів розмежування політичного й адміністративного рівнів системи державного управління висвітлили у своїх працях закордонні науковці Т. Веймер [1], Б. Гурне [3], Т. Дай [4] та ін. Серед вітчизняних вчених цю проблему досліджували Б. Гаєвський [2], В. Горбатенко, С. Дубенко [5], В. Князєв [6], І. Коліушко [7], В. Луговий [8] та ін.

Започаткував теоретичну розробку питань адміністративно-державного управління у 1887 р. професор Вудро Вільсон – майбутній президент США, який зазначав, що наука адміністрування прагнутиме віднайти способи поліпшення діяльності уряду, зробить його роботу менш трудомісткою, упорядкує організацію управління. На його думку, завданням державної адміністрації повинно бути оперативне і компетентне впровадження в життя рішень будь-якої групи політичних лідерів – "обранців нації".

Ф. Гуднау і В. Вільсон вважали, що успішному розвиткові демократії сприятиме чітке розмежування їх функцій: політикам слід здійснювати контроль за діяльністю адміністраторів. Тоді останні не зможуть "втручатися" у політику, а будуть зосереджуватись на вирішенні завдань, визначених для них політичними лідерами.

Між політичними й адміністративними складовими системи державного управління також існують суттєві відмінності. У табл. 1, відображено відмінності між політичними й адміністративними посадами щодо процедури призначення та звільнення з посади, відповідальності, характеру діяльності та рішень, що приймаються, позиціонування щодо політичних сил, професійної компетентності.

Таблиця 1.

Функціональні відмінності між політичними й адміністративними функціями в державному управлінні [9, с. 16]

Функціональні відмінності	*Політичні посади*	*Адміністративні посади (державні службовці)*
1	2	3
Призначення	Обираються парламентом (проурядовою коаліцією) або призначаються політичним лідером (президентом)	Призначаються на загальних підставах, які регламентуються відповідними нормами
Звільнення	Через висловлювання недовіри парламентом (проурядовою коаліцією) або на розсуд політичного лідера (президента). Неможливість оскаржити рішення про звільнення в	В установленому адміністративному порядку. Право через суд оскаржити рішення про звільнення
Відповідальність	Політична	Адміністративна
Діяльність	Визначає державну політику в певній галузі в інтересах	Здійснює державну політику
Рішення	Приймає політичні рішення, націлені на розв'язання суспільної проблеми	Приймає організаційні та управлінські рішення, спрямовані на вирішення часткових проблем, локалізованих у просторі й
Позиціонування щодо політичних сил	Лояльність до певної політичної сили, яка делегувала особу до уряду; наявність підтримки з боку	Нейтральність до панівної політичної доктрини
Професійна компетентність	Здатність реалізовувати політичну доктрину	Наявність професійного досвіду, освіти й адміністративних

Згідно з визначеними особливостями проведемо розмежування між політичними та адміністративними органами державного управління.

Політичний орган державного управління: формується згідно з політичними процедурами, які визначені Конституцією; керівний склад підбирається за політичними ознаками лояльності до провідних політичних сил; зміна керівного складу відбувається за результатами парламентських або президентських виборів; у системі політико-управлінських відносин виступає носієм державного суверенітету та національних інтересів; не має вищестоящого органу управління, підзвітний та підконтрольний представницькому органу (парламенту); самостійно визначає складові своєї організаційної структури; приймає політичні рішення, які спрямовані на реалізацію загальнодержавних інтересів; несе переважно політичну відповідальність за результати своєї діяльності.

Адміністративний орган управління: формується згідно з визначеними

у законодавстві адміністративними процедурами; керівний склад формується за ознаками професіоналізму та компетентності; зміна кадрового складу відбувається на умовах контракту або з міркувань кар'єрного зростання; в системі управлінських відносин виступає суб'єктом реалізації державної політики; підконтрольний та підзвітний вищестоящому адміністративному органу управління; організаційну структуру затверджує вищестоящий адміністративний орган згідно з чинним законодавством та визначеними нормами; приймає адміністративні рішення, які спрямовані на вирішення конкретних проблем у певній галузі економіки або соціальній сфері; несе адміністративну відповідальність за свою діяльність, форми цієї відповідальності визначені у законодавстві і чинними нормами [9].

Отже, політична та адміністративна складові державного управління мають різні функціональні навантаження. Через політичну складову відбувається легітимізація політичного курсу, а через адміністративну – процес реалізації цього політичного курсу. Чітке та законодавчо закріплене розмежування політичного і адміністративного рівнів системи державного управління в Україні підвищить якість підготовки і реалізацію управлінських рішень, всебічно запровадить ідею "державного менеджменту" (передусім маркетингову орієнтацію системи державного управління на потреби громадян), розвиток конкурентних відносин між державним та приватним секторами, децентралізацію як засіб розвитку самоврядної парадигми управління й розвиток креативного мислення.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Веймер Д. Аналіз політики: концепції і практика / Д. Веймер, Е. Вайнінг. – К. : Основи, 2000. – 654 с.*
2. *Гаєвський Б. А. Українська політологія (концептуальні засади) : [посібник] / Б. А. Гаєвський. – К. : МАУП, 1994. – 142 с.*
3. *Гурне Б. Державне управління / Б. Гурне ; [пер. з фр. В. Шовкуна]. – К. : Основи , 1993. – 165 с.*
4. *Дай Т. Р. Основи державної політики [Текст] : підручник / Т. Р. Дай ; [пер. з англ. Г. Є. Краснокутського] ; за наук. ред. З. В. Балабаєва. – О. : АО Бахва, 2005. – 468 с.*
5. *Дубенко С. Д. Державна служба і державні службовці в Україні / С. Д. Дубенко. – К. : ІнЮре, 1999. – 244 с.*
6. *Князєв В. М. Громадянське суспільство в контексті реалій сучасної України / В. М. Князєв, Ю. В. Бакаєв // Формування громадянського суспільства в Україні: стан, проблеми, перспективи. – К. : Вид-во УАДУ, 2001. – С. 26-38.*
7. *Коліушко І. Б. Виконавча влада та проблеми адміністративної реформи в Україні [Текст] : монографія / І. Б. Коліушко ; відп. ред. В. Б. Авер'янов. – К. : Факт, 2002. – 260 с.*
8. *Луговий В. І. Управління освітою : навч. посібник [для слухачів, аспірантів, докторантів спеціальності "державне управління"] / В. І. Луговий. – К. : Вид-во УАДУ, 1997.*
9. *Peters Thomas J. In search of excellence : lessons from America's best–run companies/ Thomas J. Peters, Robert H. Waterman. – N.-Y. : Harper Business Essentials, 2004.*

Решевець Олеся Володимирівна,
к.держ.упр., доцент кафедри регіонального розвитку та місцевого самоврядування,
Голова Ради молодих учених ХарРІ НАДУ

Тематичний напрям: Економичні аспекти публічного управління.

РОЛЬ ЦЕНТРІВ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В СИСТЕМІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ

Сучасні інформаційно-комунікативні відносини формуються в умовах конкуренції між суб'єктами інформаційного простору,за вплив на органи влади, а з іншого,на органи місцевого самоврядування,що прагнуть проводити власну політику з надання управлінських послуг для населення. Вирішення цієї суперечності знаходиться у площині забезпечення лояльності територіальної громади до владних рішень, мобілізації потенціалу мешканців для розв'язання місцевих проблем. З цією метою, на наш погляд, в місцевому інформаційному просторі громади доцільно виокремити пріоритетні інформаційні об'єкти, як мету для якісних позитивних змін, а саме: населений пункт – територіальна громада – орган місцевого самоврядування.

Такий підхід, з нашої точки зору, дозволяє об'єднати при прийнятті управлінського рішення зусилля стратифікованої громади різного спрямування для забезпечення її розвитку; діагностувати політику органу самоврядування та здійснювати її моніторинг; визначати інструменти адаптації інформаційних фактів і повідомлень до різних рівнів діяльності громади. На кожному з цих етапів слід виокремлювати конкретні завдання, що потребує з'ясування умов і ресурсів упровадження заходів.

Реалізація місцевими органами влади політики функціонування та розвитку має враховувати істотну, нерідко приховану фазами управління мету інформації – посилення впливу на громаду. Адже саме інформаційне середовище презентує проблему, створюючи підґрунтя її вирішення. При цьому технології інформаційного менеджменту повинні лише сприяти досягненню запропонованої органами влади і погодженої із суспільством мети, а не визначати її зміст.

Налагоджена інформаційна інфраструктура є надійним інструментом здійснення державної політики і дозволяє, наприклад, запровадити нові засоби прискореного розвитку. Вона виходить за формальні межі органу місцевого самоврядування й має складатися з наступних компонентів:

– системи виробництва інформаційних продуктів;
– системи доставки інформації до споживача;
– системи виробництва засобів виготовлення інформаційних продуктів та їх доставки;
– системи розробки інформаційних технологій;
– системи накопичення і збереження інформаційних продуктів (інформаційних ресурсів);

– системи підготовки управлінських кадрів.

Інформаційне забезпечення ЦНАП полягає не стільки в інформуванні мешканців, скільки в мобілізації їх відповідальності та залученні до участі у вирішенні проблем. З одного боку, це застосування сукупності прийомів органом місцевої влади щодо об’єктивного інформування мешканців про власну діяльність, цілі та завдання, з іншого, – використання ним засобів переконання, обґрунтованості,прозорості у відносинах із громадськістю, при цьому, досягнення цілей не може превалювати над використаними засобами і тому припускати застосування маніпуляційних технологій. У разі потреби змінити поведінку члена громади звичайним інформуванням неможливо, для цього необхідні широка просвітницька й роз’яснювальна робота, застосування складних тактичних моделей, що поєднують як довірче спілкування, так і часткове ознайомлення громадськості із завданнями політики надання адміністративних послуг, створення умов для вільного інформаційного вибору населенням.

Вибір інформаційного інструментарію при забезпеченні зовнішніх комунікацій ЦНАП, пов'язаний з оцінкою стану масової свідомості. Адже в одних громадах можуть бути задіяні механізми так званого "романтичного очікування", в інших – прагматичні підходи і т.ін. Тому технології інформування частково вирівнюють громадську думку стосовно тієї чи іншої ситуації і допомагають реалізувати прийняті управлінські рішення.

Використовуючи електронні ЗМІ, органи влади можуть не тільки інформувати населення про мету політики, але й моделювати відносини із громадськістю, що стосуються формування представницьких органів влади, підтримки певних традицій і бажаних стереотипів.

Прийняття рішення щодо забезпечення ефективної зовнішньої комунікації вимагає чимало інформаційних фактів тактичного характеру, певної зміни поведінки особистості або групи осіб. Відслідковуючи реакцію громади на адміністративну послугу, місцеві органи влади мають можливість уточнювати й оцінювати ефективність своєї інформаційної діяльності, що дозволяє своєчасно корегувати інформаційну поведінку органу влади на будь-якому рівні інформаційно-комунікативних систем. Однак найчастіше необхідні зміни стосуються саме тактичних прийомів поширення інформації.

Місцеві органи влади не обмежують інформаційне забезпечення своєї діяльності лише налагодженням зв’язків із громадськістю. Корисним у цьому сенсі може стати приклад застосування політики «другого плану», наведений американськім психологом Р. Чалдіні [1], який базується на даних експерименту, проведеного з метою визначення ресурсів для економії населенням природного газу в своїх домогосподарствах. Мешканцям запропонували називати їх прізвища в місцевих ЗМІ як осіб, що постійно турбуються про інтереси громади. Згодом, коли такі публікації пов’язали з економією палива, громадянам повідомили, що публікації в ЗМІ припиняються. Але не дивлячись на це, економія зросла. Така ситуація пояснюється підвищенням у мешканців почуття відповідальності за власні зобов’язання. Експеримент мав переконуючі показники і при його

повторенні.

У стосунках органу місцевого самоврядування та членів територіальної громади можуть виникати критичні ситуації, наприклад при ущільненні забудови території міста. В подібних ситуаціях населення наперед негативно налаштовано проти будь-яких дій органів влади й розв'язання суперечностей, що виникли, можливо, й в результаті цілеспрямованої інформаційної компанії. Адже відсутність послідовної взаємодії з населенням дає підстави для швидкого поширення деструктивних чуток. Вірогідно, консолідація політичних сил, що під виглядом інтересів мешканців розпочинають тиснути на органи місцевого самоврядування чи компанію-забудовника, відбувається саме на цій основі.

Прийняті та обґрунтовані, відповідно до принципів ефективної комунікації, рішення виконавчих органів влади з надання адміністративних послуг дозволяють знизити рівень напруженості серед мешканців (або взагалі його унеможливити) і перейти до конструктивного діалогу між місцевою владою, забудовниками та мешканцями прилеглих до будівництва територій.

Отже, надання адміністративних послуг, відповідним органом влади, неможливе без певної підготовки інформаційного простору, що передбачає інтерактивний процес обміну інформацією між виконавчим органом й кожним членом територіальної громади. Невід'ємною складовою цього процесу є орієнтація самого мешканця населеного пункту на якісну послугу.

ЛІТЕРАТУРА

Чалдіні Р. Психологія впливу / Р. Чалдіні. – К., 1967. – С. 101.

***Семененко Ірина Сергіївна**,*
здобувач кафедри політології та філософії
Харківського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління
при Президентові України, м. Харків

Тематичний напрям: 5. Органи влади в системі управління державою.

ІНОВАЦІЇ ФОРМУВАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Ідеологія корпоратизму є основою нової парадигми публічного управління (good governance), яка сприяє розвитку в суспільстві горизонтальних зв’язків, виключає застосування з боку органів державної влади механізмів примусу і сприяє діалогу між владою та громадськістю. Клієнт-центрована система надання публічних послуг в нових моделях публічного управління є не тільки гарантом рівності та соціальної справедливості громадян, а й умовою підвищення якості надання публічних

послуг. Це створює в публічному управлінні умови конкурентного середовища, що передбачає втілення не лише нових підходів до управління, а й нової організаційної культури.

У даний час активно виявляється інтерес до вивчення цього феномена. Теоретичні основи організаційної культури висвітлені у працях таких дослідників, як Г. Атаманчук, О. Бала, В. Веснін, О. Віханський, Б. Гаєвського, Н. Додон, І. Ібрагімової, В. Князєва, Н. Липовської, Т. Маматова, Е. Сергієнко, Т. Соломанідіна, В. Ребкала М. Рудакевич, В. Тертички [1; 2; 3; 4].

Сучасні реформи публічного управління в розвинутих країнах, що проводяться останні десятиліття, доводять, що існує стійкий взаємозв'язок між спрямуванням на запити і потреби клієнта-громадянина та змінами організаційної культури публічних установ. Для визначення організаційної культури органів публічного управління необхідно визначити співвідношення понять організаційної та корпоративної культури, організаційної культури державного управління.

Автори розводять поняття організаційної та корпоративної культури. Так організаційна культура розглядається як набір найважливіших уявлень, що сприймаються членами організації і дістають вираження в заявлених цінностях, які визначають орієнтири поведінки та дій людей. Із завального поняття організаційної культури виключають визначення корпоративної культури як культури корпорацій. Розглядаючи корпорацію як своєрідну форму організації, можливо і органи публічної влади характеризувати як специфічну корпорацію і, відповідно, досліджувати її корпоративну культуру в контексті ефективності діяльності та якості надання послуг для громадян.

Тлумачення категорії "корпоративна культура" виявили різноплановість та розбіжність у поглядах авторів. У результаті чого було виокремлено конкретні позиції науковців, а "корпоративну культуру" запропоновано трактувати як правила і норми поведінки, базовані на матеріальних і духовних цінностях, культурних, етичних та соціальних потребах працівників для досягнення цілей організації. Узагальнення досвіду показує, що корпоративну культуру можна тлумачити як інструмент у сфері управління, який дозволяє керувати персоналом, підвищити конкурентоспроможність організації, ступінь довіри до корпоративних прав, забезпечити захист власників корпоративних прав, підвищити якість продукції та задовольнити вимоги споживачів. Фактично корпоративна культура виступає правилами управління, прийняття управлінських рішень, делегування повноважень, організації комунікаційного процесу, вдосконалення якості послуг, створення соціального клімату тощо.

Автори, аналізуючи соціокультурний, інтелектуальний, нормативний та фінансові аспекти корпоративної культури, вказують на важливість формування профілю існуючої корпоративної культури для дослідження ефективності діяльності організації. Необхідними складовими цього шляху є визначення умов та чинників розвитку корпоративної культури, її принципів, етапів формування та видів.

Базовими засадами розвитку корпоративної культури є її принципи. Вони залежать від виду діяльності організації, національних пріоритетів, особливостей та стилю управління. В роботі О. Бала систематизовано принципи корпоративної культури і виокремлено загальні та особливі принципи корпоративної культури. Загальні враховують найважливіші характерні риси та властивості корпоративної культури організації [1]. Так публічне управління базується на загальних принципах, які виписані в Законі України «Про державну службу» і таким чином, вони є спільними для усіх органів публічної влади. Проте зважаючи на те, що корпоративна культура в організації є своєрідною, як вказує О. Бала, доцільно виділити особливі принципи, які враховують особливі, індивідуальні риси і властивості корпоративної культури певної організації. Це виводить на проблему розробки конкретних кодексів поведінки для кожного органу публічної влади, з метою формування його корпоративної культури.

Розвиток корпоративної культури в організації можливий за умови застосування налагодженого процесу її формування, який можна реалізовувати через такі етапи, як визначення цінностей корпоративної культури; формування поведінки працівників; здійснення ефективної діяльності організації та забезпечення інтересів усіх учасників управлінського процесу. Чинниками розвитку корпоративної культури можуть бути як об'єктивні (умовами і засобами праці, документообіг, фінансово-економічні), так і суб'єктивні (цінності організації, управлінські технології тощо).

Корпоративна культура є одним із інструментів, за допомогою якого можна ефективно здійснювати управління, як персоналом організації так і взаємодії з громадськість у процесі надання послуг. Для цього керівникам необхідно мати інформацію про її стан в організації та її види. За результатами дослідження О. Бала виділені види корпоративної культури: нормативну, ціннісно-орієнтовану, креативну, соціального розвитку, інтелектуального розвитку, фінансово-орієнтовану, створення образу та інвестиційно-орієнтовану "прозору" [1].

Демократизація суспільного середовища, орієнтацією діяльності влади на громадянина, застосування ринкових підходів і створення конкурентного середовища в публічному управління з метою надання якісних публічних послуг, оцінювання діяльності управлінців за кінцевим соціально-визначеним результатом з урахуванням думки громадян, підзвітність влади громадськості, формування колективних інтересів і налагодження співробітництва влади та громадськості потребують змістовного наповнення корпоративної культури публічного управління, опрацювання підходів до її формування та інституціоналізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бала О.І. Рейтинг корпоративної культури: зміст та визначення / Збірник тез доповідей ІІ Міжнародної науково-практичної конференції «Управління інноваційним процесом в Україні: проблеми, перспективи, ризики».- Львів: НУЛП, 2008. – С. 22-24.

2. Додон, Н. Конфлікт культур і духовних цінностей / Наталія Додон // Східні слов'яни: історія, мова, культура, переклад: збірка статей. – Дніпродзержинськ: ДДТУ, 2007. - С. 100 - 111.
3. Маматова Т. В. Оцінювання організаційної культури як інструмент системи надання якісних послуг органами державного контролю / Маматова Т. В., Сергієнко Е. О. // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2007. – Вип. 2 (28). – С. 91 – 102.
4. Сергієнко Е. О. Організаційна культура в публічному управлінні: термінологічні проблеми / Е. О. Сергієнко // Ефективність державного управління : зб. наук. праць. – Л. : ЛРІДУ НАДУ, 2009. – Вип. 18/19. – С. 361 – 367.

***Семенов Володимир Миколайович**,*
к. держ. упр., доц., доцент кафедри теорії та історії держави і права,
Сумський державній університет, м. Суми

Тематичний напрям: 5. Органи влади в системі управління державою

СИСТЕМА МІСЦЕВОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XVII- XVIII ст.

На сучасному етапі розвитку українська держава повинна вирішити питання реформування системи органів публічної влади у напрямку децентралізації. Для цього необхідно з'ясувати які саме і в якому обсязі повноваження органів державної влади необхідно передати на місця. Вирішити це завдання неможливо без розгляду історичного розвитку українського місцевого управління та вивчення світового досвіду з цих питань.

З огляду на зазначене, метою доповіді є визначення особливостей світових систем місцевого управління та характеристика його організації на Україні в другій половині XVII-XVIII ст.

Станом на сьогоднішній день більшість дослідників виокремлюють англо-саксонську та романо-германьску системи організації місцевого управління. Певна частина до них додає також іберійську систему організації публічної влади на місцях та систему місцевих рад.

Для англо-саксонської системи характерно те, що для вирішення місцевих питань в адміністративно-територіальних одиницях створюються органи місцевого самоврядування на всіх рівнях нижчих за державу. Цією системою не передбачено призначення з центру чиновників на місця для контролю за діями виборних рад. Місцеві ради в межах закону самостійно вирішують питання, що не входять до компетенції центральних державних органів.

Характерною ознакою цієї системи є те, що населення обирає не тільки раду, а й деяких посадових осіб. У містах, в яких самоврядування організовано за англо-саксонською системою, діють хартії самоврядування, відповідно до яких обирають ради й мерів. Місцеве управління за цією системою існує в Сполучених Штатах Америки, Великобританії, Австралії,

Канаді та інших країнах.

Романо-германська, або як її ще називають – континентальна система місцевого управління характерна тим, що місцеве самоврядування поєднується з місцевим управлінням.

За цієї системи в громадах існують тільки виборні органи місцевого самоврядування – рада, мер, які обираються населенням окремо. Представників центральної державної влади в комуні за цією системою місцевого самоврядування не передбачено. Переважно ця система існує в країнах континентальної Європи, Африці та Азії.

Іберійська система місцевого управління існує переважно в країнах Латинської Америки. Зокрема, в Бразилії, Мексиці, Колумбії, Еквадорі, Перу та ін. Вона має суттєві відмінності в кожній окремо взятій країні, а в деяких країнах близька до романо-германської системи. Населення адміністративно-територіальних одиниць обирає раду й головну посадову особу певної адміністративної одиниці, іноді обирається колегія посадових осіб. У деяких країнах головна посадова особа обирається не населенням, а радою. Префект одночасно є головою ради, її виконавчим органом і затверджується урядом як його представник у цій адміністративно-територіальній одиниці. Він має право контролю за діяльністю ради. Таким чином, префект зосереджує у своїх руках основні важелі місцевого керівництва й має велику владу.

Система рад переважно застосовується в країнах тоталітарного соціалізму (колишній СРСР, Куба, Китай). Рада розглядається як орган державної влади та обирає інший державний орган – виконавчий комітет. Який є колегіальним органом державного керування в певній адміністративно-територіальній одиниці. Члени виконкому є керівниками відділів і управлінь і керують окремими сферами місцевого життя.

Така система створюється у всіх адміністративно-територіальних одиницях. Лише в дрібних населених пунктах рада може обрати не виконком, а голову й секретаря ради, які й відають виконавчою діяльністю. Іноді, поряд з виконавчим комітетом рада обирає постійний комітет, що між сесіями ради здійснює його повноваження. Чиновники для контролю за діяльністю рад зверху не призначаються, але ради як органи державної влади підлеглі по вертикалі вищестоящим представницьким органам.

Для України періоду другої половини XVII-XVIII ст. доволі складно провести межу між органами державної влади і місцевого самоврядування. Переважно органи державної влади у вигляді полково-сотенної адміністрації виконували більшість функції місцевого управління. Слід зазначити, що вони мали багато ознак органів місцевого самоврядування, зокрема виборність керівних посад. У той же час у різних історичних регіонах козацької України (Гетьманщині, Запорозькій Січі та Слобожанщини) існували відмінності в організації та діяльності органів місцевого управління.

Так на Гетьманщині існували місцеві ради які фактично були дорадчим органом при полкових та сотенних урядах. В.Горобець у праці «Полково-сотенний устрій Гетьманату» зазначає, що допоміжним органом

низової адміністрації були місцеві ради, які скликалися старшиною для обговорення і вирішення найважливіших військових, адміністративних та судових справа [1, с. 322]. Приблизно таку ж роль відігравали місцеві ради і на Слобожанщині.

На Запорозькій Січі ситуація була іншою у зв'язку з тим, що у цьому регіоні адміністративно-територіального поділу на полки та сотні не існувало, а був запроваджений поділ на паланки, який уособлював в собі органи місцевого самоврядування на чолі з виборним полковником [2, с. 609].

Ще одним варіантом організації місцевого управління цього періоду було управління у містах, які, як зазначає В.Горобець, займали окремішнє становище в політичні системі Гетьманату [1, с. 323]. Це було характерним і для інших історичних регіонів України того часу. Міста поділялися на магістратські і ратушні. До перших належали міста які користувалися магдебурзьким правом до других ті, що не володіли правами магдебургії і управліннями якими зосереджувалося у ратуші яка підлягала компетенції загальної козацької влади у краї. З магдебурзьким правом міста діставали самоуправління, податковий і судовий імунітет, право власності на землю, ремісничі та податкові пільги тощо [1, с. 323].

В цілому модель системи місцевого управління України другої половини XVII-XVIII ст. має риси романо-германської (континентальної), що цілком зрозуміло з огляду на тісні контакти козацької старшини з європейськими країнами. У той же час, в різні часи козацької доби, не завжди мала місце виборність управлінських посад. Особливо це характерно для періоду напередодні ліквідації автономії Гетьманщини, Запорозької Січі та Слобідської України наприкінці XVIII ст.

Таким чином, зважаючи на визначене вище, можна стверджувати, що в другій половині XVII-XVIII ст. українці мали самобутню систему управління на містах, яка відповідала тогочасним європейським принципам організації владних відносин. Дослідження особливостей цієї системи та визначення варіантів можливої адаптації її елементів до сучасних реалій повинно стати предметом дослідників, що працюють у галузі історії державного управління України на сучасному етапі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Горобець В. М. Полково-сотенний устрій Гетьманату / В. М. Горобець // Історія українського козацтва : нариси : у 2 т. / редкол. : В. А. Смолій (відп. ред.) [та ін.]. – К. : ВД «Києво-Могилянська академія», 2006. – Т. 1. – С. 314 – 324.

2. Мільчев В.І. Повернення Війська Запорозького Низового під царський скіпетр / В. І. Мільчев // Історія українського козацтва : нариси : у 2 т. / [редкол. : В. А. Смолій (відп. ред.) та ін.]. – К. : ВД «Києво-Могилянська академія», 2006. – Т.1. – С. 604 – 617.

Солових Віталій Павлович,
д.держ.упр., професор, професор кафедри політології та філософії ХарРІ НАДУ при Президентові України, м. Харків.
м. Харків, вул. Дружби Народів 205, кв. 37, тел. 778-93-34

Тематичний напрям: 5. Органи влади в системі управління державою

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗМЕЖУВАННЯ ФУНКЦІЙ МІЖ ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА МІСЦЕВИМИ ДЕРЖАВНИМИ АДМІНІСТРАЦІЯМИ

Україна вступила в етап державотворення, коли визначальним стає відтворення демократичних механізмів врядування, основою яких можна вважати: принцип участі населення у діяльності системи влади, прозорість з правом вільного доступу до правдивої інформації, відповідальність або підзвітність урядів, індивідуальна відповідальність за результати, широке місцеве самоврядування, чіткий розподіл повноважень між органами місцевого самоврядування та місцевими органами державної влади. Реалізація зазначеного передбачає переосмислення ролі держави та громадянського суспільства у процесі управління державою. Особливого значення, у цьому сенсі, набуває визначення демократичних процедур функціонування системи влади.

Для з'ясування цих процедур спробуємо проаналізувати механізм, що лежить в основі функціонування системи влади.

Відомий американський політолог К. Дойч виділяв три головні сектори суспільної діяльності: приватний, публічний та квазі-публічний [0, с. 3-4]. Під приватним сектором він розумів ресурси та активність людей, яка безпосередньо стосується їх індивідуальних справ, сім'ї, бізнесових корпорацій та схожих організацій. У цьому секторі люди вирішують платити чи не платити, придбати власність чи ні. Характерною особливістю його є отримання людиною особистої користі безпосередньо, а не протягом певного часу.

На відміну від приватного сектора публічний сектор не приносить особистості безпосередньої користі, а вона отримує вигоди не напряму. Прикладом такого сектора є вибори, референдуми, законотворчість, судочинство, адміністративне регулювання тощо. Третій сектор є змішаною сферою діяльності приватного і публічного секторів. У цьому секторі домінують приватні інтереси, але вони мають узгоджуватись з публічними.

Якщо порівняти значимість цих трьох секторів людської діяльності, то з'ясовується, що публічний і квазі-публічний сектори для функціонування суспільства мають більшу вагу, ніж приватний. Процеси, що відбуваються у публічному та квазі-публічному секторах впливають майже на усіх мешканців соціального середовища, оскільки вони носять всезагальний характер, а процеси у приватному секторі обмежуються лише інтересами окремого індивіда чи групи індивідів. Тому реалізація приватних інтересів є більш ефективною, якщо вони знаходять відображення у публічному інтересі.

Реалізація влади є можливою виключно за умов послідовності: приватні інтереси – приватні цілі діяльності – публічний інтерес – публічна мета діяльності – вплив. Перші дві ланки цієї послідовності є чистою сферою діяльності політичної влади. Дві останні є сферою діяльності публічної влади. А третя – є сферою спільних дій політичної та публічної влади. З цього можна визначити політичну, публічну владу та загальний механізм функціонування системи влади. Здатність суб'єкта реалізувати приватні чи корпоративні інтереси, не зважаючи на опір інших, є політичною владою. Право на прийняття рішень щодо публічних справ та їх реалізація є публічною владою. Головний механізм функціонування системи влади полягає у трансформації політичної влади у публічну з подальшим впливом (управлінням) на соціальні, економічні, політичні процеси у державі з метою реалізації певних інтересів або досягнення певних цілей.

У реальному житті цей механізм реалізується через розгалужену структуру інститутів, які у сукупності утворюють систему публічного врядування. Формування інтересів та їх внесення у цю систему відбувається на рівні повсякденного життя кожної людини. Тому, вагому соціальну роль виконують не центральні органи влади, а розгалужена система різних організацій, які здійснюють управління. За таких умов, системи влади представляє з себе складну поліцентричну структуру, де кожний елемент є суб'єктом влади. Завдяки чому це забезпечувалося?

Суб'єкт влади це складова системи суспільства, яка здійснює легальний вплив на оточуюче середовище для отримання бажаних результатів. В узагальненому вигляді суб'єктність розкривається у двох категоріях активності: 1) вироблення правил; 2) конкретна діяльність по їх підтримці. Забезпечення вище означених категорій можливе якщо інститут наділено певними ознаками.

Першою такою ознакою виступає право на визначення «правил гри» соціального середовища або прийняття нормотворчих рішень, які становлять основу життєдіяльності соціального середовища. Право на вироблення таких рішень забезпечує регулюючу та дистрибутивну здатності і відбиває мотиваційну основу для реалізації приватних інтересів у діяльності інституту, що його перетворює у центральну складову функціонування соціального середовища.

Наступною характерною ознакою є самостійна структурна політика. Тобто інститут повинен мати право самостійного визначення структури, яка не тільки приймає нормотворчі рішення, а здійснює раціональний вплив. Ця ознака відображає як регулюючу, адаптаційну, екстракційну та контрольну здатність. Самостійне визначення структури надає можливість ефективно відтворювати вплив на оточуюче середовище, у залежності від зміни інтересів соціального середовища визначати завдання та напрямки діяльності складових, тим самим, підвищуючи його реагуючу та адаптивну здатність, визначати необхідність тієї або іншої складової у залежності від наявних ресурсів та швидко корегувати напрямки діяльності у залежності від інформації, отриманої з оточуючого середовища.

Третя ознака – незалежна кадрова політика. Залежність кадрової політики від зовнішніх сил, призводить до втрати самостійності. Вона відображає адаптивну здатність завдяки орієнтуванню працівників на реалізацію інтересів соціального середовища в якому діє інститут. А також забезпечує екстракційну здатність інституту, через поповнення соціальним ресурсом необхідним для функціонування.

І остання ознака – наявність незалежного, постійного та стабільного джерела надходження ресурсів, якими інститут має право самостійно розпоряджатися. Вони не тільки підтримують структуру, а і надають можливість впливати на оточуюче середовище. Ця ознака забезпечує регулюючу (через перерозподіл наявних ресурсів реалізується вплив), дистрибутивну (право на перерозподіл ресурсів) та адаптаційна здатність (завдяки ресурсам підтримується необхідна життєдіяльність системи).

Саме сукупність цих чотирьох ознак відрізняє суб'єкта влади від суб'єкта управління. Відсутність хоча б однієї ознаки перетворює суб'єкта влади у суб'єкта інших видів соціальної комунікації або ж у об'єкт влади.

Якщо взяти за основу припущення, що органи місцевого самоврядування мають бути суб'єктами влади, які здійснюють управління територією на основі інтересів мешканців громади, то запропоновані якості мають бути враховані при розподілі повноважень між органами місцевого самоврядування та місцевими органами державної влади.

На регіональному рівні, діють два типи інститутів – державні адміністрації та органи місцевого самоврядування. Перший тип, державні адміністрації, позбавлені двох останніх ознак: джерела надходження їх ресурсів ні є незалежними та постійними, а процедура призначення керівника цих органів, робить кадрово залежним цей інститут від центру. Органи місцевого самоврядування мають перші три ознаки: їх наділено правом приймати рішення, вони самостійно визначають структуру та проводять кадрову політику, але у них відсутні чітко визначені джерела надходження ресурсів.

Таким чином регіональні структури, як правило, залишаються поза механізмами врядування, що відтворює центричність системи влади в Україні. Така ситуація виглядає цілком логічною для України, бо в унітарній державі система влади повинна бути централізованою, але це протирічить демократичним принципам врядування. Фактична концентрація владної суб'єктності на центральному рівні призводить до нехтування приватними інтересами, які формуються на місцевому рівні і надходять до регіональних інститутів. Це, у свою чергу, може призвести до соціальної напруги, зниження авторитету не тільки регіональних інститутів, а всієї системи влади.

ЛІТЕРАТУРА

Deutsch K. Politics and Government: How People Decide Their Fate. - Boston: Houghton Mifflin Company, 1980. - 656p.

Халипов В.Ф. Власть: Основы кратологии. - М.: Луч, 1995. - 304с.

Public Sector Management in Europe / Edited by Norman Flynn and Franz Strehl. - London: Prentice Hall, 1996. - 280p.

Сталенна Лариса Сергіївна,
аспірант кафедри регіонального управління,
місцевого самоврядування та управління містом,
Національна академія державного управління
при Президентові України, м. Київ

Тематичний напрямок: 5. Органи влади в системі управління державою.

СЕПАРАТИСТСЬКІ РУХИ В ІСПАНІЇ: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Сепаратизм, як різновид опозиції, політичний рух метою якого є відокремлення частини території держави для створення нового (приєднання до вже існуючого) державного утворення або надання певній частині держави автономії, створюючи загрозу державному суверенітету, підриває територіальну цілісність, порушує принципи геополітичної безпеки держави, знижуючи її міжнародний престиж [3, с.626]. Це перетворює сепаратизм в одну з найбільш гострих проблем сучасності та потребує створення та впровадження дієвих механізмів попередження та врегулювання сепаратистських конфліктів.

Сепаратизм являє собою актуальну проблему для розвитку науки державного управління як у теоретичному, так і практичному аспектах.

Серед причин, що його породжують, можна виділити економіко – географічні, етнічні, лінгвістичні, релігійні, релігійно-етнічні, расові, внутрішньополітичні, зовнішньополітичні, ідеологічні чинники тощо [1, с. 110].

Україна, як і Іспанія, є унітарною багатонаціональною державою. Тому вивчення розвитку сепаратистських рухів цієї країни має останнім часом особливу актуальність для нашої країни, беручи до уваги події, що відбуваються на Донбасі, так і наявність сепаратистських тенденцій в інших регіонах України.

Іспанія відноситься до європейських країн з особливо яскравим проявом сепаратистських рухів в окремих її регіонах. Насамперед, мова йде про автономні області - Каталонію та Країну Басків. В Іспанії спостерігається істотна нерівність між регіонами, які відрізняються як за чисельністю населення, так і за розміром валового внутрішнього продукту на душу населення. Проте, ці два регіони сумарно виробляють близько 25 % ВВП країни, займають 7,7 % території Іспанії та є одними з найзаможніших регіонів Іспанії [4, 6]. Населення регіонів має власну мову та культуру.

Каталонія історично має сильну націоналістичну ідею каталонізму. У регіоні існують десятки партій та громадських організацій, в основному лівого спрямування, які вимагають незалежності регіону. Основні їх вимоги, зв’язані з економікою. Каталонія є регіоном – донором щодо більшості інших іспанських провінцій. Причини каталонського сепаратизму - етнічні, лінгвістичні та економіко-географічні чинники. Проте, прихильники незалежності регіону готові домагатися її виключно мирними і законними методами, здебільше використовуючи тактику оволодіння парламентом та використання транскордонних контактів у ЄС [2, с.86].

Країна Басків є п'ятою за величиною регіональною економікою Іспанії. У регіоні розташовано великі морські порти, підприємства важкої промисловості, високотехнологічні виробництва та велика кількість банків. Рівень життя, вищий, ніж у середньому в Іспанії. В регіоні існує два різновиду сепаратизму – терористичний та мирний, ненасильницький. Терористичний різновид уособлює радикально-націоналістична організація «ЕТА» («Країна Басків і Свобода»), яка вже більше 50 років веде кровопролитну боротьбу за відділення Країни Басків. Мирний різновид сепаратизму представляє друга частина баскських націоналістів, які на відміну від «ЕТА» домагаються незалежності від Мадрида ненасильницьким шляхом. Крім етнічного та лінгвістичного чинника баскського сепаратизму потрібно також відзначити його економічну складову, що виражається у небажанні бути регіоном – донором для більш відсталих районів центральної та південної Іспанії. Слід також відзначити, що феномен дволикого сепаратизму має місце в одній з найрозвиненіших та економічно процвітаючих автономних областей з високою часткою освіченого населення.

У 70-х роках централізована унітарна держава була трансформована у державу автономій. Іспанія була розділена на 17 регіонів – автономних областей з особливим статусом двох анклавів Сеута і Мелілья. Регіони користуються широкою автономією. Відносини з центральним урядом у Мадриді регулюється окремими статутами. Протягом останніх років регіонам було передано багато повноважень та коштів. Регіональні органи влади відповідають за школи, університети, охорону здоров'я, соціальні послуги, культуру, міський та сільський розвиток, а в деяких місцях, діяльність поліції.

Держава автономій має ряд очевидних переваг: поширення влади на всю територію та перешкоджання її концентрації; поліпшення якості надання послуг шляхом їх наближення до населення; стимулювання конкуренції між регіонами; призупинення розширення регіональної нерівності.

Разом з тим, децентралізація державного управління не заспокоїла політиків у Каталонії, Країні Басків і Галісії, які все ще жадають незалежності. На думку більшості іспанських аналітиків, вимоги незалежності регіонів, насправді, більш-менш виразні загрози щоб отримати більше повноважень та державних коштів [5].

Отже, іспанський досвід державотворення, до якого довгі роки звертаються політики та експерти різних країн світу, може бути корисним і для України щодо вирішення різноманітних проблем, які виникають у державному управлінні багатонаціональним утворенням, в тому числі попередження сепаратистських тенденцій шляхом зміцнення взаємодії між центральним урядом та регіонами.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Баранов А.В. Сепаратизм в соверменном мире: политико – территориальный аспект [Текст] / А.В.Баранов // Человек. Сообщество. Управление. - 2005. - № 3. - С.107 – 123.*

2. Х. Д. Медрано. Разделение нации. Классы, политика и национализм в Стране Басков и Каталонии [Текст] / Медрано Х.Д. // Современная Испания: реферативный сборник. М.: ИНИОН РАН, 2003. - С.86 -93.
3 Енциклопедія державного управління [Текст] : у 8 т. /Нац. Акад. держ. Упр. при Президентові України, наук.-ред. Колегія: Ю.В.Ковбасюк (голова) та ін. Том 3: Історія державного управління / наук.- ред. колегія: А.М. Михненко (співголова), М.М. Білинська (співголова) та ін. – К.: НАДУ, 2011.- 788 с.
4. EUSTAT. Economic Accounts. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://en.eustat.es/elementos/ele0012000/ti_gdp-of-the-basque-country, вільний.
5 Separatism in Europe: current and medium term assessment. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.slobodnavojvodina.org/index.php?option=com_content&view=article&id=1825:eu-analysis-europe-union-of-regions-rather-than-states&catid=49:english&Itemid=62, вільний.
6. The Statistics Portal. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.statista.com/statistics/327063/gross-domestic-product-in-catalonia-and-spain/, вільний.

Сташенко Віталій Юрійович,
аспірант кафедри регіонального управління,
місцевого самоврядування та управління містом
Національної академії державного
управління при Президентові України, м. Київ.

Тематичний напрям: 4. Економічні аспекти публічного управління.

ЕКОНОМІЧНІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Необхідність реформування земельних відносин та забезпечення ефективного управління земельними ресурсами були визнані відразу з набуттям Україною незалежності. Слід підкреслити, земельна реформа як процес цілеспрямованого й послідовного вдосконалювання системи земельних відносин і методів їхнього регулювання почала проводитись без попередньої підготовки. При проведенні реформи було знехтуване значення землі як ресурсу територіального розвитку продуктивних сил та базисного компоненту довкілля, що в сучасних умовах стало причиною виникнення низки кризових явищ економічного та екологічного характеру у землекористуванні, складність вирішення яких істотно ускладнюється відносинами власності [2]. Були відсутні науково обґрунтована концепція й програма земельних перетворень, законодавча й нормативна база, не було системи управління земельною реформою, правового, економічного й організаційного механізмів управління земельними ресурсами та регулювання та розвитку земельних відносин. Саме це призвело до того, що багато завдань земельної реформи не було виконано, а її виконання

супроводжувалось цілою низкою проблем на всіх рівнях – державному, регіональному, місцевому [1].

Нагальною потребою для виходу з кризової ситуації є розробка цілісної, послідовної, науково обґрунтованої стратегії розвитку земельних відносин та ефективного використання земельного фонду України, оптимізація законодавчого забезпечення, запровадження належного управління земельними ресурсами. Процеси формування та реалізації сучасної державної земельної політики слід розглядати в рамках сучасної концепції управління системами різного рівня (країни – регіону – міста – організації) – концепції стратегічного управління [4].

Одним із основних напрямів формування та реалізації стратегічної моделі управління земельними ресурсами країни на різних її рівнях є впровадження адміністративно-правового, організаційного, економічного та соціально-психологічного механізмів з конкретним набором інструментів для підвищення екологічного, економічного та соціального ефекту у всіх сферах суспільної діяльності [3].

Серед зазначених механізмів в умовах трансформаційних ринкових перетворень в країні визначальну роль відіграють економічні механізми розвитку земельних відносин та управління земельними ресурсами регіону, що наведені в таблиці. Вони визначають економічні важелі та фінансові інструменти забезпечення розбудови системи земельних відносин з метою економічного обґрунтування конкретних заходів спрямованих на раціональне використання та відтворення землересурсної сфери регіону.

Таблиця

Економічні механізми розвитку земельних відносин та управління земельними ресурсами [3]

Групи інструментів	Інструменти
Інструменти економічного стимулювання	– міжнародні фонди та інвестиційні програми; – державні субсидії, дотації та субвенції; – податкові пільги; – державні інвестиційні фонди.
Інструменти економічного гарантування	– екологічні фонди; – екологічне страхування; – компенсаційні платежі та виплати.
Ринкові інструменти	– ринкова ціна землі; – експертна оцінка землі; – земельні аукціони; – екологічний маркетинг.
Кредитно-іпотечні інструменти	– земельна іпотека та земельні банки; – державне пільгове кредитування.
Фіскально-бюджетні інструменти	– земельний податок; – екологічні податки; – штрафні санкції; – орендна плата;

Групи інструментів	Інструменти
	– нормативна оцінка землі.
Інноваційні інструменти	– державний інноваційний фонд; – еко-інновації в землекористуванні; – безвідсоткове бюджетне кредитування; – інноваційні проекти сталого землекористування.

Розробка зазначених вище механізмів, у першу чергу – економічних, є першочерговим завданням та основою подальших дій в напрямку збереження та відтворення земельних ресурсів як регіонів, так і всієї країни в контексті сталого землекористування та запровадження системи стратегічного управління.

ЛІТЕРАТУРА

1. Добряк Д. С. Сучасний стан земельної реформи та перспективи розвитку земельних відносин в Україні / Д. С. Добряк // Землевпорядний вісник. – 2015. – № 4. – С. 2-5.

2. Мартин А. Г. Регулювання ринку землі в Україні. Монографія / А. Г. Мартин. – К. : Аграр Медіа Груп, 2011. – 254 с.

3. Механізми управління земельними відносинами в контексті забезпечення сталого розвитку / Ш. І. Ібатуллін, О. В. Степенко, О. В. Сакаль [та ін.]. – К.: Державна установа "Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України", 2012. – 52 с.

4. Stashenko V. Y. Prerequisites of the implementation of the strategic land management in Ukraine / V. Y. Stashenko // European Applied Sciences, March, 2015, № 3. – pp. 112-114.

***Стукалова Тетяна Георгіївна**,*
ст. викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін,
КЗ Сумський ОІППО, м. Суми

Тематичний напрям: 3. Інформаційне суспільство як чинник ефективного публічного управління

ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА ПЕДАГОГА ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Інформатизація суспільства й комп'ютеризація всіх сфер людської діяльності стали провідними тенденціями світового розвитку. Інформаційно-комунікаційні технології все більше проникають у різні сфери життя, науки, освіти, виробництва, що вимагає відповідних знань та вмінь їх використовувати і цілеспрямованого формування інформаційної культури.

У зв'язку з цим важливого значення набуває вміння педагога доцільно використовувати у професійній діяльності сучасні надбання інформаційного суспільства.

Одним із важливих кроків модернізації освіти є підготовка учнів до швидкого сприйняття й опрацювання великих обсягів інформації, озброєння їх сучасними засобами й технологіями роботи, формування в них інформаційної культури. Але відповідно, щоб сформувати інформаційну культуру в учнів, учитель і сам мусить володіти такою культурою.

«Інформаційна культура – один із складників загальної культури людини; сукупність інформаційного світогляду та системи знань і вмінь, що забезпечують цілеспрямовану самостійну діяльність за оптимального задоволення індивідуальних інформаційних потреб із використанням як традиційних, так і нових інформаційних технологій» [3, с. 110].

Аналіз праць науковців свідчить, що інформаційна культура педагога – це інтегроване особистісне утворення, що містить у собі не тільки вміння працювати з комп'ютером, а й уміння орієнтуватися в сучасному інформаційному середовищі, уміння шукати, відбирати і критично аналізувати інформаційні ресурси, уміння спілкуватися за допомогою сучасних засобів комунікації.

Інформаційну культуру слід розглядати як досягнутий рівень організації інформаційних процесів, ступінь задоволення потреб людей в інформаційному спілкуванні, рівень ефективності створення, збирання, зберігання, опрацювання та використання інформації. Однією із ознак інформаційної культури особистості є розуміння сутності інформації та інформаційних процесів, їх ролі у процесі пізнання довкілля дійсності та утворюючої діяльності людини.

Аналізуючи дослідження з розглядуваної теми, можемо виокремити основні компоненти інформаційної грамотності сучасного педагога: це вміння знаходити необхідну інформацію для професійної й повсякденної діяльності, користуватися цією інформацією, аналізувати, синтезувати, оцінювати її, використовуючи при цьому новітні інформаційні та комунікаційні технології.

Інформаційна культура вчителя – це система інтеграційних взаємодій між розвитком інформаційної грамотності відповідно до сучасних досягнень науки і техніки, розвитком інформаційного досвіду, де головним критерієм є певний рівень інформаційної компетентності спеціаліста.

Інформаційна культура вчителя, на думку І. Богданова, є «відносно цілісною підсистемою загальної професійної культури людини, продуктом його творчих здібностей і в сукупності з професійно значущими якостями вчителя виявляється в таких аспектах», а саме:

- висока комунікативна культура;
- розуміння й уміння адекватно інтерпретувати тенденції розвитку інформаційного суспільства;
- володіння основами аналітичного перероблення інформації;
- уміння працювати з різною інформацією;
- знання особливостей інформаційних потоків у своїй сфері діяльної;

- ефективна робота з масовими інформаційними технологіями;
- уміння отримувати інформацію з різних джерел та подавати її в зрозумілому вигляді;
- навички використання технічних пристроїв;
- володіння всіма жанрами навчально-методичної літератури;
- володіння засобами психолого-екологічного захисту від негативної інформації [1, с 57].

Отже, інформаційна культура вчителя – це система знань, умінь і навичок із формулювання потреби в інформації; здійснення пошуку необхідної інформації з усієї сукупності інформаційних ресурсів; з відбору, оцінювання, збереження знайденої інформації; з інтеграції, структуризації і створення нової інформації.

Базуючись на дослідженнях Р. Гуревича, О. Єршова, М. Жалдака, С. Каракозова, виокремлюємо такі складники інформаційної культури:

- інформаційна компетентність: здатність забезпечити собі вільний доступ до інформації, створити і розповсюдити власну інформацію, ефективно використати знання в розв'язанні різних проблем;
- інформаційний ціннісно-змістовий компонент: система особистісно значущих і особистісно цінних устремлінь, ідеалів, переконань, поглядів, позицій у галузі інформаційних процесів;
- інформаційна рефлексія: відслідковування цілей, процесу та результатів своєї діяльності з присвоєння інформаційної культури, осмислення вчителем власного рівня інформаційної грамотності і компетентності;
- інформаційна культуротворчість: готовність вчителя до виконання культуротворчої ролі як стосовно присвоєння культури, так і створення нових форм культури.

Поняття «інформаційна культура» тісно пов'язане із дефініцією «інформаційна компетентність», яка становить компетентність індивіда в роботі з інформацією, а також комп'ютерну компетентність – уміння працювати з комп'ютером та ГГ [2, с. 12].

Отже, формування інформаційної культури педагогів – це насамперед формування системи знань, навичок і вмінь, необхідних педагогам для використання інформаційно-комунікаційних технологій у своїй професійній діяльності.

Виходячи з сучасних умов розвитку інформаційного суспільства і соціального замовлення, інформаційна культура вчителя сучасної школи передбачає сформованість:

- знань інформаційно-комунікаційних освітніх технологій;
- знань принципів побудови глобальної мережі та вміння використовувати її ресурси у професійній діяльності;
- умінь знаходити інформацію, аналізувати та диференціювати її.

Інформаційна культура вчителя є важливою у здійсненні педагогом своєї професійної діяльності, оскільки вимагає ефективно використовувати

інформаційно-комунікаційні технології на уроках, що забезпечує ефективність навчального процесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богданова И. М. Формирование профессионально-педагогической готовности будущих учителей к компьютерному образованию школьников: дис.канд. пед. наук: 13.00.01. / И. М. Богданова. – Одес. пед. ин-т им. К. Д. Ушинского – Одесса, 1989. – 158 с.

2. Баловсяк Н. В. Історико-педагогічний аналіз виникнення поняття «інформаційна компетентність» / Н. В. Баловсяк. – Дніпропетровськ, 2004. – Том 25. – С 45.

3. Гуревич Р. С. Формування інформаційної культури майбутнього фахівця / Р. С. Гуревич // Педагогіка і психологія професійної освіти: результати досліджень: зб. наук, праць / за ред. І. А. Зязюна, Н. Г. Ничкало. – К., 2003. – С 354— 360. – (Педагогіка і психологія професійної освіти: результати досліджень: зб. наук, праць).

Сухарська Лариса,
аспірантка кафедри регіонального управління,
місцевого самоврядування та управління містом
НАДУпри Президентові України, м.Київ

Тематичний напрям: 4. Економічні аспекти публічного управління.

КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНИХ УМОВАХ

Стрімкий розвиток суспільно-політичних відносин в українському суспільстві з особливою актуальністю ставить на порядок денний такі проблеми державного управління, як вибір ефективних комунікативних технологій для взаємодії з суспільством та між публічними інституціями, а також підвищення якості публічних послуг одночасно із скороченням витрат бюджету на їх надання.У контексті майбутньої реформи місцевого самоврядування ці проблеми передусім мають вирішуватися на рівні територіальної громади, а тому потребують концептуального підґрунтя.

Насамперед варто відзначити, що *термін «технологія»*(від гр. techne– мистецтво talogos – вчення;англ. – technology) уперше ввів позаштатний професор філософії в Гьоттінгені, Іоганн Бекман (1739–1811 рр.). У 1777 р. він опублікував роботу «Введення в технологію», де писав: «огляд винаходів, їх розвитку та успіхів у мистецтві і ремеслі, може називатися історією технічних мистецтв; технологія, яка пояснює в цілому, методично і виразно всі види праці з їх наслідками і причинами, являє собою набагато більше» [1, с. 42-47].Технологія у широкому розумінні – це обсяг знань, які можна використовувати для виробництва певної продукції чи послуг; спосіб перетворення речовини, енергії, інформації у процесі виробництва певної продукції. Технологія включає у себе методи, прийоми, способи роботи й розкриває послідовність операцій та процедур.

Інформаційні технології (англ. –Informationtechnology, IT) – широкий клас дисциплін та галузей діяльності, що відносяться до технології управління, накопичення, обробки і передачі інформації. Згідно з чинним законодавством України, IT – цілеспрямована організована сукупність інформаційних процесів з використанням засобів обчислювальної техніки, що забезпечують високу швидкість обробки даних, швидкий пошук інформації, розосередження даних, доступ до джерел інформації незалежно від місця їх розташування [3].

У свою чергу, *комунікативна технологія* є більш широким поняттям, ніж інформаційна технологія, й акцентує увагу на організаційно-технологічних аспектах обміну інформацією загалом (від знань, ідей, емоцій до конкретних документів та дій), у контексті даної публікації – між органами місцевого самоврядування, територіальною громадою та іншими суб'єктами, які впливають на її розвиток. При цьому сучасні інформаційні технології та телекомунікації (телефонні лінії та бездротові з'єднання, комп'ютери, програмне забезпечення, накопичувальні системи тощо) надають можливості суттєво поліпшити взаємовідносини усіх суб'єктів, а отже знизити трансакційні та зокрема фінансові витрати органів місцевого самоврядування.

На сучасному етапі з метою підвищення ефективності роботи органів місцевого самоврядування, доцільне впровадження сучасних інформаційних технологій та елементів *електронного урядування (е-урядування)*для поліпшення якості політики розвитку територіальних громад.Одним із завдань е-урядування є *вдосконалення процедури надання та отримання електронних публічних послуг* шляхом використання інформаційно-комунікативних технологій.Скажімо, особа, не відходячи від комп’ютера, може здійснити будь-яку транзакцію з органом влади (написати заяву на отримання послуги, зареєструвати юридичну особу, земельну ділянку, посвідчити договір купівлі-продажу, оренди тощо), не стоячи при цьому в чергах, витрачаючи якнайменше часу та інших ресурсів, а це зрештоюпопереджає корупційні дії, сприяє економії бюджетних коштів на адміністрування процесу надання послуг та робить більш задоволеними отримувачів публічних послуг.

Принципово важливим досягненням е-урядування є *електронна демократія (е-демократія).* Е-демократія – це якраз той інструмент, який оптимізує взаємовідносини між владою і громадою в умовах е-урядування. Саме феномен е-демократії і дозволяє суб’єктам держави (уряду, органам місцевого самоврядування, бізнесу, територіальним громадам, населенню) регулювати перелік, наповненість, способи отримання електронних послуг. Е-демократія – це не тільки забезпечення доступу до публічного управління, а контроль над діями його органів з боку територіальних громад.

Однією з форм е-урядування є *система електронного документообігу*. Актуальним завданням длясучасної України є розвиток інфраструктури електронного документообігу в органах місцевого самоврядування. Системи електронного діловодства і документообігу

сприятимуть створенню нової організаційної культури, а діяльність посадових осіб місцевого самоврядування стане легшою, цікавішою, більш значимою й прозорою.

У свою чергу, інструментом створення правових основ для електронного документообігу (в тому числі в мережі інтернет) є *електронний цифровий підпис* – вид електронного підпису, отриманого за результатом криптографічного перетворення набору електронних даних, який додається до цього набору або логічно з ним поєднується і дає змогу підтвердити його цілісність та ідентифікувати автора (власника) документу.

Можливості е-урядування поширюються й на фінансову сферу. Наприклад, в рамках проекту USAID «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи», починаючи з 2008 р. низка територіальних громад використовує програмно-цільовий метод (ПЦМ) бюджетування в експериментальному режимі. ПЦМ є інструментом, який забезпечує ефективне управління бюджетним процесом не тільки в короткостроковій перспективі, а й у середньостроковій. Цей метод зорієнтовано на вирішення існуючих проблем суспільства в цілому та територіальної громади зокрема для досягнення визначених цілей. Багато країн застосовує його з метою ефективного та результативного використання обмежених бюджетних коштів [2, с. 110-116].

Отже, комунікативні технології надають широкий спектр можливостей для задоволення різних потребгромадян та органів місцевого самоврядування. Вони також справляють економічний та соціальний вплив не лише на розвиток територіальних громад, а й регіону та країни в цілому.

Нажаль досі в нашій країні у просторі публічної влади комунікативні технології більш активно та системно використовувалися переважно задля конфронтації та боротьби за повноваження. Якщо говорити про використання комунікативних технологій з метою демократизації суспільно-політичного життя та розвитку територіальних громад, то тут можливості інформаційно-комунікативних технологій використовуються ще недостатньо, а часто – мало. Нагальною передумовою впровадження е-урядування у систему місцевого самоврядування є широка інформатизація управлінських процесів у повсякденній діяльності його органів та посадових осіб.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Андрощук О. В. Інформаційні технології та їх вплив на розвиток суспільства [Електронний ресурс] / О. В. Андрощук, Ю. В. Кондратенко, О. В. Головченко, Т. О. Ворона, М. В. Петрушен // Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняховського. - 2014. - № 1. - С. 42-47. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Znpcvsd_2014_1_7.pdf*
2. *Олендій О. Т. Предметна область державного фінансового аудиту бюджетних програм за цільовим спрямуванням // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Збірник наукових праць. Тематичний випуск : Технічний прогрес і ефективність виробництва. - Харків: НТУ «ХПІ», - 2010. - № 63. - С. 110 - 116.*

3. Про Національну програму інформатизації [Електронний ресурс] : Закон України від 04 лютого 1998 р. № 74/98-ВР. - Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/74/98-вр

Федоров Гліб Омелянович,
здобувач кафедри регіонального розвитку та місцевого самоврядування ХарРІ НАДУ

Тематичний напрям: Економичні аспекти публічного управління

СУЧАСНИЙ СТАН ІЗ ЗАЛУЧЕННЯМ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ВПЛИВ НА МОДЕРНІЗАЦІЮ ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Сьогодні у багатьох країнах з економікою, що розвивається, приватні інвестиції мають більш високу ефективність, ніж державна допомога. Це відбувається не тільки за рахунок збільшення обсягів фінансування (наприкінці XX століття обсяг іноземних інвестицій перевищив 4117 млрд. дол. США), але й у більшій мері за рахунок їхньої комбінації з передовими технологіями, управлінським досвідом і можливостями доступу на іноземні ринки.

Питання державного регулювання залучення іноземних інвестицій постійно перебувають у полі зору вчених. Ними безпосередньо займаються: Б.М. Данилишин, О.І. Дацій, А.В. Мерзляк, А.А. Пересада, О.В. Решевець, М.Г. Чумаченко.

Проаналізувавши стан і динаміку показників залучення іноземних інвестицій (прямих, портфельних) та інвестиційної привабливості України необхідно зазначити, що наявні тенденції до спадання починаючи з 2007 р. по 2014 р., що стало наслідком погіршенням інвестиційного клімату в державі через інфляцію, політичну та економічну нестабільність. Зменшення прямих іноземних інвестицій за 2014 р. відбулося в основному за рахунок курсової різниці – 12246,5 млн. дол. (90,2%), що вказує на необхідність додаткового державного контролю у даній сфері [1].

Зазнала обвалу ситуація з припливом прямих іноземних інвестицій (ПІІ). За І-ІІІ квартали 2014 р. приплив ПІІ виявився практично нульовим, а за рахунок курсової різниці акціонерний капітал ПІІ впав приблизно на $9 млрд. Наприкінці 2014р. передумови прискорення припливу ПІІ виглядають сумнівними – що створює значні проблеми в частині здійснення необхідних структурних перетворень в українській економіці [2, с. 12].

Також частка прямих іноземних інвестицій (акціонерний капітал) з країн ЄС в Україну за 2012-2014 рр. впала на 29 % , що було спричинено збільшенням загрози щодо їх неповернення, а також зростанням політичної та економічної нестабільності.

Найбільше інвестицій надійшло з країн ЄС – близько 76,6%. До їх переліку, насамперед, належать Кіпр і Німеччина, а також Нідерланди,

Австрія, Франція, Італія та Велика Британія, ряд інших країн – Швейцарія та Росія тощо (рис. 1).

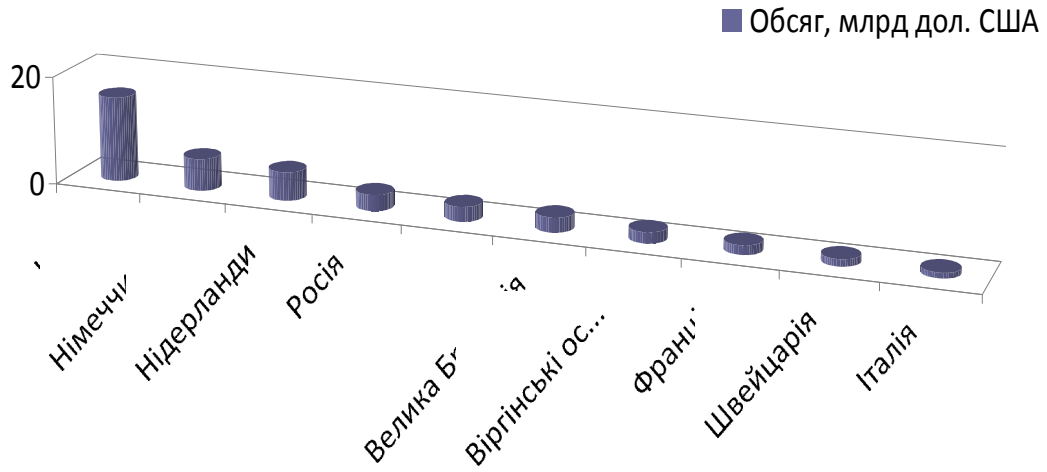

Рис. 1. Обсяг залучених іноземних інвестицій в економіку України станом на 2014 р., млрд. дол. [1]

За даними Держстату, найбільший обсяг прямих іноземних інвестицій, якщо аналізувати інвестиції за видами економічної діяльності, надходить у промисловість – 32,1% (16 млрд. дол. США) й у фінансову та страхову діяльність (25,3%). Наступну за частками надходжень групу видів діяльності формують оптова та роздрібна торгівля – 12,8%, операції з нерухомим майном – 8,1% та професійна, наукова і технічна діяльність – 6,6%, що разом складає майже 85% від загального об’єму. Заборгованість українських підприємств за кредитами і позиками, торговими кредитами та іншими зобов'язаннями перед прямими іноземними інвесторами на 1 січня 2014 року становила 10,155 млрд. дол. [1].

Відношення чистого приросту прямих іноземних інвестицій до ВВП протягом 2010-2012 років знаходилися в межах незадовільних значень: у 2009 (3,97 %) та 2013 р. (2,25%) майже вдвічі нижче ніж критичний рівень 4 %, що свідчить про вкрай недостатні обсяги прямих іноземних інвестицій в Україну [1].

Основною ж проблемою є невідповідність іноземних інвестицій в Україну потребам модернізації економіки територіальної громади, розвитку експорту наукоємної продукції з високим вмістом доданої вартості, що призводить до таких загроз економічній безпеці держави, як закріплення сировинної спеціалізації української економіки на світовому ринку, занепаду галузей, які забезпечують виробництво кінцевої продукції.

Перспективи розвитку економіки України у 2015 р. значною мірою залежатимуть від здатності Уряду ініціювати позитивні структурні перетворення, започаткувати кардинальні інновації. На часі визнання владою пріоритетності впровадження реальних механізмів підтримки бізнесу, забезпечення повної лібералізації підприємницької діяльності, реального скасування різноманітних адміністративних і бюрократичних

обмежень, створення цивілізованих інститутів сприяння бізнесу, насамперед експортерам [2, с. 21].

Законодавчо скасовані дискримінаційні умови участі в державних закупівлях іноземних компаній. Наприкінці січня Уряд ухвалив постанову про заборону надмірного державного регулювання в окремих важливих сферах бізнесу (харчовій, аграрній, нафтогазовій, ІТ галузях). Передбачається, що суттєво скоротяться строки отримання фіто-санітарних сертифікатів, зменшиться перелік об'єктів карантинного регулювання, буде спрощено порядок отримання дозволів на використання праці іноземців та осіб без громадянства тощо. Ці та інші нововведення, безумовно, сприятимуть покращенню бізнес- та інвестиційного середовища України, слугуватимуть базисом економічного відновлення країни вже в короткостроковій перспективі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/

2. Україна 2014-2015: долаючи виклики (аналітичні оцінки). – Київ, Центр Разумкова, 2015. – 56 с.

***Хашиєва Любов Васамбеківна**,*
к.держ.упр., докторант кафедри політології та філософії
Харківського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління
E-mail: khlv@ukr.net Телефон: 095 6066890

Тематичний напрям: Інформаційне суспільство як чинник ефективного публічного управління

СОЦІОКУЛЬТУРНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК ФАКТОР ПОБУДОВИ КОНСОЛІДУЮЧИХ ЦІННІСНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ ГЛООБАЛІЗАЦІЇ

У соціально-гуманітарній сфері наукового знання ідентичність – термін настільки широко застосовний, настільки ж і «розмитий». Суспільна думка другої половини XX ст., на думку Л. Нагорної «революціонізувало політичний простір», надавши цьому поняттю, запозиченому з психології, характер універсального інструменту для аналізу свідомих конструктів. Ідентичності досліджують філософи, соціологи, історики, культурологи, соціальні психологи. Аналіз суспільних реалій крізь призму теорій ідентичності став своєрідною «модою» і, як будь-яка мода, об'єктом суворої критики. Соціальні конструктивісти, наприклад, обґрунтовують позицію, згідно з якою ідентичності не є чимось цілісним та визначеним – це рухлива, двозначна, змінна, дискурсивно сконструйована субстанція, яка до того ж девальвує від частого застосування в соціально-гуманітарних науках.

Глобалізація диктує людині певні, у значному ступені уніфіковані, норми поведінки, правила спілкування, манери. Деякі філософи, у цьому зв'язку пишуть про можливість становлення нового гуманітарного універсалізму, орієнтованого на культурну інтеграцію, загальнолюдські ідеали та цінності. Однак оптимістичні прогнози часто наражаються на викривлене бачення місця та ролі традиційних фундаментальних цінностей.

Саме за лініями ціннісного неспівпадіння вибудовуються вісі поляризації та кристалізуються протестні настрої. Глобалізація супроводжується фрагментацією та химерно переплітається з нею. З іншого боку, формули глокалізації не здатні передати всю складність взаємовідносин на цивілізаційних стиках та до кінця прояснити основи «війни та миру культур». Оскільки на практиці далеко не завжди вдається поєднати політичні принципи конституційних демократій з цінностями, які вважаються пріоритетними в локальних культурах. Д. Норт вважав, що саме соціокультурні відмінності створюють той «ефект колії», що примушує ту чи іншу державу рухатися в заданому напрямі з обмеженими можливостями вибору.

З цієї точки зору, надзвичайно важливим видається формування концептуальних основ сучасної гуманітарної політики в руслі забезпечення дієвих механізмів групової та індивідуальної ідентифікації на основі самоорганізації, толерантності, діалогу культур.

Соціокультурній ідентичності належить особлива роль як фактору побудови консолідуючих ціннісних систем, об'єднуючих типів орієнтацій, соціалізації на тлі взаємодії. Соціальні колективи лише тоді є міцними, коли їхні члени добровільно об'єднуються навколо цінностей культури. Саме культура є тим генетичним кодом, що забезпечує розвиток людства в руслі створених ним протягом тривалої еволюції традицій та цінностей.

Питома вага соціокультурної ідентичності в наш час зростає під значним тиском технологічних та технократичних різновидів соціального універсалізму. Глобалізаційні процеси супроводжуються «розмиванням» національно-громадянських ідентичностей, особливо в тих країнах, де з тих чи інших причин, останні залишаються не до кінця сформованими.

Нові соціальні та культурні ідентичності – від цивілізаційної до локальних – утворюються під впливом бурхливих трансформацій та неминуче вступають у протиріччя з традиційним етнічним світоглядом, так і з ідентифікаційними установками, заснованими на державному суверенітеті. Те, що ззовні, за висловом Р. Робертсона має вигляд «взаємного проникнення універсалізації партикуляризму та партикуляризації універсалізму», на практиці обертається розхитуванням основ національних держав.

Неоднозначним є також вплив «переідентифікацій» на соціально-психологічне самопочуття громадян. Одні легко адаптуються до нових реалій та почувають себе органічно в статусі «громадянина світу». Для інших руйнація встановлених ідентичностей може обернутися дискомфортом та навіть втратою світоглядних орієнтирів.

Недосформовані ідентичності особливо вразливі перед натиском нових глобалізацій них викликів. За відсутності цілісного бачення національних інтересів та пріоритетних стратегічних цілей індивідуальні, групові, професійні та інші різновиди ідентифікаційних установок знаходяться в стані конфліктної взаємодії та створюють критичний рівень аксіологічної демаркації із взаємним накладанням реальних та уявних деформацій. Парадокси запізнілого формування націй обертаються відродженням етноцентризму, що руйнує суспільну тканину, продукує конфлікти цінностей та викривлені гетеро стереотипи. Полярні ідентифікації створюють феномен суспільного розмежування, що сприймається у суспільстві як розкол.

У таких умовах лише культура здатна виступати в ролі регулятора соціальних відносин. Нові трансформаційні технології значно розширюють діапазон культурних впливів, підводячи людство до своєрідного аксіологічного імперативу – пріоритету загальнолюдських цінностей над рештою. Однак неможливо заперечувати й зворотний процес – розширення простору «антикультури» не лише поглиблює демаркаційні лінії, але й продукує «антицінності», що досить часто перетворюються на інструменти маніпуляції суспільною свідомістю. Легкість отримання інформації через систему соціальних мереж значно спрощує завдання впливу на суспільну свідомість, тому дослідження ідентифікаційної сфери стає одним з основних сучасного соціально-гуманітарного знання. Осмислення ж місця та ролі культури в захисті консолідованої соціальності, так само як ризиків та загроз, які породжуються диверсифікацією суспільної свідомості, здатне стати завданням гідним концентрації колективних дослідницьких зусиль.

ЛІТЕРАТУРА

1. Нагорна Л. Соціокультурна ідентичність: пастки ціннісних розмежувань. – К., 2011. – 272 с.

2. Норт Д. Понимание процесса экономических изменений. – М., 2010. – С. 15.

3. Снайбі Т. Європейські національні держави і глобалізація// Глобалізація. Регіоналізація. Регіональна політика. Хрестоматія з сучасної зарубіжної соціології регіонів. – Луганськ, 2002. – С. 76–78.

***Хорошенюк Оксана Вікторівна**,*
завідувачка сектору судової роботи та міжнародного співробітництваГоловного територіального управління юстиції у Хмельницькій області

Тематичний напрям 5.Органи влади в системі управління державою.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ

Серед найбільш відчутних для українського суспільства проблем, зумовлених існуючою моделлю організації публічної служби, слід виділити низьку ефективність політики розвитку держави та її адміністративно-територіальних одиниць, не завжди належну якість публічних послуг, повільність та інертність публічної адміністрації відносно динамічних суспільних трансформацій, низький рівень довіри людей до органів влади. Загалом в Україні вже досить гостро назріла необхідність реформування публічної служби. Це потребує насамперед розроблених теоретичнихаспектів її організації.

У широкому розумінні публічна служба – це вид людської діяльності в усіх типах державних, муніципальних, корпоративних і громадських установ, організацій та підприємств, яка стосується практичної реалізації конституційних гарантій і політики розвитку держави, тобто вона є інтегрованим суспільним інститутом, покликаним розв’язувати суперечності суспільного розвитку.

Так, організація публічної служби в державі є об’єктивним явищем, оскільки пов’язана з управлінням державою, реалізацією державної політики. Серед іншого, вона має передбачати забезпечення відповідності системи публічної служби: цілям соціально-економічного розвитку держави; розвитку і взаємозв’язку її системоутворюючих складових (кадрової, інституційної, правової, ресурсної, організаційно-технологічної, культурно-ціннісної та просторово-інформаційної), організації зв’язків із зовнішнім середовищем, виявлення системи закономірних та визначення комплексу нормативних принципів організації і т.ін.

Так, організація публічної служби охоплює сукупність різного роду підсистем, які взаємодіють між собою, і кожна з них виконує певну функцію задля досягнення загальної мети – задоволення потреб суспільства та забезпечення його безпеки. Ця мета є визначальною для вибору моделі публічної служби(система умов та характеристик, що визначають структуру та цільову направленість системи публічної служби). На сьогодні вже є певна кількістьтаких моделей: мерітократична, класичної бюрократії, нової публічної служби, постмодерністська, партнерська []. Вибір моделі зумовлений ступенем розвитку суспільства і пов’язаними з цим розвитком різними суспільними проблемами.

З урахуванням зазначеного та сучасних наукових напрацювань, нами встановлено, що поняття"організація публічної служби" є поліаспектним і розкриває особливості:

1) будови (структури) системи публічної служби (включає взаємопов'язані цільову, кадрову, інституційну, правову, ресурсну, організаційно-технологічну, культурно-ціннісну та просторово-інформаційну системоутворюючі складові), її зв'язків із зовнішнім середовищем;

2) умов функціонування органів державної виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та інших структур і суб'єктів, їх персоналу в контексті узгодженої та результат-орієнтованої діяльності щодо задоволення поточних і перспективних суспільних потреб та інтересів, реалізації конституційних гарантій, розвитку держави та її адміністративно-територіальних одиниць;

3) трансформації системи публічної служби, формування та упровадження в практику нових моделей публічної служби.

На рис. 1 зображено базову концептуальну модель (англ. *conceptual model*) організації публічної служби в державі, тобто яка представлена сукупністю категорій і зв'язків між ними, що визначають її загальну смислову структуру.

Рис. 1. Концептуальна модель організації публічної служби в державі
Джерело: розробка автора.

Запропонована концептуальна модель сприяє загальному розумінню складових організації публічної служби для вироблення політики та здійснення управлінського впливу, що зрештою впливає на забезпечення досягнення суспільних цілей, попередження кризових ситуацій та стійке

підвищення ефективності публічної служби в державі.

Цілями запровадження певної обраної моделі публічної служби можуть бути, наприклад, стабілізація ситуації в державі, підвищення якості публічних послуг, розвиток економіки і т.д. Для практичного використання модель потребує узагальнення реальних цілей, нормативно-правових умов, механізмів, оцінки ресурсного забезпечення тощо. Таке узагальнення дозволяє встановити відповідність усіх елементів системи публічної служби один одному, а також потребам суспільства і цілям розвитку держави.

Згідно світового досвіду, в основу будь-якої моделі організації публічної служби має бути покладено компетентнісний підхід, особливістю запровадження якого є те, що завдяки чітко визначеним видам діяльності у профілях компетенцій посад забезпечуються як конкретні результати від цієї діяльності, так і зв'язність дій в усій системі публічної служби, що суттєво підвищує її результативність. Якість цього процесу пов'язана з цілим комплексом системних змін (правових, організаційних, культурно-ціннісних і т.ін.), що зумовлюються визначеними цілями розвитку держави, відповідними компетенціями органів публічної влади, високим рівнем компетентності фахівців, які розроблятимуть базові документи і алгоритми дій. Ураховуючи змінність умов і цілей розвитку держави, для запровадження цього підходу необхідною є динамічна модель, результативність якої може забезпечити застосування проектної методології.

Таким чином, визначення теоретичних аспектів організації публічної служби сприяє встановленню та врахуванню низки явних і скритих чинників її ефективності, дозволяє розширити уявлення про систему публічної служби держави, її роль як елемента системи більш високого порядку. Це також сприяє своєчасному виявленню суспільних суперечностей і більш точному визначенню цілей та способів модернізаціїпублічної службина основі системного підходу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Хорошенюк О. В. Моделі організації публічної служби: порівняльний аналіз та пропозиції для України / О. В. Хорошенюк // // Державне управління: теорія і практика : електрон. наук. фах. вид. – 2014. – № 1. – Режим доступу : http://academy.gov.ua/ej/ej19/PDF/18.pdf

Цебро Яна Ігорівна,
к.держ.упр., доц,, доцент кафедри ДУПМ,
КЗ Сумський ОІППО, м. Суми

Тематичний напрям: 4. Економічні аспекти публічного управління.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНІВ

Соціально-економічна ситуація, що склалась в українських регіонах, потребує оновлення підходів до здійснення регіонального управління. У свою чергу, це обумовлює необхідність виявлення факторів, які можуть стримати негативні тенденції, що виникли у зв'язку з глобальними економічними трансформаціями, та забезпечити підвищення конкурентоспроможності регіонів України на засадах їх саморозвитку та самоорганізації.

Саме тому актуальності набуває проблематика регіональної конкурентоспроможності як здатності регіону розвивати та захищати свої конкурентні переваги. Використання конкурентних переваг дозволяє регіонам не лише зміцнювати власний конкурентний статус, а й сприяти підвищенню рівня конкурентоспроможності економіки країни на зовнішніх ринках [1]. Вивченню проблем, пов'язаних із формуванням, підвищенням рівня, методичним забезпеченням, дослідженням окремих аспектів конкурентоспроможності регіонів, присвячені наукові роботи таких вітчизняних вчених, як В.Артеменко, В.Безугла, В.Підвисоцький, Є.Лазарєва, З.Герасимчук, Л.Ковальська, О.Кузьмін та інші, що зробили вагомий внесок у розроблення концептуальних засад забезпечення конкурентоспроможності регіонів.

Зарубіжний досвід переконливо доводить, що підвищення рівня конкурентоспроможності територій можливий за умови наділення регіонів необхідними повноваженнями і ресурсами та створення дієвої системи місцевого самоврядування [3; 4; 5]. Водночас українські регіони сьогодні не мають необхідних умов для проведення ефективної політики, що пов'язано з невідповідністю існуючої моделі регіонального управління реальними потребами регіонів.

Уряд України затвердив Державну стратегію регіонального розвитку на період до 2020 року. Стратегія передбачає створення ефективного державного управління у сфері регіонального розвитку, яке діятиме у сукупності з політикою децентралізації влади та формуванням спроможного місцевого самоврядування.

Нова стратегія передбачає, зокрема, впровадження політики підвищення конкурентоспроможності регіонів, яке відбуватиметься з максимальним використанням внутрішніх ресурсів кожного регіону за відповідного сприяння держави. Одним з пріоритетів є розвиток міст України як осередків економічного зростання, а також відродження сільської

місцевості. І в цьому контексті концепція децентралізації влади, схвалена Урядом, повністю відповідає потребам Стратегії [6].

Для реалізації даної стратегії необхідним є створення чіткої функціональної структури центральних та місцевих органів виконавчої влади, спроможної забезпечити державне регулювання регіонального розвитку на всіх територіальних рівнях, координацію багаторівневого управління за участю органів місцевого самоврядування, недержавних організацій та населення. Слід підкреслити, що така структура повинна формуватись на основі визначених стратегічних цілей та завдань регіональної політики, а отже пристосовуватися до потреб регіонального розвитку. Будь-які її зміни мають бути мотивовані перш за все вимогами створення необхідних умов регіонального та місцевого розвитку.

Формування територіальних органів виконавчої влади, місцевих органів виконавчої влади, а також їх структурного та функціонального наповнення доцільно здійснювати за основним принципом наближення надання адміністративних послуг населенню та бізнесу. Важливою є також координація діяльності територіальних органів та місцевих органів виконавчої влади на регіональному та місцевому рівні, як між собою, так і з органами місцевого самоврядування різних рівнів. Враховуючи все вище зазначене, необхідно відмітити, що важливу роль у підвищенні конкурентоспроможності регіону відіграє регіональне управління, ефективність якого, крім закріплених компетенцій, визначається системою організації праці, кадровою політикою, організацією підготовки та перепідготовки, підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування тощо. В управлінні конкурентоспроможністю регіону можна виділити стратегічні та тактичні складові, але для розроблення та впровадження заходів щодо підвищення конкурентоспроможності регіону необхідно, як мінімум, наступні умови:

– бажання та зацікавленість керівного складу в конструктивному переведенні управлінської діяльності на нову філософську основу, орієнтовану на підвищення конкурентоспроможності регіону, ефективне використання наявних конкурентних переваг;
– компетентність, професіоналізм і досвід поряд з креативністю у осіб, які безпосередньо займатимуться розробленням та впровадженням заходів щодо забезпечення конкурентоспроможності регіону;
– співпраця, наявність спільних цілей та інтересів у органів влади і суб’єктів господарювання;
– правові, організаційні та фінансові можливості регіональних органів влади для формування та реалізації регіональної політики;
– і головне, мотивація змін [2].

Отже, підвищення конкурентоспроможності регіонів вимагає нових підходів до оцінювання та прогнозування регіонального розвитку, розробки співвідносних моделей і механізмів управління, їх якісного упровадження. Ефективні механізми забезпечення конкурентоспроможності регіону можуть бути побудовані лише з урахуванням загальних тенденцій суспільного і територіального розвитку та на основі застосування системного підходу, що

потребує високого ступеня розвитку регіональних органів влади й інших суб'єктів, що упроваджують ці механізми. Зазначене висуває високі вимоги до вітчизняного регіонального управління. Його модернізація має стати окремим пріоритетом для державної політики, адже саме від спроможності регіонального управління залежить якість регіональної політики, а отже, і якість життя українців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бурдяк О.В. Конкурентоспроможність регіонів як необхідна передумова зростання конкурентоспроможності країни [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://intkonf.org/burdyak-ov-konkurentospromozhnist-regioniv-yak-neobhidna-peredumova-zrostannya-konkurentospromozhnosti-krayini/

2. Дегтярьова І.О. Фактори підвищення конкурентоспроможності сучасного регіону [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.academy.gov.ua/ej/ej9/doc_pdf/Degtyareva_IO.pdf

3. Нова державна регіональна політика: від теорії до практики [Текст]//збірник «Нова державна регіональна політика в Україні» [В.С. Куйбіда, О.М. Іщенко, А.Ф. Ткачук та ін..]; за заг. ред. д. держ. упр., проф. В.С. Куйбіди.- К.: Вид-во «Крамар», 2009.-232с.

4. Регіональна політика в країнах Європи: Уроки для України [Текст]/ за ред.. С. Максименка.- К.: Логос, 2000.-171с.

5. Стеченко Д.М. Інноваційні форми регіонального розвитку: навч. посіб. /Д.М. Стеченко.- К.: Вища шк., 2002.- 254с.

6. Стратегія регіонального розвитку до 2020 року передбачає соціальне вирівнювання і підвищення конкурентоспроможності регіонів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.oblrada. kharkov.ua/uk/news/stratehiya-rehionalnoho-rozvytku-do-2020-roku-peredbachaye-sotsialne-vyrivnyuvannya-9377.html

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

Матеріали
II Всеукраїнського науково-практичного круглого столу 11 червня 2015 року

Статті друкуються в авторській редакції.
Матеріали зверстано з електронних носіїв, наданих авторами публікацій.
Відповідальність за зміст статей та матеріалів несуть автори публікацій.

Здано в набір 03.06.2015 р.
Підписано до друку 04.06.2015 р.
Ум.друк.арк. 6,28.
Гарн. Arial. Формат 60/84х16

.

РВВ КЗ СОІППО
м. Суми, вул. Римського-Корсакова, 5, тел. 33-40-67